

Załącznik do Uchwały
Nr 760/98/25 Zarządu
Województwa Pomorskiego
z dnia 17 czerwca 2025 roku

WOJEWÓDZTWO
POMORSKIE

Ocena zasobów pomocy społecznej województwa pomorskiego za rok 2024

Opracowanie:

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej
Urząd Marszałkowski Województwa Pomorskiego
ul. Okopowa 21/27, 80-810 Gdańsk
rops.pomorskie.eu

kontakt w sprawie dokumentu:

Referat Analiz i Rozwoju ROPS

Mateusz Rutkowski

tel. 58 326 89 86, e-mail: m.rutkowski@pomorskie.eu

w zakresie podrozdziałów 1.1, 1.2, 4, 15.1:

Łukasz Mierzejewski

tel. 58 326 81 68; e-mail: l.mierzejewski@pomorskie.eu

Raport przygotowano w ramach realizacji projektu „Włączamy Pomorskie!” w ramach programu Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027, współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego Plus.

Spis treści	
Wykaz skrótów	6
WPROWADZENIE	9
NAJWAŻNIEJSZE DANE LICZBOWE.....	10
1. DANE O SYTUACJI DEMOGRAFICZNEJ I SPOŁECZNEJ	13
1.1. Demografia, struktura ludności.....	13
1.2. Rynek pracy – motor rozwoju	18
2. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA – ZASOBY INSTYTUCJONALNE.....	25
2.1. Mieszkalnictwo komunalne i socjalne	25
2.2. Mieszkania treningowe i wspomagane	26
2.3. Placówki dla osób z niepełnosprawnościami, długotrwale chorych, w podeszłym w wieku, z zaburzeniami psychicznymi.....	28
2.4. Placówki dla osób w kryzysie bezdomności	32
2.5. Placówki dla osób doświadczających przemocy	34
3. EKONOMIA SPOŁECZNA.....	35
3.1. Koordynacja rozwoju ekonomii społecznej – działania ROPS.....	35
3.2. Ośrodki wsparcia ekonomii społecznej.....	38
3.3. Centra integracji społecznej	39
3.4. Kluby integracji społecznej	41
3.5. Warsztaty terapii zajęciowej	43
3.6. Zakłady aktywności zawodowej.....	44
3.7. Przedsiębiorstwa społeczne	45
3.8. Spółdzielnie socjalne	47
4. OSOBY W WIEKU SENIORALNYM.....	49
4.1. Działania Samorządu Województwa Pomorskiego na rzecz osób w wieku senioralnym	52
4.2. Uniwersytety trzeciego wieku	53
4.3. Gminne rady seniorów	55
4.4. Dzielne domy i kluby Senior+, gminne kluby i miejsca spotkań dla seniorów	56
5. RÓWNE TRAKTOWANIE.....	60
5.1. Kobiety	60
5.2. Integracja imigrantów i imigrantek	60

6. DANE O OSOBACH KORZYSTAJĄCYCH Z POMOCY I WSPARCIA	64
6.1. Powody przyznania pomocy	69
6.2. Świadczenia z pomocy społecznej	79
6.3. Świadczenia pieniężne z pomocy społecznej	80
6.4. Świadczenia niepieniężne	84
7. USŁUGI POMOCY SPOŁECZNEJ	89
7.1. Praca socjalna i kontrakty socjalne	89
7.2. Usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania i specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi, hospicja	91
8. WSPIERANIE RODZINY I SYSTEM PIECZY ZASTĘPCZEJ	95
8.1. Wsparcie środowiskowe	95
8.2. Piecza zastępcza	97
8.3. Rodziny zastępcze i rodzinne domy dziecka	100
8.4. Instytucjonalna piecza zastępcza	102
8.5. Usamodzielnianie osób opuszczających pieczę zastępczą	104
8.6. Ośrodki adopcyjne	106
9. REHABILITACJA SPOŁECZNA I ZAWODOWA OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI	108
9.1. Realizacja wybranych zadań rehabilitacji społecznej przez jednostki powiatowe	108
9.2. Działania Samorządu Województwa Pomorskiego na rzecz osób z niepełnosprawnościami	111
10. KADRA JEDNOSTEK ORGANIZACYJNYCH POMOCY SPOŁECZNEJ	113
10.1. Zatrudnienie w jednostkach pomocy społecznej	113
10.2. Wymóg ustawowy liczby zatrudnionych pracowników socjalnych	114
10.3. Szkolenie kadr	115
11. INNE RODZAJE POMOCY I ŚWIADCZEŃ	121
11.1. Świadczenia wychowawcze	121
11.2. Świadczenia rodzinne i alimentacyjne	124
11.3. Świadczenia opiekuńcze	127
11.4. Dodatki mieszkaniowe	130
12. PROJEKTY REALIZOWANE PRZEZ ROPS W 2024 ROKU	131

Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

12.1. Włączamy Pomorskie! [FERS 2021–2027].....	131
12.2. Pomorska Moc Wiedzy [FEP 2021–2027]	131
12.3. RESIST: Regionalne Ekosystemy dla Innowacji Społecznych i Transformacji Społecznej [INTERREG 2021–2027]	132
13. WSPÓŁPRACA Z ORGANIZACJAMI POZARZĄDOWYMI	133
13.1. Współpraca OPS/PCPR/MOPR/CUS.....	134
13.2. Współpraca Samorządu Województwa Pomorskiego	136
14. ŚRODKI FINANSOWE NA WYDATKI POMOCY SPOŁECZNEJ I INNYCH OBSZARACH POLITYKI SPOŁECZNEJ W BUDŻETACH OPS/PCPR	139
15. WNIOSKI I REKOMENDACJE	144
15.1. Podsumowanie wybranych wniosków oraz rekomendacji zawartych w ocenach zasobów pomocy społecznej pomorskich JST	144
15.2. Wnioski końcowe z oceny zasobów pomocy społecznej dla województwa pomorskiego i propozycje interwencji SWP.....	148
16. MONITORING I SPRAWOZDANIA Z REALIZACJI PROGRAMÓW REALIZOWANYCH PRZEZ ROPS	154
16.1. Wojewódzki Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej na lata 2021–2030	154
16.2. Regionalny Plan Rozwoju i Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych i Zdrowotnych w Województwie Pomorskim na lata 2023-2025.....	160
Spis tabel.....	168
Spis wykresów	170

Wykaz skrótów

BDL	Bank Danych Lokalnych
CAS	centralna aplikacja statystyczna
CIS	centrum integracji społecznej
DES/DE	Departament Edukacji i Sportu/ Departament Edukacji UMWP
DK	Departament Kultury UMWP
DPS	dom pomocy społecznej
DT/DTS	Departament Turystyki/ Departament Turystyki i Sportu UMWP
DZ	Departament Zdrowia UMWP
EFS+	Europejski Fundusz Społeczny Plus
FEP	Program Fundusze Europejskie dla Pomorza
FERS	Program Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego
JOPS	jednostki organizacyjne pomocy społecznej
KIS	klub integracji społecznej
CSEI	klastry innowacji społecznych i ekologicznych (ang. <i>Cluster of Social and Ecologic Innovation</i>)
CUS	centrum usług społecznych
EFS+	Europejski Fundusz Społeczny Plus
FERS	Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego
JST	jednostka samorządu terytorialnego
LPDI	lokalny plan deinstytucjonalizacji
MRiPS-03-R	Sprawozdanie roczne z udzielonych świadczeń pomocy społecznej – pieniężnych, w naturze i usługach
MRiPS-05	Wybrane informacje o domach pomocy społecznej o zasięgu gminnym, powiatowym i regionalnym oraz o placówkach całodobowej opieki prowadzonych w ramach działalności gospodarczej i statutowej
MRiPS-06	Sprawozdanie roczne: wybrane jednostki organizacyjne pomocy społecznej i inne jednostki pomocy społecznej oraz zatrudnienie w systemie pomocy społecznej

NGO	organizacja pozarządowa (ang. <i>non governmental organisation</i>)
OPS	ośrodek pomocy społecznej
OWES	ośrodek wsparcia ekonomii społecznej
OzN	osoby z niepełnosprawnościami
PES	podmioty ekonomii społecznej
PFRON	Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych
PS	przedsiębiorstwo społeczne
PWD	placówka wsparcia dziennego
PUW	Pomorski Urząd Wojewódzki
PZS	podmioty zatrudnienia socjalnego
RDD	rodzinny dom dziecka
RDP	rodzinny dom pomocy
ROPS	regionalny ośrodek polityki społecznej
RPDI	Regionalny Plan Rozwoju i Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych i Zdrowotnych w Województwie Pomorskim na lata 2023-2025
RPS BZiWS	Regionalny Program Strategiczny w zakresie bezpieczeństwa zdrowotnego i wrażliwości społecznej
SWP	Samorząd Województwa Pomorskiego
ŚDS	środowiskowy dom samopomocy
UE	Unia Europejska
UMWP	Urząd Marszałkowski Województwa Pomorskiego
UTW	uniwersytet trzeciego wieku
Uops	Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej
Uozs	Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym
Uowrispz	Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej
WRiSPZ-G	Sprawozdanie rzeczowo-finansowe z wykonywania przez gminę zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej
WRiSPZ-P	Sprawozdanie rzeczowo-finansowe z wykonywania przez powiat zadań innych niż realizacja dodatku wychowawczego, dodatku

Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

do zryczałtowanej kwoty, o którym mowa w art. 115 ust. 2a ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. O wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, i dodatku w wysokości świadczenia wychowawczego, o którym mowa w art. 113a tej ustawy

WRiSPZ-M Sprawozdanie rzeczowo-finansowe z wykonywania przez samorząd województwa zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej

WTZ warsztaty terapii zajęciowej

ZAZ zakład aktywności zawodowej

ZWP Zarząd Województwa Pomorskiego

WPROWADZENIE

Wynikającym z ustawy o pomocy społecznej obowiązkiem jednostek samorządu terytorialnego jest coroczne przygotowanie oceny zasobów pomocy społecznej¹. Gminy oraz powiaty przedkładają dokument za rok poprzedni do 30 kwietnia roku następującego po roku sprawozdawczym odpowiednio radzie gminy lub radzie powiatu. Dokumenty te przekazują za pośrednictwem dedykowanego sprawozdania w centralnej aplikacji statystycznej (CAS) do regionalnego ośrodka polityki społecznej, który przygotowuje ocenę zasobów pomocy społecznej dla województwa i do 30 czerwca przedkłada ją sejmikowi województwa.

Ocena zasobów obejmuje w szczególności: infrastrukturę, kadrę, organizacje pozarządowe i nakłady finansowe na zadania pomocy społecznej bez względu na podmiot je finansujący i realizujący, osoby i rodziny korzystające z pomocy społecznej, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy.

Dokument ma nie tylko charakter analityczny, opisujący kondycję i stan systemu pomocy społecznej w jednostkach samorządu terytorialnego. Stanowi podstawę do sformułowania wniosków, rekomendacji interwencji oraz planowania budżetu na kolejny rok.

Ocenę zasobów województwa pomorskiego za 2024 rok opracowano w oparciu dane pochodzące z różnych źródeł: sprawozdań ministerialnych, sprawozdań ocena zasobów pomocy społecznej (CAS), danych Urzędu Statystycznego w Gdańsku, opracowań tematycznych Urzędu Statystycznego w Gdańsku czy danych własnych ROPS. Dane odzwierciedlają stan na maj br., zaś rozbieżność obliczeń wynika z różnic zaokrągleń danych. Zakres dokumentu przewidziany ustawą został merytorycznie uzupełniony o obszary istotne z perspektywy regionalnej polityki społecznej.

¹ Art. 16a Uops.

NAJWAŻNIEJSZE DANE LICZBOWE

- Liczba ludności województwa pomorskiego w ujęciu rok do roku nieznacznie zmniejszyła się – o 80 osób.
- Stopa bezrobocia rejestrowanego w końcu grudnia 2024 r. wyniosła 4,6%.
- W regionie funkcjonowały 24 centra integracji społecznej (+1), 14 klubów integracji społecznej, 2 zakłady aktywności zawodowej, 81 spółdzielni socjalnych (+21), 5 ośrodków wsparcia ekonomii społecznej (+1) oraz 10 781 organizacji pozarządowych (+5,2%).
- W końcu grudnia 2024 roku w województwie działało 65 przedsiębiorstw społecznych.
- Liczba uniwersytetów trzeciego wieku wspierających aktywność osób w wieku senioralnym wyniosła 45 (o 2 mniej niż w 2023 roku), zaś klubów i innych miejsc spotkań dla seniorów i senierek było 525 (+25).
- W regionie działało 47 klubów samopomocy (-8; 1268 osób uczestniczących w roku), 12 klubów samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi (448 osób uczestniczących w roku), 32 dziennych domów pomocy (-1; 1099 osób uczestniczących w roku), 50 klubów Senior+, 17 dziennych domów Senior+ oraz 72 środowiskowe domy samopomocy (-1; 2555 osób uczestniczących w roku).
- Warsztaty terapii zajęciowej działały w 19 powiatach województwa (z wyjątkiem Sopotu). Z 50 warsztatów skorzystało z 1825 osób (-15).
- Zgodnie z rejestrem Wojewody, w województwie działało 45 domów pomocy społecznej dysponujących 4372 miejscami. Jednostek prowadzonych w ramach działalności statutowej i gospodarczej było natomiast 87 (+3) i dysponowały 3 168 miejsc (+102).
- Funkcjonowało 86 mieszkań treningowych (+48) oraz 46 mieszkań wspomaganych (+15).
- Liczba schronisk dla osób w kryzysie bezdomności wyniosła 18 (+1), zaś schronisk z usługami opiekuńczymi 13 (+1).

- Świadczenia z pomocy społecznej przyznano 2,3% ogólnej liczby ludności województwa (-0,2 p.p.). Świadczenia pieniężne i niepieniężne przyznano decyzją 53,8 tys. osób (-7,9%) z 41,0 tys. rodzin (-6,1%).
- Powody, które w największym stopniu uzasadniały przyznanie pomocy to: długotrwała lub ciężka choroba (22,4 tys. rodzin), niepełnosprawność (21,2 tys. rodzin) oraz ubóstwo (19,3 tys. rodzin).
- Pomocą społeczną objęto 53,6 tys. rodzin (-2,9%). Liczba rodzin objętych pomocą społeczną z 1-3 dziećmi wyniosła 11,4 tys. (-7,9%), zaś rodzin emerytów i rencistów – 12,0 tys. (-3,2%).
- Pracą socjalną objęto 35,6 tys. rodzin (+15), zaś wyłącznie z pracy socjalnej skorzystało 12,6 tys. rodzin (+9,3%). Wzrosła liczba zawartych kontraktów socjalnych.
- Z usług opiekuńczych świadczonych w miejscu zamieszkania skorzystało 7,4 tys. osób (-58), a liczba usług wyniosła 2,0 mln (-4,4%). Usługi dla osób z zaburzeniami psychicznymi świadczone 1 512 osobom (-23). 5 gmin nie realizowało usług opiekuńczych (-2).
- W roku oceny ze wsparcia środowiskowego asystentów rodziny skorzystało 3 006 rodzin (-116), natomiast ze wsparcia rodzin wspierających 28 rodzin (+47,4%). Liczba asystentów i asystentek wyniosła 239 (bez zmian), a liczba placówek wsparcia dziennego wzrosła do 112 (+1).
- Liczba placówek pracy podwórkowej prowadzonej przez wychowawcę w 2024 roku wyniosła 38 (+1; +2,7%).
- W pieczy zastępczej przebywało 5 931 dzieci (+3,9%). 53,1% z ich przebywało w pieczy powyżej 3 lat i było to o 0,3 p.p. mniej niż przed rokiem.
- 42,7% dzieci znalazło się w pieczy zastępczej z powodu bezradności rodziców w sprawach opiekuńczo-wychowawczych.
- Odsetek dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej wyniósł 80,9% (+0,1 p.p.).

- Wydatki na świadczenia wychowawcze realizowane przez ZUS wyniosły 4,5 mld zł (+58,8%). Wzrost ten był spowodowany zwiększeniem wysokości świadczenia. Z funduszu alimentacyjnego skorzystało 11,5 tys. osób, a łączna kwota wypłaconych alimentów wyniosła 64,6 mln zł (-8,0%).
- Dodatkami mieszkaniowymi objęto 27,1 tys. gospodarstw domowych (-2,1%).
- Ogólna liczba osób zatrudnionych w jednostkach pomocy społecznej wyniosła 7 692 (+270). Wskaźnik specjalizacji pracowników socjalnych (udział pracowników socjalnych posiadających specjalizację I lub II stopnia w ogólnej liczbie pracowników socjalnych) wyniósł 55,7% (+1,5 p.p.).
- 65 ośrodków pomocy społecznej funkcjonujących na poziomie gminy nie spełniało przynajmniej jednego z ustawowych wymogów dotyczących poziomu zatrudnienia pracowników socjalnych (+44).

1. DANE O SYTUACJI DEMOGRAFICZNEJ I SPOŁECZNEJ

1.1. Demografia, struktura ludności

Ramy terytorialne wyznaczane przez województwa sprawiają, że ludność je zamieszkująca tworzy swoją specyfikę demograficzną. Sposób koncentracji ludności w miastach i na wsiach jest unikalny dla każdego województwa, a tym samym decyduje o tym, jaką politykę szczebla samorządowego, w tym politykę społeczną, podejmuje się na danym obszarze i dostosowuje ją do aktualnych wyzwań.

Tam, gdzie koncentracja ludności jest większa, większe są także zasoby instytucjonalne, w tym zasoby pomocy społecznej służące danej społeczności. W tym kontekście ważne jest, aby największe ośrodki administracyjne były z jednej strony miejscami kształtowania skutecznej polityki społecznej, z drugiej centrami umiejętnego dysponowania zasobami pomocy społecznej kierowanej do ludności zamieszkującej daną jednostkę administracyjną.

Rzut oka na mapę województwa pomorskiego wskazuje jak ważna dla niego jest linia rzeki Wisły. To wzdłuż niej, od południa w stronę północną układają się miasta średniej wielkości – Kwidzyn, Sztum, Malbork, Tczew (funkcjonalnie wliczany do aglomeracji Trójmiejskiej) oraz Nowy Dwór Gdański. Miasta te, patrząc geograficznie, prowadzą do Gdańska i całego Trójmiasta. Dostrzegając koncentrację ludności w tej części województwa i jednocześnie spoglądając na jego zachodnią stronę, widać, jak istotnym w tej części regionu jest Słupsk ze swoim potencjałem demograficznym, administracyjnym i gospodarczym.

Tegoroczna „fotografia” demograficzna przyjęła spojrzenie na województwo poprzez prezentację podstawowych informacji dotyczących województwa pomorskiego oraz porównanie podstawowych informacji na temat ludności Gdańska (największy ośrodek), Słupska (ośrodek średniej wielkości) oraz czterech gmin znajdujących się na krańcach geograficznych województwa, gminy: Choczewo (na północy), Miastko (na zachodzie), Czersk (na południu) oraz Stary Dzierżoń (na wschodzie).

Województwo pomorskie – podstawowe dane o ludności

Podstawowe dane dotyczące województwa zaprezentowane zostały za rok 2023 (stan na koniec grudnia), a tam, gdzie zostały już udostępnione – za pierwsze półrocze 2024 roku oraz na koniec grudnia 2024 r. We wszystkich przypadkach źródłem informacji są bazy danych Głównego Urzędu Statystycznego, w tym Bank Danych Lokalnych.

Na koniec 2023 roku województwo pomorskie zamieszkiwały łącznie 2 359 573 osoby. Natomiast na koniec grudnia 2024 roku liczba ludności w województwie pomorskim wynosiła 2 359 493 osoby. Co istotne, na tle wyraźnie już widocznych problemów demograficznych Polski, przede wszystkim kurczenia się liczby ludności, oznacza to, że w ciągu roku – w liczbach bezwzględnych – liczba ludności całego województwa pomorskiego odnotowała zaledwie minimalny spadek, o 80 osób. W skali kraju wszystkie województwa odnotowały spadek ludności, ale to właśnie w przypadku województwa pomorskiego był on najmniejszy².

Z całkowitej liczby ludności województwa pomorskiego w pierwszym półroczu 2024 roku w miastach zamieszkiwało **62,19%**, a na wsi było to odpowiednio **37,81%**. Dla osób żyjących w miastach jest to spadek o 0,13 punktu procentowego w porównaniu do końca roku 2023, gdzie wskaźnik ten wynosił 62,32%. Należy wskazać, że województwo pomorskie jest wśród 12 województw, gdzie odsetek ludzi żyjących w miastach wynosi więcej niż 50% oraz wśród ośmiu województw, gdzie jego wartość kształtuje się powyżej 60%.

Na koniec 2023 roku w województwie pomorskim żyło 1 213 819 kobiet, natomiast w pierwszym półroczu 2024 roku liczba ta wynosiła 1 214 180. Dla mężczyzn wartości te wynosiły odpowiednio: 1 145 754 oraz 1 145 776.

² Najnowsze dane na koniec grudnia 2024 roku zaczerpnięte zostały z „Raportu o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa pomorskiego 2025”, Główny Urząd Statystyczny w Gdańsku, <https://gdansk.stat.gov.pl/publikacje-i-foldery/inne-opracowania/raport-o-sytuacji-spoeczno-gospodarczej-wojewodztwa-pomorskiego-2025,8,14.html>, dostęp 30.04.2025

Jeżeli chodzi o długość życia w województwie, to wyraźnie zarysowuje się tu cezura pandemii COVID-19. Długość życia kobiet i mężczyzn sukcesywnie (z niewielkimi wahaniami) podnosiła się od początku tego stulecia. Jeszcze w 2019 roku wskaźnik przeciętnego trwania życia w województwie pomorskim dla kobiet wynosił około 81 lat, dla mężczyzn nieznacznie poniżej 75 lat. Od momentu wybuchu pandemii w 2019 roku do 2021 roku wskaźnik ten spadał zarówno dla kobiet i mężczyzn, a następnie wraz z jej wygasaniem, zaczął się ponownie podnosić, wykazując w 2023 roku wartości podobne do tych sprzed pandemii (82,0 lat dla kobiet i 75,2 dla mężczyzn).

Dane na koniec grudnia 2023 roku wskazują, że w województwie pomorskim w wieku przedprodukcyjnym znajdowało się 462 578 osób (odpowiednio: 254 656 w miastach oraz 207 922 na wsi), w tym 224 980 kobiet oraz 237 598 mężczyzn. W wieku produkcyjnym było 1 387 128, w tym 727 082 mężczyzn i 660 046 kobiet. Tu zwraca uwagę dużo większa liczba mężczyzn niż kobiet, pomimo tego, że łącznie to właśnie więcej kobiet zamieszkuje województwo pomorskie. 856 120 osób w wieku produkcyjnym zamieszkuje miasta, natomiast 531 008 osób jest mieszkańcami wsi. Co ciekawe, procentowy udział liczby osób w wieku produkcyjnym zamieszkujących miasta (61,72%) i wsie (38,28%) jest zbliżony do całkowitego rozkładu procentowego ludności województwa zamieszkujących miasta i wsie (patrz powyżej). I wreszcie osoby w wieku poprodukcyjnym, na koniec 2023 roku w województwie pomorskim zamieszkiwało ich łącznie 509 867, to więcej od grupy w wieku przedprodukcyjnym o 47 289 osób.

Wśród osób w wieku poprodukcyjnym 328 793 stanowiły kobiety, natomiast 181 074 mężczyźni. W miastach województwa pomorskiego na koniec 2023 roku mieszkało 359 685 osób w wieku poprodukcyjnym, natomiast na wsi było to 150 182 osoby.

Dane na koniec grudnia 2024 roku wykazują spadek osób zarówno w wieku przedprodukcyjnym (456,5 tys., co oznacza spadek o 6,0 tys. w porównaniu z 2023 r.), jak i w wieku produkcyjnym (1385,2 tys. osób, a więc o 1,9 tys. mniej niż rok

wcześniej). W 2024 roku wzrosła natomiast liczba osób w wieku poprodukcyjnym i wynosiła 517,7 tys., co oznacza wzrost w stosunku do 2023 r. o 7,9 tys.³.

Dane dotyczące długości życia oraz tego ile osób znajduje się w poszczególnych grupach: przedprodukcyjnej, produkcyjnej oraz poprodukcyjnej, w sposób najbardziej bazowy mogą wskazywać kto jest dawcą bądź biorcą różnego rodzaju usług społecznych. W najprostszym, ilościowym ujęciu można przyjąć, że w grupie przedprodukcyjnej, jako główna forma aktywności dominuje edukacja, grupa produkcyjna wiąże się z wytwarzaniem dóbr i usług, natomiast grupa poprodukcyjna korzysta w największym stopniu z różnych usług społecznych i form wsparcia. Oczywiście nie jest to podział sztywny, a szczególnie decyduje o tym kategoria samej pracy, która w różnej formie może występować we wszystkich trzech grupach (praca osób niepełnoletnich, seniorzy/seniorki pracujący w okresie emerytalnym). Natomiast to, w jakiej kondycji są poszczególne grupy, jak zmieniają się one ilościowo determinować będzie mobilizowanie i wykorzystanie zasobów pomocy społecznej w województwie oraz prognozowanie potrzeb w tym zakresie.

Cztery gminy – miasto średnie – centrum aglomeracji

Obraz ogółu ludności województwa uzupełniamy w raporcie wybranymi sześcioma jednostkami organizacyjnymi zróżnicowanej wielkości, które przedstawiono poprzez wybrane dane demograficzne oraz porównane zostały w odniesieniu do wskaźnika na 1 000 mieszkańców.

³ Najnowsze dane na koniec grudnia 2024 roku zaczerpnięte zostały z „Raportu o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa pomorskiego 2025”, Główny Urząd Statystyczny w Gdańsku, <https://gdansk.stat.gov.pl/publikacje-i-foldery/inne-opracowania/raport-o-sytuacji-spoeczno-gospodarczej-wojewodztwa-pomorskiego-2025,8,14.html>, dostęp 30.04.2025

Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Tabela 1. Wybrane dane demograficzne według stanu na 31.12.2023 r.

jednostka	Stary Dzierżoń	Miastko	Choczewo	Czersk	Słupsk	Gdańsk
ogólna liczba mieszkańców	3 433	17 834	4 949	21 261	85 504	487 371
kobiety	1 725	9 008	2 460	10 674	45 755	256 867
mężczyźni	1 708	8 826	2 489	10 587	39 749	230 504
liczba osób w wieku przedprodukcyjnym	622	3 225	974	4 436	13 124	82 273
liczba osób w wieku przedprodukcyjnym na 1000 mieszkańców	181,2	180,8	196,8	208,7	153,5	168,8
liczba osób w wieku produkcyjnym	2 038	10 270	2 840	12 454	48 036	291 611
liczba osób w wieku produkcyjnym na 1000 mieszkańców	593,6	575,9	573,9	585,8	561,8	598,3
liczba osób w wieku poprodukcyjnym	773	4 339	1 135	4 371	24 344	113 487
liczba osób w wieku poprodukcyjnym na 1000 mieszkańców	225,2	243,3	229,3	205,6	284,7	232,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL.

Tak prezentuje się liczbowe ujęcie województwa pomorskiego w rozkładzie na: Gdańsk – stolicę województwa, będącą jednocześnie głównym miastem aglomeracji trójmiejskiej, a także na Słupsk miasto średniej wielkości oraz cztery gminy na krańcach województwa pomorskiego – Stary Dzierzgoń (wschód), Miastko (zachód), Choczewo (północ) i Czersk (południe).

Z danych na tysiąc mieszkańców wynika, że wśród sześciu porównywanych jednostek administracyjnych – Czersk ma najwięcej osób w wieku przedprodukcyjnym i jednocześnie najmniej osób w wieku poprodukcyjnym. Co więcej, osób w wieku przedprodukcyjnym jest w Czersku nawet nieco więcej niż tych w wieku poprodukcyjnym, co na tle porównywanych jednostek, jak i danych dla całego województwa stanowi wyjątek. W pozostałych pięciu jednostkach administracyjnych, osób w wieku poprodukcyjnym jest więcej, niż tych w wieku przedprodukcyjnym.

Pośród czterech gmin znajdujących się na krańcach województwa, gmina Stary Dzierzgoń ma najwyższy wskaźnik osób w wieku produkcyjnym. Natomiast z całej szóstki porównywanych jednostek, to Gdańsk dysponuje największą liczbą osób w wieku produkcyjnym na tysiąc mieszkańców. Ze wszystkich porównywanych jednostek najmniej osób w wieku przedprodukcyjnym oraz produkcyjnym na tysiąc mieszkańców ma Słupsk. Miasto to wykazuje również najwięcej osób w wieku poprodukcyjnym na tysiąc mieszkańców.

Dane dla tych jednostek, gdzie liczba osób w wieku poprodukcyjnym jest większa od liczby osób w wieku przedprodukcyjnym wskazują na rosnące wyzwania związane z obciążeniem demograficznym, tak w Polsce, jak i w województwie pomorskim.

1.2. Rynek pracy – motor rozwoju

W ujęciu demograficznym najważniejszą grupą dla rynku pracy są oczywiście osoby w wieku produkcyjnym – to one decydują o bieżącym potencjale danego województwa, to do nich odnosi się stopę bezrobocia, a dziś niejednokrotnie odnosi się także to, w jakich zawodach osoby aktywne zawodowo nie chcą podejmować zatrudnienia. Zgodnie z tym, co przywołane zostało w podrozdziale dotyczącym demografii, kategoria pracy, z różną intensywnością rozciąga się również na osoby z grup przedprodukcyjnej i poprodukcyjnej.

Rynek pracy województwa pomorskiego, tak jak przy analizowanych wcześniej zagadnieniach demograficznych, możemy odnosić do rozkładu geograficznego i koncentracji ludności. Dlatego przed przywołaniem podstawowych danych dotyczących rynku pracy w województwie zaprezentowane zostaną przykłady trzech miejsc, które w różny sposób oddziałują na ten rynek.

1. Spoglądając na mapę województwa pomorskiego możemy wskazać na niej główny silnik rozwoju gospodarczego, którym jest Trójmiasto. To tu koncentrują się duże zakłady przemysłowe, w tym również spółki skarbu państwa, a także dwa porty z największymi przeładunkami w kraju (Gdańsk i Gdynia). Udział tych dwóch portów w obrotach ogólnokrajowych w 2024 roku kształtował się następująco: Gdańsk – 57,2%, Gdynia – 18,7% (odpowiednio pierwsze i drugie miejsce w kraju)⁴. W Trójmieście rozwinięte są również branże: stoczniowa, budowlana, informatyczna, a także istotna gałąź całego województwa wynikająca z nadmorskiego położenia – branża turystyczna. Trójmiasto w największym stopniu koncentruje również administrację wszystkich szczebli. To właśnie ta szeroka koncentracja licznych branż decyduje o tym, że według danych za 2022 rok pod względem wartości PKB na 1 mieszkańca podregion trójmiejski zajmował czwartą lokatę w Polsce, przewyższając średnią krajową o 60,8%⁵. Podregion trójmiejski w 2022 roku był odpowiedzialny aż za 53,4% udziałów w generowaniu PKB całego województwa⁶.
Trójmiasto jest miejscem, które wchłania najwięcej pracowników, oferując im jednocześnie największą różnorodność ofert. Bogaty rynek pracy wpływa także na migrację zarobkową, przyciągając pracowników z innych części

⁴ *Gospodarka morska w Polsce w 2024. Informacja sygnałna Głównego Urzędu Statystycznego* z 28.04.2025 r., s. 1,

https://stat.gov.pl/files/gfx/portalinformacyjny/pl/defaultaktualnosci/5511/7/22/1/gospodarka_morska_w_polsce_w_2024_r..pdf, dostęp 5.05.2025.

⁵ *Raport o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa pomorskiego 2025*, data publikacji 29.04.2025, Główny Urząd Statystyczny w Gdańsku, s. 130 <https://gdansk.stat.gov.pl/publikacje-i-foldery/inne-opracowania/raport-o-sytuacji-spolesczno-gospodarczej-wojewodztwa-pomorskiego-2025,8,14.html>, dostęp 5.05.2025 r.

⁶ Tamże, s. 129.

województwa i z kraju. Największe miasto regionu, Gdańsk, w 2024 roku miał dodatnie saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na tysiąc mieszkańców, które wyniosło 3,8⁷. Dla mieszkańców województwa pomorskiego, w szczególności osób młodych, Trójmiasto jest rezerwuarem pracy, ale w związku z decyzją o migracji także wyzwaniem mieszkaniowym, bądź komunikacyjnym. Trójmiasto jest również największym rynkiem pracy w regionie dla obcokrajowców. Dane dotyczące oświadczeń o powierzeniu wykonywania pracy cudzoziemcom za grudzień 2024 roku wskazują, że najwięcej takich powierzeń w skali województwa było w Gdańsku i powiecie gdańskim – 1 900, na drugim miejscu były dwa miasta ujmowane łącznie, tj. Gdynia i Sopot – 251 oświadczeń⁸.

Mając na uwadze ocenę zasobów pomocy społecznej należy także wskazać, że Trójmiasto jest największym rynkiem dla osób pracujących w usługach społecznych.

2. Trójmiasto opisane zostało jako miejsce koncentracji gospodarczej, a tym samym, dużego rynku pracy funkcjonującego w rozwiniętym ludnościowo obszarze. Ciekawą formą pobudzenia rozwoju gospodarczego i powiększenia oferty rynku pracy w innej części województwa pomorskiego jest Słupska Specjalna Strefa Ekonomiczna. To obszar z mniejszym potencjałem demograficznym niż Trójmiasto, ale z dużą ilością terenu do potencjalnego wykorzystania. Zamysłem stref ekonomicznych jest wykorzystanie wolnych terenów i – poprzez ulgi – ściągnięcie inwestorów, którzy na dostępnych gruntach lokować powinni swoje biznesy, a tym samym, generować miejsca pracy. Motorem rozwoju gospodarczego stref ekonomicznych, w tym słupskiej, jest teren oferowany inwestorom wraz z pakietem ulg. Słupska Specjalna Strefa Ekonomiczna zajmuje obszar 16 powiatów zlokalizowanych na terenie aż trzech województw: pomorskiego (5 powiatów

⁷ Tamże, s. 220.

⁸ Rynek pracy województwa pomorskiego. Informacja miesięczna o rynku pracy. Grudzień 2024, s. 8, Portal Pomorskiego Obserwatorium Rynku Pracy, https://porp.pl/uploads/original/012025/31/309dacda79_Informacja-miesieczna-grudzien-2024.pdf, dostęp 5.05.2025.

i 1 miasto na prawach powiatu), zachodniopomorskiego (8 powiatów i 1 miasto na prawach powiatu) oraz wielkopolskiego (1 powiat). W Strefie wydzielono 18 podstref zajmujących łącznie ponad 910 ha. Na chwilę obecną Strefa podaje listę 93 firm-inwestorów, które prowadzą na jej terenie działalność⁹.

Status stref ekonomicznych w całej Polsce zmieniło Rozporządzenie Ministra Przedsiębiorczości i Technologii z dnia 29 sierpnia 2018 roku¹⁰, gdzie teren całego kraju został objęty programem Polska Strefa Inwestycji. Wsparcie w postaci ulg w podatku dochodowym udzielane jest wszystkim przedsiębiorcom, bez względu na lokalizację. Niezależnie od tej istotnej zmiany, Słupska Strefa w dalszym ciągu oferuje swój podstawowy atut w postaci gruntu. W najbliższym czasie strefy czekają kolejne zmiany. Oficjalnie mają one funkcjonować i oferować swoje ulgi do grudnia 2026 roku. Jak podaje strona dueconsulting.pl: „rząd pracuje nad nowymi przepisami, które mogą wprowadzić przedłużenie funkcjonowania stref ekonomicznych lub pełną integrację z systemem Polskiej Strefy Inwestycji. Przyszłość Specjalnych Stref Ekonomicznych w Polsce będzie zależeć od decyzji ustawodawczych i reakcji rynku na proponowane zmiany”¹¹.

3. Jeszcze innym modelem działania gospodarczego, który specyficznie kształtuje lokalny rynek pracy, jest w województwie pomorskim przykład 36-tysięcznego Kwidzyna. W mieście od lat funkcjonuje duży zakład z branży papierniczej, który utworzono w 1972 roku. Po prywatyzacji i zmianach właścicielskich zakład funkcjonuje jako jeden z największych pracodawców w mieście. Zgodnie z informacjami medialnymi, w 2023 roku kwidzyńska

⁹ Strona internetowa Słupskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej: <https://sse.slupsk.pl/o-strefie/> oraz <https://sse.slupsk.pl/lista-inwestorow/>, dostęp 6.05.2025.

¹⁰ Rozporządzenie Ministra Przedsiębiorczości i Technologii z dnia 29 sierpnia 2018 r. w sprawie ustalenia obszarów i przypisania ich zarządzającym (Dz. U. poz. 1698).

¹¹ Zobacz: P. Rochowicz, NSA: W strefach ekonomicznych wszyscy inwestorzy mogą korzystać ze zwolnień do 2026 roku, <https://www.prawo.pl/podatki/ulgi-w-strefach-ekonomicznych-obowiazujaz-do-2026-roku-wyrok,516346.html> oraz M. Grajda, Co ze strefami ekonomicznymi po 2026?, <https://dueconsulting.pl/przyszlosc-stref-ekonomicznych-2026/>, dostęp 8.05.2025.

fabryka papieru zatrudniała około 1 700 osób¹². Innym dużym zakładem z podobną wielkością zatrudnienia jest funkcjonujący w Kwidzynie zakład z branży elektronicznej¹³. Duży, dobrze prosperujący zakład przemysłowy w mniejszym ośrodku miejskim, to oczywiste korzyści. To przede wszystkim szansa na zatrudnienie, wytworzenie się kultury technicznej w konkretnej branży, to kooperanci, którzy również generują miejsca pracy. W zależności od przyjętej polityki, firma funkcjonująca w mniejszej miejscowości może również włączać się w różnego rodzaju akcje, na przykład związane ze społeczną odpowiedzialnością biznesu¹⁴, czy ewentualny sponsoring. Z drugiej strony, problemy w działalności dużego zakładu, zwłaszcza drażliwa kwestia zwolnień grupowych, powodują, że w mniejszych miejscowościach z ograniczonym rynkiem pracy, takich jak Kwidzyn, problemy wynikające z ograniczenia zatrudnienia szybciej i w większej skali niż w dużych ośrodkach oddziałują na rynek pracy i społeczność lokalną¹⁵.

Rynek pracy – źródła

Wybrane przykłady Trójmiasta, Słupskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej oraz Kwidzyna prowadzą nas do podstawowych danych na temat rynku pracy dla całego województwa. Do przygotowania tych informacji skorzystano z opracowań: „Rynek pracy. Informacja miesięczna o rynku pracy województwa pomorskiego” (Grudzień 2024) przygotowanej przez Wojewódzki Urząd Pracy w Gdańsku. oraz, informacji sygnałnej pn. „Popyt na pracę w województwie pomorskim w 2024 r.” opracowanej przez Urząd Statystyczny w Gdańsku.

¹² Kolejna polska fabryka zwalnia. Powodem m.in. niekonkurencyjne ceny drewna pochodzące z monopolu Lasów Państwowych, <https://www.bankier.pl/wiadomosc/Fabryka-MM-Kwidzyn-Kolejna-polska-fabryka-zwalnia-Ile-osob-straci-prace-8661832.html>, dostęp 8.05.2025.

¹³ Porównaj: Zakład Lacroix w Kwidzynie systematycznie się rozwija, <https://evertiq.pl/news/31116>, dostęp 8.05.2025.

¹⁴ Zobacz: <https://fundacjaopiekuncza.org/>, dostęp 8.05.2025.

¹⁵ Producent papieru ogłosił grupowe zwolnienia. Ponad sto osób na wylocie, <https://finanse.wp.pl/producent-papieru-oglosil-grupowe-zwolnienia-ponad-sto-osob-na-wylocie-6987794605157024a>, dostęp 8.05.2025.

Stopa bezrobocia: kraj-województwo-powiat

Stopa bezrobocia rejestrowanego w województwie pomorskim na koniec 2024 roku wyniosła **4,6%**, natomiast w skali kraju było to 5,1%. W całym kraju zarejestrowanych bezrobotnych było 786,2 tys. z czego w województwie pomorskim **42,9 tys.**

(w porównaniu do grudnia 2023 roku odnotowano wzrost o 0,3%, tj. o 117 osób).

Co ważne, w grudniu 2024 roku pracodawcy z terenu województwa zgłosili do powiatowych urzędów pracy **6 483** miejsca pracy i aktywizacji zawodowej, tj. o 30,3% (1 508 miejsc pracy) więcej niż w listopadzie 2024 roku i o 7,6% (531 miejsc) mniej niż w tym samym miesiącu 2023 roku. Na jedno wolne miejsce pracy i miejsce aktywizacji zawodowej zgłoszone w grudniu 2024 roku przypadało 0,9 zarejestrowanej osoby bezrobotnej¹⁶. Spoglądając jeszcze na dane powiatowe, najwyższy poziom bezrobocia na koniec grudnia, powyżej 10%, odnotowany został w powiatach nowodworskim (10,7%) oraz lęborskim (10,3%), najniższy poziom bezrobocia (poniżej 3%) wykazały miasta na prawach powiatu: Sopot (2,1%), Gdynia (2,3%), Gdańsk (2,5%) oraz powiat kartuski (2,4%)¹⁷.

W całym 2024 roku utworzono 28,0 tys. nowych miejsc pracy (o 0,3% więcej niż w 2023 roku), a zlikwidowano 14,1 tys. miejsc pracy (o 19,0% mniej niż w 2023 roku). W końcu 4 kwartału 2024 roku liczba obsadzonych w województwie pomorskim miejsc pracy w badanych przez GUS podmiotach wyniosła 708,9 tys. (o 0,2% mniej niż w analogicznym okresie 2023 roku), w tym 58,0% w podmiotach o liczbie pracujących 50 osób i więcej. Najwięcej obsadzonych miejsc pracy odnotowano w podmiotach prowadzących działalność w zakresie przetwórstwa przemysłowego (21,5%), edukacji (13,2%) oraz handlu i naprawy pojazdów samochodowych (13,1%). I jeszcze informacja istotna z perspektywy oceny zasobów pomocy społecznej – na koniec czwartego kwartału 2024 roku w obszarze opieki zdrowotnej

¹⁶ Rynek pracy. Informacja miesięczna o rynku pracy województwa pomorskiego (Grudzień 2024), s. 1-3., Portal Pomorskiego Obserwatorium Rynku Pracy, https://porp.pl/uploads/original/012025/31/309dacda79_Informacja-miesieczna-grudzien-2024.pdf, , dostęp 8.05.2025.

¹⁷ Tamże, s. 5.

Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

i pomocy społecznej obsadzonych było w województwie pomorskim 60,5 tys. miejsc pracy¹⁸.

Bezrobotne bardziej niż bezrobotni

W końcu grudnia 2024 roku 58,1% (24 919 osób) ogółu bezrobotnych stanowiły kobiety, 15,2% (6 510) – kobiety, które nie podjęły zatrudnienia po urodzeniu dziecka, 43,4% (18 637) – długotrwale bezrobotni, 32,0% (13 749) – osoby bez kwalifikacji zawodowych, 25,5% (10 956) – osoby młode w wieku do 30 roku życia, 25,4% (10 887) – osoby powyżej 50 roku życia¹⁹.

¹⁸ *Popyt na pracę w województwie pomorskim w 2024 r. Informacja sygnałna*, s. 1-2, <https://gdansk.stat.gov.pl/opracowania-biezace/opracowania-sygnaalne/praca-wynagrodzenie/popyt-na-prace-w-wojewodztwie-pomorskim-w-2024-r-,4,32.html>, dostęp 8.05.2025.

¹⁹ *Rynek pracy. Informacja miesięczna o rynku pracy województwa pomorskiego (Grudzień 2024)*, s. 2, Portal Pomorskiego Obserwatorium Rynku Pracy, https://porp.pl/uploads/original/012025/31/309dacda79_Informacja-miesieczna-grudzien-2024.pdf, dostęp 8.05.2025.

2. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA – ZASOBY INSTYTUCJONALNE

Jednostki samorządu terytorialnego realizują pomoc społeczną wykorzystując do tego dostępną i tworzoną na własnym terytorium infrastrukturę społeczną. Zasoby instytucjonalne powinny odzwierciedlać lokalne potrzeby i odpowiadać na nie w adekwatny sposób. Potrzeby te, a za nimi sieć placówek i różnego typu ośrodków wsparcia, są różnorodne i ściśle powiązane z sytuacją społeczno-gospodarczą lokalnej społeczności. Infrastruktura społeczna w sposób szczególny dedykowana jest osobom marginalizowanym lub doświadczającym wykluczenia społecznego, jednak aktualny paradygmat koncentrujący się na usługach społecznych podkreśla kwestię dostępu do usług w społeczności lokalnej. W kontekście usług społecznych i ich świadczenia w duchu deinstytucjonalizacji, mającej wypełniać zasadę subsydiarności (wsparcia i pomocy na najniższym możliwym szczeblu i blisko miejsca zamieszkania), dostępność infrastruktury świadczy o dostępie do możliwości realizacji potrzeb w zakresie pomocy, wsparcia i (re)integracji społecznej lokalnych społeczności.

2.1. Mieszkalnictwo komunalne i socjalne

Patrząc z perspektywy potrzeb osób tworzących społeczności gminne do podstawowego ich wymiaru zaliczają się potrzeby mieszkaniowe. Zgodnie z obowiązującymi przepisami, zaspokajanie potrzeb mieszkaniowych jest zadaniem własnym gminy²⁰. Zadania te mogą być realizowane w różny sposób, m.in. z wykorzystaniem pośrednictwa społecznych agencji najmu czy zapewniania lokali socjalnych i zamiennych. Zasady wynajmowania lokali wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu gminy uchwała rada gminy²¹.

W 2024 roku liczba mieszkań komunalnych wyniosła 47,2 tys. i zmniejszyła się o 0,6%. Liczba mieszkań socjalnych zmniejszyła się natomiast aż o 13,1%, sięgając wartości 4,1 tys. W roku oceny wydano 1,4 tys. wyroków eksmisyjnych bez

²⁰ Art.4 ust. 1 ustawy z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 725).

²¹ Tamże, art.21 ust. 1 pkt. 2.

wskazania lokalu socjalnego – o 6,9% mniej niż w 2023 roku. Mniejsza liczba lokali komunalnych przełożyła się na spadek o 15,8% liczby złożonych wniosków w sprawie ubiegania się o nie. Odwrotną tendencję zaobserwowano w przypadku oczekiwania na mieszkania socjalne – mimo spadku liczby lokali o 13,1% liczba osób oczekujących wzrosła o 9,5%, przekraczając 4,6 tys.

Tabela 2. Zasoby komunalne gmin w latach 2022–2024

obszar danych	2022	2023	2024	r/r	%
liczba mieszkań komunalnych	47 949	47 503	47 234	-269	-0,6%
w tym liczba mieszkań socjalnych	4 339	4 742	4 123	-619	-13,1%
wnioski złożone na mieszkania komunalne	5 752	7 436	6 259	-1 177	-15,8%
osoby oczekujące na mieszkanie socjalne	4 426	4 221	4 622	401	9,5%
wyroki eksmisyjne bez wskazania lokalu socjalnego	1 375	1 510	1 406	-104	-6,9%

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdania OZPS (CAS).

2.2. Mieszkania treningowe i wspomagane

Obowiązkowym i własnym zadaniem gminy oraz zadaniem własnym powiatu jest prowadzenie i zapewnienie miejsc w mieszkaniach treningowych lub wspomaganych²². Takie mieszkanie jest formą pomocy w przygotowaniu do prowadzenia niezależnego życia lub wsparcia osób w codziennym funkcjonowaniu. Świadczenie to można przyznać osobie pełnoletniej, która znajduje się w trudnej sytuacji życiowej, ze względu na niepełnosprawność lub chorobę potrzebuje wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, jednak nie wymaga wsparcia w formie całodobowej²³.

Nowelizacja Uops w 2023 roku wprowadziła szereg zmian, które dotyczyły także mieszkań treningowych i wspomaganych. Wśród nich należy wymienić wprowadzenie rejestru mieszkań treningowych i wspomaganych prowadzonego przez wojewodę, który obejmuje mieszkania prowadzone przez gminę, powiat lub

²² Art. 17 ust. 1 pkt. 12 oraz art. 19 pkt. 11 Uops.

²³ Art. 53 ust. 1 i 2 Uops.

na ich zlecenie oraz przez organizacje pozarządowe. Zgłoszenia należy dokonać w ciągu 14 dni od powstania zmian²⁴, a upływ okresu przejściowego na dostosowanie do nowych przepisów spowodował, że stan na koniec 2024 roku określa rzeczywistą liczbę funkcjonujących mieszkań treningowych i wspomaganych.

Pobyt w mieszkaniu treningowym przyznawany jest na czas określony i świadczy się w nim usługi bytowe, pracę socjalną oraz rozwój niezależności, sprawności w czynnościach samoobsługowych, a także rozwijania kontaktów społecznych²⁵.

W roku oceny funkcjonowało 86 mieszkań treningowych i było to o 48 więcej (126,3%) niż w poprzednim okresie sprawozdawczym. Liczba dostępnych w nich miejsc sięgnęła 287, co oznacza wzrost o 85,2%. W 2024 roku ze wsparcia w formie mieszkania treningowego skorzystało 311 osób – o 177,7% więcej niż w 2023 roku.

Tabela 3. Mieszkalnictwo treningowe i wspomagane w latach 2022–2024

obszar danych	2022	2023	2024	r/r	%
liczba mieszkań treningowych	35	38	86	48	126,3%
mieszkania treningowe – liczba miejsc	136	155	287	132	85,2%
mieszkania treningowe – liczba osób korzystających	123	112	311	199	177,7%
liczba mieszkań wspomaganych	34	31	46	15	48,4%
mieszkania wspomagane – liczba miejsc	114	107	157	50	46,7%
mieszkania wspomagane – liczba osób korzystających	101	141	209	68	48,2%

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań MRiPS-06.

Mieszkania wspomagane dedykowane są w szczególności osobom z niepełnosprawnościami, w tym z zaburzeniami psychicznymi, osobom w wieku senioralnym lub przewlekle chorym. Świadczy się w nich usługi bytowe, pracę socjalną, pomoc w wykonywaniu codziennych czynności oraz realizację kontaktów społecznych²⁶.

²⁴ Art. 53 ust. 16 i 19 Uops.

²⁵ Art. 53 ust. 4 i 8 Uops.

²⁶ Art. 53 ust.5 i 6 Uops.

W roku oceny funkcjonowało 46 takich mieszkań (+15; +48,4%) dysponujących 157 miejscami (+50; +46,7%), a z ich usług skorzystało 209 osób (+68; +48,2%).

2.3. Placówki dla osób z niepełnosprawnościami, długotrwale chorych, w podeszłym wieku, z zaburzeniami psychicznymi

Ośrodki wsparcia są jednostkami organizacyjnymi pomocy społecznej dziennego pobytu, które mogą prowadzić miejsca całodobowego pobytu. Ośrodki te świadczą usługi opiekuńcze (stacjonarnie), a udział w nich można przyznać ze względu na wiek, chorobę lub niepełnosprawność, powodujące potrzebę częściowej opieki w zaspokajaniu niezbędnych potrzeb²⁷. Do ośrodków tego typu zalicza się kluby samopomocy, kluby samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi, dzienne domy pomocy, a także – opisane w innych częściach oceny – domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży oraz schroniska z usługami opiekuńczymi dla osób w kryzysie bezdomności.

Tabela 4. Dzielne placówki dla osób z niepełnosprawnościami, długotrwale chorych, w podeszłym wieku, z zaburzeniami psychicznymi w latach 2022–2024

obszar danych	2022	2023	2024	r/r	%
kluby samopomocy – liczba placówek	51	55	47	-8	-14,5%
kluby samopomocy – liczba miejsc	1 164	1 246	1 107	-139	-11,2%
kluby samopomocy – liczba osób w roku	1 463	1 429	1 268	-161	-11,3%
dzienne domy pomocy – liczba placówek	30	33	32	-1	-3,0%
dzienne domy pomocy – liczba miejsc	873	945	936	-9	-1,0%
dzienne domy pomocy – liczba osób w roku	1 150	1 129	1 099	-30	-2,7%
kluby samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi – liczba placówek	12	12	12	bz.	bz.
kluby samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi – liczba miejsc	186	186	201	15	8,1%

²⁷ Art. 51 Uops.

obszar danych	2022	2023	2024	r/r	%
kluby samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi – liczba osób w roku	358	465	448	-17	-3,7%
środowiskowe domy samopomocy – liczba placówek	71	73	72	-1	-1,4%
środowiskowe domy samopomocy – liczba miejsc	2 203	2 286	2 286	bz.	bz.
środowiskowe domy samopomocy – liczba osób w roku	2 433	2 485	2 555	70	2,8%

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań MRiPS-06.

Liczba działających klubów samopomocy zmniejszyła się o 8 (-14,5%), czego konsekwencją był spadek liczby miejsc o 139 (-11,2%) oraz liczby osób korzystających w roku o 161 (-11,3%). Regres dotyczył także dziennych domów pomocy – ubyła 1 taka placówka, 9 miejsc oraz 30 osób korzystających w roku.

Osoby przeżywające kryzys psychiczny mogą korzystać z usług świadczonych przez kluby samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi oraz środowiskowe domy samopomocy (ŚDS), działające w celu zwiększania ich zaradności i samodzielności życiowej oraz integracji społecznej²⁸. Liczba klubów samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi pozostała na poziomie z 2023 roku. Przybyło w nich 15 miejsc (+8,1%), jednak liczba osób korzystających w roku zmniejszyła się o 17 (-3,7%).

W przypadku ŚDS liczba placówek zmniejszyła się o 1, co nie przełożyło się jednak na spadek liczby dostępnych w nich miejsc – nie odnotowano zmian w tym zakresie. Wzrosła natomiast liczba osób korzystających w ciągu roku z ich wsparcia – o 2,8%.

W sytuacji, gdy istnieją przesłanki do objęcia osoby usługami opiekuńczymi, jednak nie ma możliwości świadczenia ich w miejscu zamieszkania, osoba ta może skorzystać z usług rodzinnego domu pomocy (RDP). RDP świadczy usługi opiekuńcze i bytowe w formie całodobowej przy czym liczba przebywających w nim osób nie może być mniejsza niż trzy i większa niż osiem²⁹. W roku oceny liczba tego

²⁸ Art. 51a ust. 1 Uops.

²⁹ Art. 52 Uops.

typu placówek oraz dostępnych w nich miejsc nie uległy zmianie względem poprzedniego okresu. Przybyła natomiast 1 osoba korzystająca w ciągu roku.

Jeśli zaś wsparcie w formie usług opiekuńczych opisanych powyżej nie jest wystarczające dla zapewnienia samodzielnego funkcjonowania osoby, może ona skorzystać z prawa do umieszczenia w domu pomocy społecznej. Placówka ta świadczy całodobowe usługi bytowe, opiekuńcze, wspomagające oraz edukacyjne. Jeśli jest to możliwe, osobę kieruje się do DPS zlokalizowanego najbliżej jej miejsca zamieszkania, jednak musi ono być adekwatne do potrzeb tej osoby (typ DPS). W uzasadnionych przypadkach możliwe jest umieszczenie osób pozostających w związku małżeńskim lub rodzica z pełnoletnim dzieckiem w jednym typie DPS, mimo rozbieżności w zakresie potrzeb wsparcia³⁰.

Wojewoda zobowiązany jest do prowadzenia rejestru domów pomocy społecznej³¹, zgodnie z którym, w roku oceny działało 45 DPS dysponujących 4372 miejscami.

Natomiast według danych sprawozdawczości ministerialnej, które szczegółowo przedstawia poniższa tabela, działało 41 DPS-ów prowadzonych przez samorządy lub na ich zlecenie – o 1 więcej niż przed rokiem. Równocześnie o 52 (1,3%) zwiększyła się liczba dostępnych w nich miejsc, a liczba osób przebywających w roku o 168 (3,8%). Opisywanych zmian nie odzwierciedla jednak rejestr Wojewody.

Tabela 5. Domy pomocy społecznej prowadzone przez samorządy lub na zlecenie samorządów oraz placówki całodobowej opieki w latach 2022–2024

obszar danych	2022	2023	2024	r/r	%
DPS – liczba placówek	40	40	41	1	2,5%
DPS – liczba miejsc	4 045	4 045	4 097	52	1,3%
DPS – liczba osób w roku	4 387	4 369	4 537	168	3,8%
RDP – liczba placówek	2	3	3	bz.	bz.
RDP – liczba miejsc	16	24	24	bz.	bz.
RDP – liczba osób w roku	19	32	33	1	3,1%

³⁰ Zob. art. 54 i 55 Uops.

³¹ Art. 22 ust. 4 Uops.

obszar danych	2022	2023	2024	r/r	%
placówki całodobowej opieki prowadzone w ramach działalności statutowej i gospodarczej – liczba placówek	82	84	87	3	3,6%
placówki całodobowej opieki prowadzone w ramach działalności statutowej i gospodarczej – liczba miejsc	2 935	3 066	3 168	102	3,3%
placówki całodobowej opieki prowadzone w ramach działalności statutowej i gospodarczej – liczba osób w roku	2 496	2 739	2 741	2	0,1%

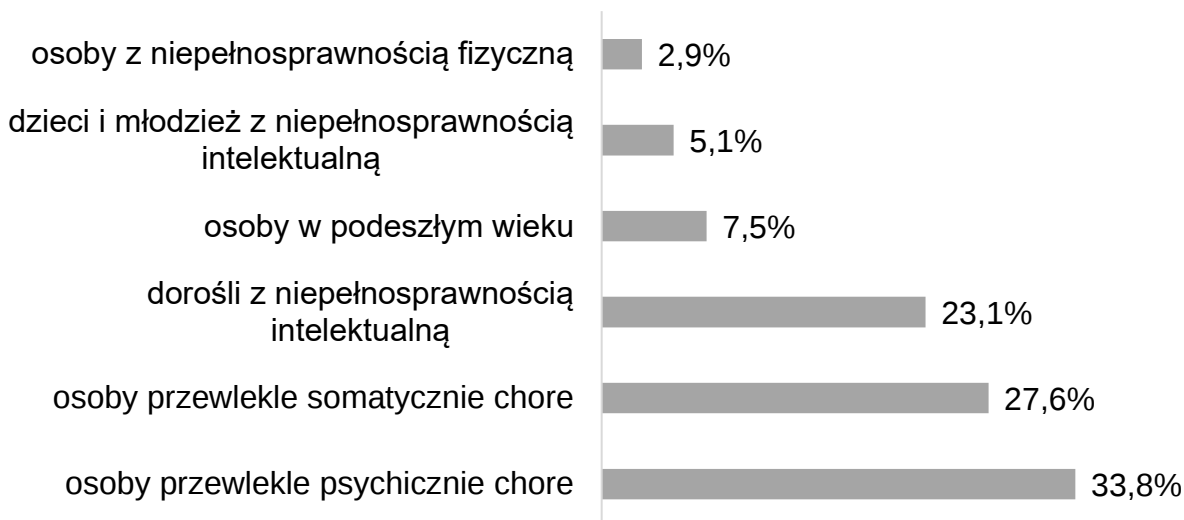
Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań MRiPS-05 oraz MRiPS-06.

Placówki całodobowe mogą być również prowadzone w ramach działalności statutowej i gospodarczej. Wzrost odnotowano we wszystkich trzech analizowanych obszarach danych – przybyły 3 placówki (3,6%), 102 miejsca (3,3%), a liczba osób korzystających w roku o 2 (0,1%).

Biorąc pod uwagę liczebność poszczególnych grup osób zamieszkujących DPS ich struktura nie zmieniła się względem poprzedniego okresu sprawozdawczego, nastąpiły jednak nieznaczne zmiany udziałów w ogólnej liczbie osób przebywających w tych placówkach. O 1,0 p.p. zwiększył się odsetek osób przewlekłe psychicznie chorych, a o 2,2 p.p. osób przewlekłe somatycznie chorych. Spadek odnotowano w grupie osób z niepełnosprawnością fizyczną (0,1 p.p.), dorosłych osób z niepełnosprawnością intelektualną (2,0 p.p.), osób w podeszłym wieku (0,4 p.p.), dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością intelektualną (0,7 p.p.).

Wykres 1. Struktura mieszkańców domów pomocy społecznej według typów DPS
(stan na 31.12.2024 r.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań MRiPS-05.

2.4. Placówki dla osób w kryzysie bezdomności

Ustawa o pomocy społecznej określa osobę w kryzysie bezdomności jako niezamieszkującą w lokalu mieszkalnym i niezameldowaną na pobyt stały, a także niezamieszkującą i zameldowaną na pobyt stały w lokalu, z którego nie może korzystać³². Osobom spełniającym te kryteria przysługują różne świadczenia, m.in. praca socjalna, zasiłki na pokrycie wydatków na świadczenia zdrowotne czy sprawienie pogrzebu³³. Specyficzną formą pomocy jest udzielenie tymczasowego schronienia – w noclegowni, schronisku lub schronisku z usługami opiekuńczymi³⁴. W 2024 roku ogólna liczba placówek ukierunkowanych na wsparcie osób w kryzysie bezdomności wyniosła 50 (+2; +4,2%), które dysponowały 1,9 tys. miejsc (-27; -1,4%).

Schronisko zapewnia tymczasowe, całodobowe schronienie oraz usługi w zakresie wzmacniania aktywności społecznej, wyjścia z bezdomności oraz uzyskania

³² Art. 6 pkt. 8 Uops.

³³ Art. 17 ust. 1 pkt. 7 i 15.

³⁴ Art. 48a ust. 1 Uops.

samodzielności życiowej. Podstawą przyznania tej formy wsparcia jest zawarcie kontraktu socjalnego, jednak obowiązek ten nie dotyczy osób, które ubiegają się o miejsce w schronisku zlokalizowanym w gminie miejsca pobytu. Wśród schronisk wyróżnia się te, które świadczą usługi opiekuńcze – są one dedykowane osobom w kryzysie bezdomności, które ze względu na wiek, chorobę lub niepełnosprawność wymagają dodatkowego wsparcia w zaspokajaniu podstawowych potrzeb życiowych, lecz nie potrzebują wsparcia całodobowego³⁵.

W roku oceny działało 18 schronisk i 13 schronisk z usługami opiekuńczymi (w obu przypadkach o 1 więcej niż w 2023 roku), dysponujących odpowiednio 917 i 542 miejscami (spadek o 14 miejsc również w obu przypadkach).

Tabela 6. Placówki dla osób w kryzysie bezdomności w latach 2022–2024

obszar danych	2022	2023	2024	r/r	%
placówki ogółem	49	48	50	2	4,2%
liczba miejsc ogółem	1 998	1 931	1 904	-27	-1,4%
ogrzewalnie	8	7	9	2	28,6%
liczba miejsc w ogrzewalniach	181	164	179	15	9,1%
noclegownie	11	11	10	-1	-9,1%
liczba miejsc w noclegowniach	280	280	266	-14	-5,0%
schroniska	19	17	18	1	5,9%
liczba miejsc w schroniskach	1 009	931	917	-14	-1,5%
schroniska z usługami opiekuńczymi	11	12	13	1	8,3%
liczba miejsc w schroniskach z usługami opiekuńczymi	528	556	542	-14	-2,5%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PUW.

Mniejszy zakres usług dla osób w kryzysie bezdomności oferują ogrzewalnie oraz noclegownie, w których pobyt ma charakter interwencyjny i nie wymaga przeprowadzenia rodzinnego wywiadu środowiskowego. Ogrzewalnie oferują interwencyjny bezpieczny pobyt w ogrzewanych pomieszczeniach, zapewniających co najmniej miejsca siedzące. Noclegownie, oprócz bezpiecznego schronienia zapewniają tymczasowe, nocne miejsce noclegowe. Choć zapisy ustawy wykluczają

³⁵ Art. 48a ust. 2, 2a i 2b Uops.

pobyt w omawianych placówkach osób pod wpływem alkoholu lub środków psychoaktywnych, jednocześnie dopuszczają taką możliwość w szczególnie uzasadnionych przypadkach³⁶. W 2024 roku działało 9 ogrzewalni (o 2 więcej) dysponujących 179 miejscami (o 15 więcej) oraz 10 noclegowni (o 1 mniej), w których było 266 miejsc (o 14 mniej).

W roku oceny niezmiennie działały 2 domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży³⁷, dysponujące 60 miejscami, z których w ciągu roku skorzystało 96 osób (-13 r/r).

2.5. Placówki dla osób doświadczających przemocy

Interwencja kryzysowa to zespół interdyscyplinarnych działań podejmowanych na rzecz osób i rodzin będących w stanie kryzysu. Celem interwencji kryzysowej jest przywrócenie równowagi psychicznej i umiejętności samodzielnego radzenia sobie oraz zapobieganie chroniczności tego stanu. Interwencję świadczy się niezależnie od dochodu i obejmuje natychmiastową, specjalistyczną pomoc psychologiczną, a jeśli wymaga tego sytuacja, także poradnictwo socjalne i schronienie do 3 miesięcy³⁸.

W 2024 roku działało w sumie 20 punktów i ośrodków interwencji kryzysowej (9 ośrodków i 11 punktów). Tak jak w ubiegłym okresie sprawozdawczym, funkcjonowały 2 specjalistyczne ośrodki wsparcia dla osób doświadczających przemocy.

Tabela 7. Placówki dla osób doświadczających przemocy w latach 2022-2024

placówka	2022	2023	2024	r/r	%
ośrodki i punkty interwencji kryzysowej	17	18	20	2	11,1%
specjalistyczne ośrodki wsparcia	2	2	2	bz.	bz.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych sprawozdań z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie za okres I-XII 2022 i 2023 oraz danych PUW.

³⁶ Zob. art. 48a Uops.

³⁷ Rozporządzenie Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 7 lutego 2024 r. w sprawie domów dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży (Dz. U. poz. 169).

³⁸ Art. 47 ust. 1-3 Uops.

3. EKONOMIA SPOŁECZNA

Ekonomia społeczna jest obszarem działalności podmiotów w zakresie reintegracji społeczno-zawodowej na rzecz społeczności lokalnej, tworzenia miejsc pracy dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz świadczenia usług społecznych. Działania te są podejmowane w ramach działalności gospodarczej, pożytku publicznego lub innej formie działalności odpłatnej³⁹. Podmiotami tymi są spółdzielnie socjalne, warsztaty terapii zajęciowej, zakłady aktywności zawodowej, centra integracji społecznej, kluby integracji społecznej, spółdzielnie pracy (w tym inwalidów, niewidomych, produkcji rolnej), organizacje pozarządowe (z wyłączeniem działających w obszarze polityki, związków zawodowych, organizacji pracodawców, itp.), spółdzielnie socjalne, stowarzyszenia JST, kościoły i związki wyznaniowe oraz spółki czy kluby sportowe, które zysk przeznaczają na realizację celów statutowych⁴⁰.

Wspomniana ustawa rozdziela obowiązki w zakresie wsparcia podmiotów ekonomii społecznej między szczeblem krajowym oraz regionalnym. W regionach koordynacją działań na rzecz podmiotów ekonomii społecznej zajmują się regionalne ośrodki polityki społecznej, realizujące zadania samorządów województw w zakresie pomocy społecznej⁴¹.

3.1. Koordynacja rozwoju ekonomii społecznej – działania ROPS

Koordynację rozwoju ekonomii społecznej w roku oceny Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej realizował w ramach projektu „Włączamy Pomorskie!”, zaś działania o charakterze innowacyjnym dla tego sektora – w ramach projektu „RESIST: Regional Ecosystems for Social Innovation and Social Transformation”. Działania dotyczące sektora ekonomii społecznej w projekcie „Włączamy Pomorskie” objęły:

³⁹ Art. 2 pkt. 1 ustawy z dnia 5 sierpnia 2022 r. o ekonomii społecznej (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 113 z późn. zm.).

⁴⁰ Tamże, art. 2 pkt. 5.

⁴¹ Tamże, art. 54.

- przeprowadzenie pilotażowego programu RewolucjeES skierowanego do podmiotów ekonomii społecznej, który obejmował wsparcie mentoringowe pracowników PES świadczone przez pracowników firmy PwC w ramach wolontariatu pracowniczego, a także udział studentów Akademii Sztuk Pięknych w Gdańsku przy tworzeniu nowej identyfikacji wizualnej;
- przyjęcie do realizacji Paktu na Rzecz Ekonomii Społecznej oraz podpisanie 3 Paktów z samorządami z województwa pomorskiego. Pakty podpisano podczas II Kongresu Pomorskiej Ekonomii Społecznej w Gdańsku, a celem tego wydarzenia było promowanie idei ekonomii społecznej w województwie pomorskim;
- organizację spotkania informacyjnego dotyczącego Paktu na Rzecz Ekonomii Społecznej dla przedstawicieli lokalnych władz z powiatu nowodworskiego;
- organizację prac Regionalnego Komitetu Rozwoju Ekonomii Społecznej, który w 2024 roku spotkał się czterokrotnie;
- upowszechnianie działalności podmiotów ekonomii społecznej, w tym przedsiębiorstw społecznych poprzez organizację stoisk wystawienniczych podczas 764. Jarmarku św. Dominika w Gdańsku. Podczas Jarmarku odbyło się także II Święto Pomorskiej Ekonomii Społecznej,
- promowanie idei ekonomii społecznej m.in. poprzez: aktualizowanie wykazu pomorskich przedsiębiorstw społecznych oraz bazy danych o podmiotach, przygotowywanie materiałów tekstowych i graficznych na stronach internetowych oraz Facebooku Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej i Pomorskiej Ekonomii Społecznej;
- wspieranie i sieciowanie 5 ośrodków wsparcia ekonomii społecznej;
- organizację prac Pomorskiej Sieci OWES – w 2024 roku odbyło się jedno spotkanie;
- organizację 6 webinarium z obszaru ekonomii społecznej, wśród tematów były m.in.: finansowanie ES, współpraca z JST i biznesem oraz zlecanie zadań publicznych PES;

- zbadanie opinii i potrzeb szkoleniowych kadry podmiotów zatrudnienia socjalnego – na podstawie wyników organizowane będą szkolenia dla kadry PZS;
- zorganizowanie 4 spotkań Pomorskiego Konwentu CIS/KIS, które odbyły się w Słupsku, Gdyni, Rumii oraz Sopocie.

Działania podjęte w ramach projektu RESIST w 2024 roku obejmowały spotkania międzynarodowe w Kristiansand, Umeå oraz online (webinarium „Enhancing Support for Social Innovation in the BSR”), a także wydarzenia regionalne – Kongres Pomorskiej Ekonomii Społecznej, Pomorskie Forum Inicjatyw Pozarządowych i spotkanie w gdańskim Centrum Dolna Brama. W tym okresie, przy zaangażowaniu 20 kluczowych interesariuszy oraz mapowaniu ekosystemu innowacji społecznych w regionie, opracowano i przetestowano prototyp modelu. Organizowano także liczne warsztaty oraz na bieżąco komunikowano o podejmowanych działaniach (strona internetowa, media społecznościowe).

Koordinacja rozwoju ekonomii społecznej w regionie wykraczała w 2024 roku poza wskazane działania projektowe. W roku oceny Samorząd Województwa Pomorskiego po raz pierwszy ogłosił i rozstrzygnął otwarty konkurs ofert w sferze zadań publicznych obejmujących działalność na rzecz podmiotów ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych. Konkurs objął dwa obszary działań: wzmacnianie potencjału kadrowego, finansowego i innowacyjnego podmiotów ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych oraz udzielania im wsparcia biznesowego oraz wsparcie działań reintegracyjnych podejmowanych przez przedsiębiorstwo społeczne, w tym wsparcia w tworzeniu planów reintegracyjnych. Dotacji na kwotę ponad 159 tys. zł udzielono 4 podmiotom prowadzącym OWES na Pomorzu, a dodatkowo zlecono 2 podmiotom realizację powyższych zadań w trybie 19a ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie, na łączną kwotę 20 tys. zł.

Ważnym dla pomorskiego sektora ekonomii społecznej wydarzeniem była Gala Gryfa Gospodarczego, podczas której po raz pierwszy wyłoniono laureatów w kategorii

„lider ekonomii społecznej”. W 2024 roku laureatami zostali: Gdańska Fundacja Innowacji Społecznej oraz Spółdzielnia Socjalna Dalba. Ponadto wyróżniono trzy inne podmioty: Spółdzielnię Socjalną ZEROBAN, Stowarzyszenie Morena oraz Spółdzielnię Socjalną Kooperacja. Wyróżnienie w konkursie jest nie tylko prestiżową nagrodą i wyrazem uznania oraz zaufania władz województwa, lecz także okazją do promowania prowadzonej działalności.

3.2. Ośrodki wsparcia ekonomii społecznej

W 2024 roku w województwie pomorskim funkcjonowało pięć ośrodków wsparcia ekonomii społecznej:

- w subregionie nadwiślańskim – Nadwiślański Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej w Dzierzgoniu, prowadzony przez Regionalne Towarzystwo Inwestycyjne, Stowarzyszenie na rzecz Oparcia Społecznego i Rozwoju „Perspektywa” oraz Stowarzyszenie Wspierania Przedsiębiorczości;
- w subregionie słupskim – Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej w subregionie słupskim, prowadzony przez Centrum Inicjatyw Obywatelskich w partnerstwie z Lokalną Grupą Działania Partnerstwo Dorzecze Słupi oraz Słowińską Grupę Rybacką;
- w subregionie południowym – Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej DEBRZNO, prowadzony przez Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Miasta i Gminy Debrzno;
- w subregionie metropolitalnym południowym – Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej Obszar Gdański, prowadzony przez Regionalne Centrum Informacji i Wspomagania Organizacji Pozarządowych oraz Fundację Edukacji Działań Społecznych;
- w subregionie metropolitalnym północnym – Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej POWES, prowadzony przez Fundację Dla Was.

Ośrodki wsparcia ekonomii społecznej oferują usługi: prawne, marketingowe, księgowe, doradztwa formalno-prawnego, zawodowego, psychologicznego, biznesowego oraz personalnego.

3.3. Centra integracji społecznej

Jednym z podmiotów zatrudnienia socjalnego jest centrum integracji społecznej (CIS). Centrum realizuje zadania w zakresie reintegracji zawodowej i społecznej poprzez świadczenie usług w zakresie kształcenia umiejętności niezbędnych do pełnienia ról społecznych, nabywanie umiejętności zawodowych, przyuczanie do zawodu czy nabywanie kwalifikacji, a także naukę planowania życia, zaspokajania potrzeb własnym staraniem czy racjonalnego gospodarowania budżetem domowym. Centrum może utworzyć jednostka samorządu terytorialnego, organizacja pozarządowa, spółdzielnie socjalne lub kościoły i związki wyznaniowe⁴². Działalność CIS jest współfinansowana ze środków publicznych, w tym ze środków własnych JST czy funduszu pracy. Status centrum nadaje wojewoda, który jednocześnie sprawuje nad nim nadzór⁴³.

W roku oceny funkcjonowały 24 centra integracji społecznej – w porównaniu z 2023 rokiem przybyło 1 centrum⁴⁴. Wzrost o 1 centrum odnotowano drugi rok z rzędu.

Po ubiegłookresowym spadku liczby osób rozpoczynających zajęcia w CIS, w roku oceny odnotowano swoiste odbicie – znaczący wzrost, który przekroczył wartość z 2022 roku. W ujęciu rok do roku wzrost liczby osób rozpoczynających zajęcia sięgnął 53,3%. Największy wzrost odnotowano w grupie osób znajdujących się w kryzysie bezdomności – o 192,3% (z 13 do 38 osób), natomiast największy spadek wystąpił wśród osób uchodźczych realizujących indywidualny program integracji – o 44,9% (z 49 do 27). Najliczniejszą grupą osób rozpoczynających zajęcia w CIS niezmiennie pozostają osoby będące w innej sytuacji.

Tabela 8. Struktura osób rozpoczynających zajęcia w CIS w latach 2022–2024

osoby rozpoczynające zajęcia	2022	2023	2024	r/r	%
ogółem	1 034	784	1 202	418	53,3%
osoby w kryzysie bezdomności	31	13	38	25	192,3%

⁴² Art. 3 ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 83).

⁴³ Art. 5 ust.1 oraz art. 5b ust. 1 Uozs.

⁴⁴ Dane podano zgodnie ze sprawozdaniem CIS. Wzrost ten wynika ze zmiany w II połowie 2024 roku organu prowadzącego CIS.

osoby rozpoczynające zajęcia	2022	2023	2024	r/r	%
osoby uzależnione od alkoholu	105	71	71	bz.	bz.
osoby uzależnione od narkotyków lub innych środków odurzających	18	17	10	-7	-41,2%
osoby w kryzysie psychicznym	31	28	28	bz.	bz.
osoby długotrwale bezrobotne	278	159	178	19	11,9%
osoby zwalniane z zakładów karnych mające trudności w integracji ze środowiskiem	16	12	10	-2	-16,7%
uchodźcy realizujący indywidualny program integracji	61	49	27	-22	-44,9%
osoby z niepełnosprawnością	163	135	209	74	54,8%
inne	375	306	667	361	118,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań CIS.

Wzrost liczby osób rozpoczynających zajęcia przełożył się na tożsamą tendencję zaobserwowaną dla osób kończących zajęcia. W tym przypadku wzrost w ujęciu rok do roku sięgnął 14,3%. Największy wzrost odnotowano w grupie osób uczestniczących w CIS z innych powodów (+77,2%), natomiast największy spadek wśród osób uzależnionych od narkotyków lub innych środków odurzających (-70,6%).

Tabela 9. Struktura osób kończących zajęcia w CIS w latach 2022–2024

osoby kończące zajęcia	2022	2023	2024	r/r	%
ogółem	660	844	965	121	14,3%
osoby w kryzysie bezdomności	28	12	20	8	66,7%
osoby uzależnione od alkoholu	50	55	34	-21	-38,2%
osoby uzależnione od narkotyków lub innych środków odurzających	7	17	5	-12	-70,6%
osoby w kryzysie psychicznym	24	27	10	-17	-63,0%
osoby długotrwale bezrobotne	127	155	110	-45	-29,0%
osoby zwalniane z zakładów karnych mające trudności w integracji ze środowiskiem	15	10	10	bz.	bz.
uchodźcy realizujący indywidualny program integracji	28	66	31	-35	-53,0%
osoby z niepełnosprawnością	118	145	120	-25	-17,2%
inne	244	351	622	271	77,2%

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań CIS.

Najwięcej spośród osób, które pozytywnie zakończyły udział w CIS zostało zatrudnionych u pracodawcy bez zatrudnienia wspieranego – dotyczyło to 191 osób (o 61 mniej niż w 2023 roku). Tak jak w roku poprzedzającym ocenę, 2 osoby podjęły się prowadzenia działalności gospodarczej. 1 osobę skierowano do odbycia stażu zawodowego (-13 r/r), a 15 nabyło prawo do świadczeń emerytalnych lub rentowych (-1).

3.4. Kluby integracji społecznej

Kluby integracji społecznej (KIS) mogą tworzyć te same jednostki, które uprawnione są do tworzenia centrum integracji społecznej, jednak pod warunkiem prowadzenia reintegracji zawodowej i społecznej. W koszyku usług KIS znajduje się pomoc w znalezieniu zatrudnienia (niezależnie od formy), przygotowanie do podjęcia zatrudnienia, organizacja prac społecznie użytecznych czy robót publicznych, poradnictwa prawnego, działalność samopomocowa czy organizacja staży. Udział w zajęciach klubu jest dobrowolny, choć warunkiem podstawowym jest realizacja kontraktu socjalnego⁴⁵.

W roku oceny funkcjonowało 14 klubów integracji społecznej – bez zmian względem stanu w roku poprzedzającym ocenę. Do 2023 roku jedną z grup osób uczestniczących w KIS wykazywanych w sprawozdawczości byli rodzice samotnie wychowujący dzieci, a od 2024 roku wymieniono ją na osoby niezaradne w prowadzeniu gospodarstwa domowego i opiece na dziećmi.

Tabela 10. Struktura osób rozpoczynających zajęcia w KIS w latach 2022–2024

osoby rozpoczynające zajęcia	2022	2023	2024	r/r	%
ogółem	305	256	198	-58	-22,7%
osoby z niepełnosprawnością	102	42	60	18	42,9%
osoby w kryzysie psychicznym	70	48	45	-3	-6,3%
uchodźcy realizujący indywidualny program integracji	35	27	1	-26	-96,3%
osoby długotrwale bezrobotne	34	81	32	-49	-60,5%
osoby uzależnione od alkoholu	17	4	7	3	75,0%
osoby w kryzysie bezdomności	9	3	4	1	33,3%

⁴⁵ Art. 18 ust.1-4 UoZs.

osoby rozpoczynające zajęcia	2022	2023	2024	r/r	%
osoby biernie zawodowo	6	4	0	-4	-100,0%
rodzice samotnie wychowujący dzieci	5	7	nd.	nd.	nd.
osoby niezaradne w prowadzeniu gospodarstwa domowego i opiece nad dziećmi	nd.	nd.	13	nd.	nd.
osoby uzależnione od narkotyków	4	1	1	bz.	bz.
osoby zwolnione z zakładu karnego	4	4	0	-4	-100,0%
osoby niepracujące, niezarejestrowane w PUP	4	5	2	-3	-60,0%
osoby niepracujące, zarejestrowane w PUP	2	1	5	4	400,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań KIS.

W przypadku KIS odnotowano spadek zarówno liczby osób rozpoczynających, jak i kończących zajęcia – odpowiednio o 58 (22,7%) oraz 69 (46,9%). Największy spadek rozpoczynających zajęcia odnotowano wśród osób biernych zawodowo oraz zwolnionych z zakładu karnego – w obu grupach spadek z 4 do 0 osób. Największy wzrost osób rozpoczynających, ale także kończących zajęcia w KIS wystąpił wśród osób niepracujących, zarejestrowanych w powiatowym urzędzie pracy – w obu przypadkach z 1 do 5. W przypadku osób kończących zajęcia KIS spadek do 0 odnotowano dla osób: uchodźczych realizujących indywidualny program integracji, w kryzysie bezdomności, biernych zawodowo, uzależnionych od narkotyków, zwolnionych z zakładu karnego. Najliczniejszą grupą osób rozpoczynających i kończących zajęcia w KIS były w roku oceny osoby z niepełnosprawnościami.

Tabela 11. Struktura osób kończących zajęcia w KIS w latach 2022–2024

osoby kończące zajęcia	2022	2023	2024	r/r	%
ogółem	201	147	78	-69	-46,9%
osoby z niepełnosprawnością	52	23	23	bz.	bz.
osoby w kryzysie psychicznym	33	4	2	-2	-50,0%
uchodźcy realizujący indywidualny program integracji	9	26	0	-26	-100,0%
osoby długotrwale bezrobotne	18	52	8	-44	-84,6%
osoby uzależnione od alkoholu	12	2	1	-1	-50,0%
osoby w kryzysie bezdomności	3	4	0	-4	-100,0%
osoby biernie zawodowo	0	1	0	-1	-100,0%
rodzice samotnie wychowujący dzieci	2	2	nd.	nd.	nd.

osoby kończące zajęcia	2022	2023	2024	r/r	%
osoby niezaradne w prowadzeniu gospodarstwa domowego i opiece nad dziećmi	nd.	nd.	0	nd.	nd.
osoby uzależnione od narkotyków	4	1	0	-1	-100,0%
osoby zwolnione z zakładu karnego	4	2	0	-2	-100,0%
osoby niepracujące, niezarejestrowane w PUP	4	5	2	-3	-60,0%
osoby niepracujące, zarejestrowane w PUP	2	1	5	4	400,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań KIS.

Kobiety stanowiły 64,1% wszystkich osób, które rozpoczęły w 2024 roku zajęcia w KIS, a w przypadku zakończenia udziału, wskaźnik ten osiągnął wartość 82,1%. Najczęstszą usługą reintegracji społecznej, z której korzystały osoby uczestniczące w KIS było poradnictwo psychologiczne (118 osób), a drugie w kolejności były zajęcia edukacyjne (81 osób). Szkoleniami zawodowymi realizowanymi w ramach reintegracji zawodowej, objęto 70 osób (-34 r/r), szkoleniem i doradztwem w zakresie prowadzenia działalności gospodarczej 49 osób (-33 r/r), a szkoleniem i doradztwem w zakresie prowadzenia spółdzielni socjalnej 55 osób (+3 r/r).

W KIS zatrudniano 48 osób (+6 r/r), a 31,3% kadry stanowili pracownicy/pracownice socjalni.

3.5. Warsztaty terapii zajęciowej

Warsztaty terapii zajęciowej są jedną z form aktywności wspomagającej proces rehabilitacji zawodowej i społecznej osób z niepełnosprawnościami⁴⁶. Organizować je mogą fundacje, stowarzyszenia oraz inne podmioty⁴⁷. Działalność warsztatów dedykowana jest osobom z niepełnosprawnościami, które są niezdolne do zatrudnienia i ma na celu pozyskanie lub przywrócenie umiejętności niezbędnych do jego podjęcia. Cel ten jest realizowany poprzez terapię zajęciową ukierunkowaną zarówno na umiejętności zawodowe, jak i czynności życia codziennego. Podstawą

⁴⁶ Art. 10 pkt. 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 44 z późn. zm.).

⁴⁷ Tamże, art. 10b.

terapii zajęciowej jest indywidualny program rehabilitacji, który podlega ocenie – okresowej oraz kompleksowej (co najmniej raz na 3 lata)⁴⁸.

W województwie funkcjonuje 50 warsztatów – w każdym powiecie z wyjątkiem Sopotu. W roku oceny w warsztatach uczestniczyło 1,8 tys. osób – o 15 (0,8% mniej) niż w 2023 roku. Spadek odnotowano także w przypadku kadry WTZ – ubyło 21 osób (3,0%). Co jednak szczególnie ważne i wielokrotnie podejmowane przez kadrę zarządzającą różnymi typami placówek, roczny koszt utrzymania placówek rośnie z roku na rok. W ostatnim roku, w przypadku WTZ był to wzrost o 7,2 mln zł, t.j. 13,4%. Warto zwrócić uwagę, że tak istotny wzrost wystąpił mimo spadku liczby uczestników i kadry.

Tabela 12. Wybrane dane dotyczące WTZ w latach 2022–2024

obszar danych	2022	2023	2024	r/r	%
uczestnicy	1 845	1 840	1 825	-15	-0,8%
kadra	663	695	674	-21	-3,0%
roczny koszt utrzymania	48 051 322	54 149 178	61 398 411	7 249 233	13,4%

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań OZPS.

3.6. Zakłady aktywności zawodowej

Działalność w zakresie rehabilitacji społeczno-zawodowej osób z niepełnosprawnościami (OzN) realizują także zakłady aktywności zawodowej (ZAZ). Organizować je mogą gminy, powiaty, fundacje, stowarzyszenia oraz inne organizacje społeczne, których zadaniem statutowym jest wspomniana rehabilitacja OzN. Wśród warunków uzyskania statusu ZAZ wymienia się osiągnięcie wskaźnika zatrudnienia OzN na minimalnym poziomie 70% ogólnej liczby osób zatrudnionych, a w szczególności wskaźnik ten powinny zasilać osoby skierowane do pracy przez powiatowe urzędy pracy⁴⁹.

⁴⁸ Tamże, art. 10a.

⁴⁹ Tamże, art. 29 ust. 1.

W województwie od lat funkcjonują 2 ZAZ-y: w Czarnem oraz w Sztumie. Według stanu na koniec grudnia było w nich zatrudnionych ogółem 155 osób, a wskaźnik zatrudnienia OzN wyniósł 77,6%. Stan ten zmniejszył się o 1 osobę w porównaniu do tożsamego okresu 2023 roku.

Analizując zmiany struktury zatrudnienia OzN z uwzględnieniem stopni i rodzajów niepełnosprawności w ostatnim roku, ubyla 1 osoba legitymująca się umiarkowanym stopniem niepełnosprawności ze wskazaniem schorzeń szczególnych. Wzrost o 2 osoby odnotowano dla zatrudnienia osób ze znacznym stopniem niepełnosprawności, co na poziomie rodzajów schorzeń było rezultatem wzrostu o 4 osoby ze schorzeniami szczególnymi oraz ubytku 1 osoby niewidomej⁵⁰.

W przypadku osób z orzecznym lekkim stopniem niepełnosprawności nie wystąpiły żadne zmiany.

Tabela 13. Zatrudnienie w zakładach aktywności zawodowej w latach 2021-2023

stopień i rodzaj niepełnosprawności	2022	2023	2024	r/r	%
lekki ogółem, w tym:	1	1	1	bz.	bz.
schorzenia szczególne	0	0	0	bz.	bz.
niewidomi	0	0	0	bz.	bz.
umiarkowany ogółem, w tym:	56	55	54	-1	-1,8%
schorzenia szczególne	51	51	50	-1	-2,0%
niewidomi	1	0	0	bz.	bz.
znaczny ogółem, w tym:	61	63	65	2	3,2%
schorzenia szczególne	25	24	28	4	16,7%
niewidomi	10	10	9	-1	-10,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań ZAZ; Biuro Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych.

3.7. Przedsiębiorstwa społeczne

Statut przedsiębiorstwa społecznego (PS) może posiadać spółdzielnia socjalna, spółdzielnia pracy (w tym spółdzielnia inwalidów, niewidomych, produkcji rolnej), organizacje pozarządowe (z włączeniami), związki wyznaniowe, stowarzyszenia

⁵⁰ Dane podano w zaokrągleniu. Rozbieżności wynikają z zastosowanych zaokrągleń oraz ujęcia surowych danych z dokładnością do części setnej (2 miejsca po przecinku).

jednostek samorządu terytorialnego, a także spółki akcyjne, spółki z ograniczoną odpowiedzialnością oraz kluby sportowe – pod warunkiem przekazywania całości dochodu na realizację celów statutowych⁵¹. Jednostki te muszą prowadzić działalność odpłatną pożytku publicznego, działalność gospodarczą lub inną działalność o charakterze odpłatnym.

Przedsiębiorstwo społeczne działa na rzecz rozwoju lokalnego, a jego celem jest reintegracja społeczno-zawodowa osób zagrożonych wykluczeniem społecznym lub realizacja usług społecznych. PS musi zatrudniać co najmniej 3 osoby na podstawie umowy o pracę lub spółdzielczej umowy o pracę, a minimalnym wymiar zatrudnienia wynosi ½ etatu⁵².

Status przedsiębiorstwa społecznego w drodze decyzji nadaje wojewoda⁵³, a podmioty te są zobowiązane do przekazania mu rocznego sprawozdania w terminie do 31 marca za rok poprzedni⁵⁴.

W roku oceny w województwie funkcjonowało 65 przedsiębiorstw społecznych. Względem 2023 roku ich liczba wzrosła o 10.

Tabela 14. Przedsiębiorstwa społeczne w układzie powiatów według stanu na 31.12.2024 r.

powiat	liczba przedsiębiorstw społecznych
bytowski	1
chojnicki	5
człuchowski	5
gdański	0
kartuski	5
kościerski	1
kwidzyński	3
lęborski	1
malborski	5

⁵¹ Art. 3 ustawy z dnia 5 sierpnia 2022 r. o ekonomii społecznej (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 113 z późn. zm.).

⁵² Tamże, art. 4-5.

⁵³ Tamże, art. 12 ust. 1.

⁵⁴ Tamże, art. 10 ust. 1.

powiat	liczba przedsiębiorstw społecznych
nowodworski	0
pucki	2
słupski	3
starogardzki	4
sztumski	8
tczewski	2
wejherowski	1
Gdańsk	8
Gdynia	1
Słupsk	7
Sopot	3
POMORSKIE	65

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Rejestru Jednostek Pomocy Społecznej.

3.8. Spółdzielnie socjalne

Jednym z podmiotów ekonomii społecznej są spółdzielnie socjalne, które prowadzą działalność gospodarczą ukierunkowaną na społeczną i zawodową reintegrację osób tworzących tę spółdzielnię i/lub w niej zatrudnionych⁵⁵.

Według danych Krajowego Rejestru Sądowego w 2024 roku w województwie czynnie działało 81 spółdzielni socjalnych – o 21 więcej niż przed rokiem (+35,0%). Najwięcej spółdzielni przybyło w powiecie wejherowskim (+3; 300,0%), zaś największy ubytek odnotowano w powiecie nowodworskim – w 2023 roku funkcjonowała tam 1 spółdzielnia socjalna, która zakończyła swoje działanie.

Tabela 15. Liczba spółdzielni socjalnych funkcjonujących w latach 2022–2024

powiat	2022	2023	2024	r/r	%
bytowski	3	4	4	bz.	bz.
chojnicki	9	6	10	4	66,7%
człuchowski	8	9	9	bz.	bz.
gdański	3	3	3	bz.	bz.
kartuski	7	5	9	4	80,0%

⁵⁵ Art. 2 ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 178 z późn. zm.).

powiat	2022	2023	2024	r/r	%
kościerski	0	1	3	2	200,0%
kwidzyński	2	0	4	4	nd.
lęborski	0	0	0	bz.	bz.
malborski	0	1	1	bz.	bz.
nowodworski	2	1	0	-1	-100,0%
pucki	3	2	3	1	50,0%
słupski	6	6	7	1	16,7%
starogardzki	0	0	0	bz.	bz.
sztumski	4	4	5	1	25,0%
tczewski	3	3	4	1	33,3%
wejherowski	4	1	4	3	300,0%
Gdańsk	5	4	5	1	25,0%
Gdynia	3	2	2	bz.	bz.
Słupsk	3	4	4	bz.	bz.
Sopot	4	4	4	bz.	bz.
POMORSKIE	69	60	81	21	35,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Krajowego Rejestru Sądowego.

Jednostki samorządu terytorialnego mogą inicjować lub partycypować w funkcjonowaniu spółdzielni socjalnych. W roku oceny taka sytuacja dotyczyła 22 spółdzielni, a ich liczba pozostała na poziomie sprzed roku. Choć ich liczba się nie zmieniła, odnotowano zmiany w strukturze zatrudnienia. Liczba osób zatrudnionych ogółem zwiększyła się o 113,2%, a ponadto odnotowano wzrost o 10,3% liczby zatrudnionych OzN, osób pozostających bez zatrudnienia oraz osób usamodzielnianych.

Tabela 16. Wybrane dane dotyczące spółdzielni socjalnych dla których założycielem lub członkiem jest JST w latach 2022-2024

obszar danych	2022	2023	2024	r/r	%
liczba spółdzielni socjalnych	21	22	22	bz.	bz.
zatrudnienie (stan na 31.12)	220	266	567	301	113,2%
w tym OzN, osoby pozostające bez zatrudnienia oraz osoby usamodzielniane	161	136	150	14	10,3%

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań OZPS.

4. OSOBY W WIEKU SENIORALNYM

„O wszystkim decyduje demografia” to slogan, który zaczynamy traktować z coraz większą powagą przyglądając się danym demograficznym z kolejnych lat.

Zmniejszająca się liczba ludności i starzenie się społeczeństwa, to największe wyzwania demograficzne na najbliższe dekady w Polsce⁵⁶.

Zmiany demograficzne, niezależnie od tego czy dotyczą wzrostu czy zmniejszania się populacji, zawsze niosą ze sobą potencjalne zagrożenia i wyzwania.

Od skutecznej polityki społecznej na szczeblu centralnym, regionalnym i tym podstawowym – gminnym, zależeć będzie to na ile uda się ograniczyć negatywne skutki zmian demograficznych oraz dobrze zmierzyć się z wyzwaniami, które one niosą.

W polityce społecznej niezwykle ważny jest jej komponent dotyczący osób w wieku senioralnym. To, jak dzięki tej polityce uda się zadbać o zdrowie i profilaktykę seniorów, stworzyć dobre usługi skierowane do tej grupy wiekowej oraz sprawić, by seniorzy jak najdłużej pozostawali aktywnymi na różnych polach członkami społeczeństwa, jest i będzie miarą jej efektywności⁵⁷.

Nawoływanie do zmian w polityce społecznej i zwrócenie zdecydowanie większej uwagi na powiększającą się grupę seniorów jest już dziś stałą praktyką. „Demografia w końcu zmusi nas do tego, by inaczej spojrzeć na seniorów. Tylko dlaczego nasze podejście wobec nich zmienia się tak wolno? – Przyzwyczailiśmy się reagować na krzyk. A dramaty ludzi starych toczą się w ciszy”⁵⁸ – piszą Elżbieta Strzałkowska i Grażyna Latos w książce *Jak złodziej przyszła. Reportaże i rozmowy o starości*. Chodzi więc o to, by poza sferą deklaratywną podejmować coraz więcej działań

⁵⁶ Zob. *Demografia jest przyszłością. Czy Polska ma szansę odwrócić negatywne trendy*, M. Łakomy, 2024 <https://www.znak.com/pl/p/demografia-jest-przyszloscia-czy-polska-ma-szanse-odwrocic-negatywne-trendy-226004> (dostęp, 29.05.2024) oraz <https://klubjagiellonski.pl/2024/09/20/polska-po-cichu-znika-za-trzy-pokolenia-bedzie-nas-niecale-15-mln/#:~:text=Kontynuacja%20tych%20trend%C3%B3w%20prowadzi%C5%82aby%20do,4%20mln,> dostęp 5.06.2025.

⁵⁷ Por. <https://www.bankier.pl/wiadomosc/Demografia-jest-nieublagana-Wymusza-zajecie-sie-polityka-senioralna-8678768.html>, dostęp 5.06.2025.

⁵⁸ Zob. <https://lubimyczytac.pl/cytat/423137>, dostęp 5.06.2025.

na rzecz seniorów, by ta, przyrastająca z roku na rok, grupa nie miała przed sobą tylko perspektywy zamknięcia w swoich mieszkaniach czy też ośrodkach pomocy społecznej. W tym kontekście ocena zasobów pomocy społecznej wskazuje na to, co oferujemy seniorom dziś, jakie zasoby w gminach i powiatach województwa są angażowane w danym roku na rzecz seniorów. Wiedza czym dysponujemy jest dobrym punktem wyjścia do określenia tego, co należy w tym obszarze rozwijać.

Województwo pomorskie z coraz większą liczbą osób w wieku poprodukcyjnym nie różni się pod tym względem od innych regionów Polski. Oczywiście sytuacja seniorów jest w województwie różna. Inaczej wygląda ona w Trójmieście, gdzie oferta dla seniorów jest różnorodna, mają oni więcej okazji do integracji, realizacji swoich pasji, mają bogatą ofertę zajęć aktywizujących, a także usług opiekuńczych oraz lepszy dostęp do usług zdrowotnych. Znacznie skromniej ta oferta wygląda w mniejszych miejscowościach regionu, gdzie seniorom zapewnienia się niezbędne usługi opiekuńcze, a możliwości działań aktywizujących są niewielkie.

Niezależnie od tego, jak oferta adresowana do seniorów rozkłada się w województwie pomorskim, dobrym wskaźnikiem tego, że seniorzy są coraz częściej zauważani przez sam rynek, jako duża grupa coraz bardziej aktywnych, statecznych i co ważne zasobnych klientów, są organizowane co roku w Gdańsku Targi Pracy i Aktywności Seniorów. To przykład na to, że szeroko pojęty rynek zaczyna już bardzo wyraźnie odpowiadać na potrzeby tej grupy osób. W 2024 roku odbyła się szósta edycja tego wydarzenia pod nową już nazwą Targi Pracy i Aktywności Seniorów. Wzięła w nich udział rekordowa liczba ponad 200 wystawców, a same nazwy stref targowych, a więc *Strefa pracy*, *Strefa rozwoju osobistego*, *Strefa zdrowia*, *Strefa mody i urody*, *Strefa aktywności*, *Strefa wolnego czasu*, pokazują, jakie branże coraz mocniej angażują się w usługi skierowane do seniorów i oferują im konkretne produkty⁵⁹. Co ważne, Targi budzą zainteresowanie nie tylko w samym Trójmieście, ale w całym regionie, czego dobrym

⁵⁹ Zob. <https://amberexpo.pl/wydarzenia/festiwal-pracy-i-aktywnosci-seniorow-2024/>, dostęp 06.06.2025 r.

dowodem są liczne autokary z seniorami z wielu mniejszych miejscowości, które przez cały czas trwania Targów podjeżdżały na pobliski parking.

Seniorskie wyzwania w liczbach

Po opisanu wyzwań i trendów w polityce senioralnej przywołać należy najważniejsze dane statystyczne dla województwa pomorskiego dotyczące seniorów, które osadzają powyższe zagadnienia we właściwych ramach. Poniższe dane pochodzą z *Rocznika Statystycznego Województwa Pomorskiego za 2023 rok*⁶⁰.

Na koniec 2023 roku województwo pomorskie liczyło 2 359 573 mieszkańców, w tej liczbie **509 867** stanowiły osoby w wieku poprodukcyjnym, odpowiednio 181 074 mężczyzn i 328 793 kobiety. W miastach województwa pomorskiego na koniec 2023 roku żyło 359 685 osób w wieku poprodukcyjnym, natomiast na wsi były to odpowiednio 150 182 osoby. Osób najstarszych, w wieku 80 lat i więcej na koniec 2023 roku było 90 164, w tym 68 314 osób żyło w miastach, natomiast 21 850 na wsi. Co istotne, na co wskazano już w podrozdziale dotyczącym demografii, po wygaśnięciu pandemii wskaźnik przeciętnego trwania życia zaczął ponownie się podnosić i w 2023 roku osiągnął wartości – 82,0 lat dla kobiet i 75,2 dla mężczyzn.

Sukcesywnie podnosi się w województwie współczynnik starości demograficznej, a więc udział osób w wieku 65 lat i więcej w ogólnej liczbie ludności. W 2023 roku wskaźnik ten wyniósł 18,6%, a prognoza na kolejne lata mówi o sukcesywnym wzroście. Warto jeszcze seniorów odnieść do osób najmłodszych poprzez indeks starości, a więc liczby osób w wieku 65 i więcej lat przypadającej na 100 osób w wieku 0-14 lat. W 2023 roku ten indeks w miastach wynosił ponad 140 osób, natomiast na wsiach około 70 osób, a ogółem dla całego województwa zbliżał się do 120 osób.

W najbliższych dekadach prognozowany jest w województwie pomorskim wzrost liczby osób w wieku 65 lat i więcej. W 2030 roku prognozuje się, że w wieku

⁶⁰ Zob. <https://gdansk.stat.gov.pl/dane-o-wojewodztwie/wojewodztwo-1057/ludnosc/>, dostęp 06.06.2025 r.

poprodukcyjnym będzie już 544,5 tysięcy osób, w roku 2035 będzie to 570,4 tys., natomiast za 15 lat, a więc w roku 2040 prognozowana jest liczba 609,9 tysięcy osób powyżej 65 roku. Jest to prognozowany wzrost o 100 tysięcy osób względem 2023 roku.

4.1. Działania Samorządu Województwa Pomorskiego na rzecz osób w wieku senioralnym

W 2024 roku Samorząd Województwa Pomorskiego inicjował i wspierał działania prowadzone na rzecz osób w wieku senioralnym. Aktywność ta obejmowała zarówno działania edukacyjne, informacyjne, jak i z zakresu wspierania aktywności społecznej seniorek i seniorów.

Działalność informacyjną obejmującą zarówno aspekty edukacji osób w wieku senioralnym, jak i promowanie ich potencjału, realizowano poprzez zorganizowanie dwóch Konferencji Informacyjno-Edukacyjnych: „Ratownictwo medyczne w praktyce, czyli jak zwiększyć bezpieczeństwo zdrowotne seniorów?” oraz „W trosce o bezpieczeństwo zdrowotne seniora, czyli opieka pielęgniarstwa i farmaceutyczna w praktyce”. Zorganizowano także Konferencję Regionalną Pomorskiej Delegatury Obywatelskiego Parlamentu Seniorów, a ponadto wydano Broszurę dla Seniorów „Praca – Uwarunkowania – Możliwości i Korzyści” w nakładzie 4 tys. egzemplarzy.

W celu promowania i upowszechniania aktywności seniorów i polityki na ich rzecz, już po raz VII zorganizowano Konkurs o Nagrodę Marszałka Województwa Pomorskiego „Pomorskie dla Seniorów”. W konkursie wyróżnia się seniorów, pracodawców, a także osoby podejmujące szczególnie wartościowe i skuteczne inicjatywy na rzecz seniorów. W tej edycji, w trzech kategoriach wyłoniono 41 laureatów, uhonorowanych podczas powiatowych uroczystości na rzecz seniorów. Aktywności osób w wieku senioralnym promowano również poprzez udział w VI Targach Pracy i Aktywności Seniorów w AmberExpo. Wymianę dobrych praktyk w zakresie aktywizacji seniorów realizowano w ramach zorganizowanego przez ROPS, Pomorskiego Forum Uniwersytetów Trzeciego Wieku, które w 2024 roku

skupiło się na temacie znaczenia aktywności edukacyjnej osób w wieku senioralnym oraz na aktualnych problemach prawno-organizacyjnych i finansowych UTW.

Ofertę aktywności społecznej dla seniorów rozwijano w projektach realizowanych przez organizacje pozarządowe. Na podstawie ogłoszonego konkursu dofinansowano 19 ofert, a łączna kwota zrealizowanych zadań wyniosła niemal 321 tys. zł. Zarząd Województwa Pomorskiego (ZWP) postanowił uznać celowość realizacji zadania publicznego pod nazwą: „Senior Obywatel” oraz zlecić jego wykonanie Lęborskiemu Uniwersytetowi Trzeciego Wieku z siedzibą w Lęborku.

Partycypację społeczną i obywatelską osób starszych wspierano organizując XI Forum Rad Seniorów oraz cztery spotkania członków Pomorskiej Wojewódzkiej Rady Seniorów. Ponadto 30 JST udzielono dotacji celowej na dofinansowanie zadań własnych gminy i powiatu wskazanych przez Gminną i Powiatową Radę Seniorów utworzoną przez Radę Gminy lub Radę Powiatu – „Pomorskie Rady Seniorów 2024”.

4.2. Uniwersytety trzeciego wieku

Prawnych podstaw działalności uniwersytetów trzeciego wieku (UTW) upatruje się w zapisach ustawy o samorządzie gminnym⁶¹, które wskazują, że do zadań własnych gminy należy prowadzenie działań w obszarach edukacji publicznej oraz polityki senioralnej. W artykule 5 ustęp 4 wspomnianej ustawy, wskazano także na przedstawicielstwo podmiotów prowadzących UTW w gminnej radzie seniorów. Forma ich prowadzenia jest różnorodna, bowiem nie określono w sposób szczegółowy czy prowadzenie UTW ma odbywać się jako realizacja innych zadań gminy czy w sposób z nich wyodrębniony (instytucjonalnie).

W roku oceny na terenie województwa działało 45 uniwersytetów trzeciego wieku. W porównaniu do roku 2023, ich liczba zmniejszyła się o 2, co dokonało się poprzez kilka zmian: spadek w powiatach bytowskim (-1), kartuskim (-1), Gdańsku (-2), Gdyni (-1) oraz wzrost w powiatach: gdańskim (+1), słupskim (+1) i wejherowskim (+1).

⁶¹ Art. 7 ust. 1 pkt. 8 i 16a Ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1465 z późn. zm.).

Tabela 17. Liczba uniwersytetów trzeciego wieku w powiatach województwa pomorskiego w latach 2022–2024

powiat	2022	2023	2024	r/r
bytowski	1	1	0	-1
chojnicki	2	2	2	bz.
człuchowski	1	1	1	bz.
gdański	4	2	3	1
kartuski	3	3	2	-1
kościerski	0	0	0	bz.
kwidzyński	0	1	1	bz.
lęborski	2	2	2	bz.
malborski	2	2	2	bz.
nowodworski	1	1	1	bz.
pucki	3	3	3	bz.
słupski	3	3	4	1
starogardzki	2	2	2	bz.
sztumski	1	1	1	bz.
tczewski	3	3	3	bz.
wejherowski	4	4	5	1
Gdańsk	10	10	8	-2
Gdynia	3	3	2	-1
Słupsk	2	1	1	bz.
Sopot	2	2	2	bz.
POMORSKIE	49	47	45	-2

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ROPS.

Przeciwną tendencję zaobserwowano natomiast w przypadku liczby słuchaczy i słuchaczek uniwersytetów trzeciego wieku. Oznacza to, że zainteresowanie udziałem w zajęciach UTW nie słabnie nawet wtedy, gdy ich liczba maleje.

W 2024 roku liczba słuchaczy UTW sięgnęła 11,8 tys. i wzrosła o 6,7%. Największy wzrost odnotował powiat wejherowski – przybyły 262 osoby, a największy spadek w powiecie kartuskim – ubyło 76 osób. W dwóch powiatach liczba słuchaczy nie zmieniła się.

Tabela 18. Liczba słuchaczy uniwersytetów trzeciego wieku w powiatach województwa pomorskiego w latach 2022–2024

powiat	2022	2023	2024	r/r
bytowski	50	50	0	-50
chojnicki	262	315	342	27
człuchowski	100	100	100	bz.
gdański	445	549	661	112
kartuski	430	430	354	-76
kościerski	0	0	0	bz.
kwidzyński	150	150	145	-5
lęborski	133	140	133	-7
malborski	398	406	448	42
nowodworski	63	72	70	-2
pucki	123	166	172	6
słupski	360	305	406	101
starogardzki	283	290	312	22
sztumski	98	100	109	9
tczewski	514	538	554	16
wejherowski	707	918	1 180	262
Gdańsk	2 106	2 418	2 648	230
Gdynia	2 832	2 910	2 941	31
Sopot	898	869	911	42
Słupsk	301	300	280	-20
POMORSKIE	10 253	11 026	11 766	740

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ROPS.

4.3. Gminne rady seniorów

Gminne rady seniorów to organy konsultacyjne, doradcze i inicjatywne, składające się z przedstawicieli osób starszych, podmiotów działających na rzecz tych osób, w tym organizacji pozarządowych oraz wspomnianych już UTW. Gmina może utworzyć radę z własnej inicjatywy lub na wniosek mieszkańców powyżej 60 roku życia w wymiarze: co najmniej 50 mieszkańców w przypadku gminy do 20 tys. mieszkańców oraz 100 osób w przypadku gminy powyżej 20 tys. mieszkańców. Obsługę rady oraz jej koszty pokrywa gmina⁶².

⁶² Zob. art. 5c Ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1465 z późn. zm.).

W roku oceny funkcjonowały 53 gminne rady seniorów. Ich liczba wzrosła o 3 względem roku 2023, co wynikało z utworzenia nowych rad w powiatach: bytowskim (+1), gdańskim (+1) oraz puckim (+1).

Tabela 19. Gminne rady seniorów w latach 2023–2024 według stanu na koniec roku w układzie powiatów

powiat	2023	2024	r/r
bytowski	8	9	1
chojnicki	2	2	bz.
człuchowski	3	3	bz.
gdański	3	4	1
kartuski	0	0	bz.
kościerski	3	3	bz.
kwidzyński	1	1	bz.
lęborski	2	2	bz.
malborski	2	2	bz.
nowodworski	3	3	bz.
pucki	1	2	1
słupski	10	10	bz.
starogardzki	2	2	bz.
sztumski	1	1	bz.
tczewski	2	2	bz.
wejherowski	3	3	bz.
Gdańsk	1	1	bz.
Gdynia	1	1	bz.
Słupsk	1	1	bz.
Sopot	1	1	bz.
POMORSKIE	50	53	3

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ROPS.

4.4. Dzielne domy i kluby Senior+, gminne kluby i miejsca spotkań dla seniorów

Od 2017 roku z inicjatywy Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej realizowany jest program „Senior+” skierowany do jednostek samorządu terytorialnego. Strategicznym celem programu jest zwiększenie aktywnego uczestnictwa seniorów w życiu społecznym poprzez dofinansowanie rozbudowy

infrastruktury ośrodków wsparcia w środowisku lokalnym. Na poziomie operacyjnym ma zapewniać osobom nieaktywnym zawodowo w wieku 60 i więcej lat wsparcie w formie organizowania czasu wolnego, w tym kinezyterapię, ofertę opiekuńczą, a także działalność samopomocową i na rzecz środowiska lokalnego⁶³.

Dzienne Domy Senior+ są rodzajem dziennego domu pomocy – funkcjonują przez minimum 8 godzin dziennie od poniedziałku do piątku. W ofercie Domu znajdują się usługi socjalne włącznie z gorącym posiłkiem, edukacyjne, kulturalno-oświatowe, sportowo-rekreacyjne, kinezyterapia, aktywizacja społeczna oraz terapia zajęciowa. W 2024 roku dostępność zasobów Dziennych Domów Senior+ nie uległa zmianom względem 2023 roku – działało 17 domów z 357 miejscami. Stan ten utrzymuje się od 2022 roku.

Tabela 20. Dienne Domy Senior+ w roku 2024

powiat	gmina	liczba domów	liczba miejsc
bytowski	Bytów	1	15
bytowski	Tuchomie	1	15
chojnicki	Czersk	1	20
kościerski	Kościerzyna	1	15
kościerski	Stara Kiszewa	1	15
kwidzyński	Kwidzyn	1	25
kwidzyński	Ryjewo	1	30
pucki	Puck	1	20
starogardzki	Skarszewy	1	30
starogardzki	Starogard Gdański	1	30
sztumski	Dzierżgoń	1	25
tczewski	Pelplin	2	30
tczewski	Gniew	1	20
Gdańsk		2	45
Gdynia		1	22
POMORSKIE		17	357

Źródło: opracowanie własne na podstawie wykazu otwartych placówek Senior+.

⁶³ Uchwała nr 191 Rady Ministrów z dnia 21 grudnia 2020 r. w sprawie ustanowienia programu wieloletniego "Senior+" na lata 2021-2025 (M. P. z 2021 r. poz. 10 z późn. zm.).

Program „Senior+” obejmuje również działalność Klubów Senior+, które są klubami samopomocy w rozumieniu ustawy o pomocy społecznej. Kluby mają motywować osoby w wieku senioralnym do działań o charakterze samopomocowym i wolontarystycznym. W odróżnieniu od Domu, minimalny wymiar działalności Klubu wynosi 20 godzin tygodniowo.

W roku oceny funkcjonowało 50 Klubów Senior+, które dysponowały 1 016 miejsc.

W porównaniu do 2023 roku był to wzrost o 5 Klubów i 85 miejsc.

Tabela 21. Kluby Senior+ w roku 2024

powiat	gmina	liczba klubów	liczba miejsc
bytowski	Czarna Dąbrówka	1	40
bytowski	Tuchomie	2	30
bytowski	Parchowo	1	16
chojnicki	Chojnice	1	18
człuchowski	Koczała	1	20
człuchowski	Rzeczenica	1	15
człuchowski	Człuchów	2	30
człuchowski	Przechlewo	1	35
człuchowski	Czarne	2	25
gdański	Kolbudy	2	35
gdański	Przywidz	1	20
gdański	Cedry Wielkie	1	30
kartuski	Chmielno	1	15
kartuski	Kartuzy	1	30
kościerski	Stara Kiszewa	1	15
kwidzyński	Sadlinki	1	30
kwidzyński	Prabuty	1	30
kwidzyński	Gardeja	1	15
lęborski	Wicko	1	15
malborski	Miłoradz	1	40
nowodworski	Nowy Dwór Gdański	1	20
pucki	Puck	1	10
słupski	Słupsk	2	44
słupski	Smółdzino	4	55
słupski	Damnica	1	15
słupski	Ustka	1	25

powiat	gmina	liczba klubów	liczba miejsc
starogardzki	Skarszewy	1	20
starogardzki	Starogard Gdański	1	18
starogardzki	Zblewo	1	15
sztumski	Dzierzgoń	2	40
sztumski	Sztum	1	30
sztumski	Mikołajki Pomorskie	1	20
sztumski	Stary Targ	1	20
tczewski	Pelplin	2	30
tczewski	Tczew	1	30
tczewski	Gniew	1	15
tczewski	Morzeszczyn	1	20
wejherowski	Reda	1	15
wejherowski	Rumia	1	30
Gdynia		1	40
SUMA		50	1016

Źródło: opracowanie własne na podstawie wykazu otwartych placówek Senior+.

Przedkładana przez gminy ocena zasobów pomocy społecznej obejmuje również działalność wybranych instytucji stanowiących infrastrukturę społeczną, a wśród nich te dedykowane osobom w wieku senioralnym. Kwalifikuje się do nich świetlice i kluby uznawane za Kluby Seniora, które działają na terenie gminy, w tym również niesformalizowane miejsca spotkań dla Seniorów, wykluczając jednak UTW.

Liczba klubów i innych miejsc spotkań dla seniorów spełniających powyższe kryteria wyniosła 525 i zwiększyła się w stosunku do 2023 roku o 25 (5,0%).

Tabela 22. Kluby seniora w latach 2022–2024

typ instytucji	2022	2023	2024	r/r	%
kluby i inne miejsca spotkań dla seniorów	495	500	525	25	5,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdania OZPS (CAS).

5. RÓWNE TRAKTOWANIE

5.1. Kobiety

W czerwcu 2024 roku zakończyła się I kadencja Pomorskiego Zespołu do spraw Kobiet – działającego w latach 2021-2024 przy Zarządzie Województwa Pomorskiego organu doradczo-konsultacyjnego i inicjatywnego, w szczególności w zakresie monitoringu i analizy potrzeb związanych z wyrównywaniem szans zawodowych i ekonomicznych kobiet w regionie oraz podnoszenia świadomości dotyczącej równego traktowania. Wraz z zakończeniem jego działalności, na 3-letnią kadencję powołano Pomorską Radę do spraw Kobiet.

W 2024 roku Pomorski Zespół ds. Kobiet przygotował cztery stanowiska, które zostały przedstawione Zarządowi Województwa Pomorskiego i były to stanowiska:

- w sprawie skierowania przez Zarząd Województwa Pomorskiego wystąpień Pomorskiego Zespołu ds. Kobiet do adresatów załączonego pisma⁶⁴;
- w sprawie podjęcia kompleksowych działań zmierzających do przeciwdziałania przemocy w sporcie;
- w sprawie rekomendacji dla opracowania koncepcji, wdrożenia i powołania samorządowego pełnomocnika/pełnomocniczki ds. równego traktowania;
- w sprawie rekomendacji działań dla poprawy sytuacji kobiet na rynku pracy województwa pomorskiego.

Pomorska Rada do spraw Kobiet spotkała się w 2024 roku dwukrotnie, jednak nie podjęto stanowisk.

5.2. Integracja imigrantów i imigrantek

Wśród osób zagrożonych wykluczeniem społecznym wymienia się osoby migrujące. Ustawa o pomocy społecznej wymienia w szczególności osoby które posiadają m.in.

⁶⁴ Przedmiotowe pismo dotyczyło zjawiska molestowania seksualnego w jednym z funkcjonujących w regionie ośrodków jeździectwa. Zaadresowano je Ministrowi Sportu i Turystyki oraz Ministrze ds. równości.

zezwoleń na pobyt stały, pobyt rezydenta długoterminowego w Unii Europejskiej, pobyt czasowy (w określonych przypadkach) lub uzyskały w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą⁶⁵.

Działania Samorządu Województwa Pomorskiego w zakresie integracji imigrantów i imigrantek w I połowie 2024 roku były realizowane przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej, zaś od II połowy ich realizacja, w związku ze zmianami organizacyjnymi w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Pomorskiego została przeniesiona do Kancelarii Marszałka Województwa, w ramach której funkcjonuje Referat ds. polityki migracyjnej.

Zasadniczą część działań w tym obszarze realizowano w ramach kontynuacji projektu „EU-BELONG: An Intercultural Approach to Migrant Integration in Europe's Regions”. Celem projektu jest poprawa włączenia społeczno-ekonomicznego migrantów oraz poczucia przynależności poprzez opracowanie regionalnych strategii integracyjnych opartych na silnym podejściu międzykulturowym. Kluczowym punktem realizacji projektu w 2024 r. było podjęcie przez ZWP uchwały o przyjęciu Planu Strategicznego międzykulturowej integracji migrantów dla województwa pomorskiego. Plan ma na celu wzmocnienie potencjału regionu oraz współpracy z partnerami publicznymi i prywatnymi, wspierając tym samym ich kluczową rolę w integracji obywateli państw trzecich. Dokument składa się z dwóch, uzupełniających się części: „Planu Strategicznego międzykulturowej integracji migrantów dla województwa pomorskiego” oraz opracowania tematycznego „Sytuacja migracyjna w województwie pomorskim. Wnioski i rekomendacje w zakresie integracji migrantek i migrantów”.

Zgodnie z założeniami projektu w ramach testowania zapisów Planu Strategicznego konieczne było zrealizowanie przedsięwzięcia pilotażowego. Dlatego, w odpowiedzi na znaczny napływ migrantów z Ameryki Łacińskiej zaplanowano działanie pn. „Intercultural Plot Twist” mające na celu wsparcie osób z doświadczeniem migracyjnym, ze szczególnym uwzględnieniem ofiar handlu ludźmi, głównie z w/w

⁶⁵ Art. 5 ust. 2 Uops.

regionu. Pilotaż rozpoczęło w kwietniu 2024 r. przygotowaniem materiałów informacyjnych. W maju zainicjowano serię spotkań, koncentrujących się na trzech obszarach: legalny pobyt, opieka zdrowotna oraz legalne zatrudnienie w Polsce. W ramach działań integrujących z lokalną społecznością uczestnicy wzięli udział w Wielokulturowym Pikniku Rodzinnym, podczas którego prowadzili warsztaty, realizowali sesje fotograficzne, a na scenie zaprezentowali tradycyjny kolumbijski taniec „Kumbia”. Ostatnie spotkanie w ramach pilotażu miało na celu integrację migrantów ze społecznością lokalną Słupska oraz podsumowanie dotychczasowych działań. Przeprowadzono warsztaty kulinarne, które zgromadziły osoby objęte wsparciem projektu oraz mieszkańców miasta.

W ramach obchodów World Refugee Day zorganizowano II Wielokulturowy Piknik Rodziny, którego celem była integracja migrantów i społeczności regionalnej. W organizację wydarzenia zaangażowały się liczne pomorskie oraz międzynarodowe organizacje pozarządowe. Przygotowano wiele atrakcji dla dzieci i dorosłych – występy zespołów i grup muzycznych, pokazy i warsztaty artystyczne (w tym pokazy kulinarne), zawody sportowe i zabawy dla dzieci. Podczas wydarzenia wystąpili artyści wielu kultur i narodowości m.in. z Ukrainy, Kolumbii, Hiszpanii i Białorusi, w tym Orkiestra Sił Zbrojnych Ukrainy oraz Orkiestra Morskiego Oddziału Straży Granicznej w Gdańsku. Oferowano wsparcie psychologiczne i prawne w wielu językach, a także badania profilaktyczne. Duża część piknikowej oferty skupiała się na doradztwie w kwestii legalnego zatrudnienia obcokrajowców oraz bezpiecznych powrotów, co jest szczególnie ważne w kontekście rosnącego procederu handlu ludźmi w naszym regionie.

Wsparciem działań SWP w zakresie koordynacji działań i podejmowania inicjatyw na rzecz wsparcia integracji imigrantów w województwie pomorskim jest Pomorska Rada do spraw regionalnej polityki migracyjnej. W roku oceny odbyły się cztery posiedzenia Rady:

- pierwsze – skupione wokół tematu: „Proceder handlu ludźmi”;
- drugie – połączone z obradami Pomorskiej Rady Przedsiębiorczości, Pomorskiej Rady ds. Regionalnej Polityki Migracyjnej, Pomorskiej Platformy

Współpracy na rzecz cudzoziemców na pomorskim rynku pracy, skupione na aktualnej sytuacji obywateli Ukrainy na rynku pracy oraz zjawisku handlu ludźmi, przede wszystkim w kontekście zatrudnienia;

- trzecie – odbyło się w ramach współorganizacji konferencji Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Gdańsku pn. „Strategia migracyjna dla Polski i Pomorza”, koncentrującej się na kluczowych wyzwaniach oraz kierunkach w obszarze migracji i integracji, szczególnie na rynku pracy;
- czwarte – odbyło się podczas III ogólnopolskiej konferencji „Więcej Kultury!” zorganizowanej przez Kancelarię Marszałka Województwa w kooperacji z członkami Rady. Tematem przewodnim konferencji „Więcej Kultury” był szeroko rozumiany wpływ działań i inicjatyw kulturalnych na integrację migrantów/migrantek. Wydarzenie było połączeniem wystąpień i dyskusji panelowych oraz działań artystycznych.

Ponadto, wraz z Bałtycką Galerią Sztuki Współczesnej zorganizowano spotkanie świąteczno-noworoczne dla osób z doświadczeniem migracyjnym, ze szczególnym uwzględnieniem obywateli Ameryki Łacińskiej przebywających w powiecie słupskim. Inicjatywa ta stanowiła przykład efektywnych działań integracyjnych, opartych na kulturze oraz wspólnych doświadczeniach artystycznych, które umożliwiły osobom uczestniczącym zapoznanie się z polską sztuką współczesną, tworząc przestrzeń sprzyjającą dialogowi międzykulturowemu oraz integracji społecznej. Integralną częścią wydarzenia było oprowadzanie po wystawie stałej przez dyrektorkę Bałtyckiej Galerii Sztuki Współczesnej.

6. DANE O OSOBACH KORZYSTAJĄCYCH Z POMOCY I WSPARCIA

W ustawowym rozumieniu pomoc społeczna to instytucja polityki społecznej państwa, której celem jest umożliwienie osobom lub rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie mogą pokonać wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości⁶⁶. Udzielanie pomocy społecznej, na ile to możliwe, powinno uwzględniać potrzeby osób/rodzin korzystających, a forma, rodzaj i rozmiar udzielanych świadczeń powinno być adekwatne do okoliczności uzasadniających ich przyznanie. Wyrazem tych zasad jest udzielanie pomocy, która umożliwia jednostkom/rodzinom zaspokajanie niezbędnych potrzeb i życie w godnych warunkach⁶⁷.

Organizacja pomocy społecznej jest zadaniem administracji rządowej i samorządowej przy partnerskiej współpracy m.in. z organizacjami pozarządowymi, związkami wyznaniowymi czy osobami fizycznymi i prawnymi⁶⁸.

W roku oceny pomocą społeczną objęto 106,7 tys. osób w rodzinach, a ich liczba w stosunku do roku 2023 spadła o 6,1%. Szczególną uwagę zwraca także znacząca, bo 10-procentowa redukcja liczby osób w rodzinach ze świadczeniami w ujęciu rok do roku – z 89,9 tys. w roku 2023 do 80,9 tys. w roku 2024. Warto nadmienić, że w ubiegłorocznej *Ocenie zasobów pomocy społecznej województwa pomorskiego* odnotowano tendencję wzrostową w tym wskaźniku, natomiast ostatni odnotowany spadek, którego wartość przekroczyła 10% wystąpił w 2019 roku (-10,9% r/r).

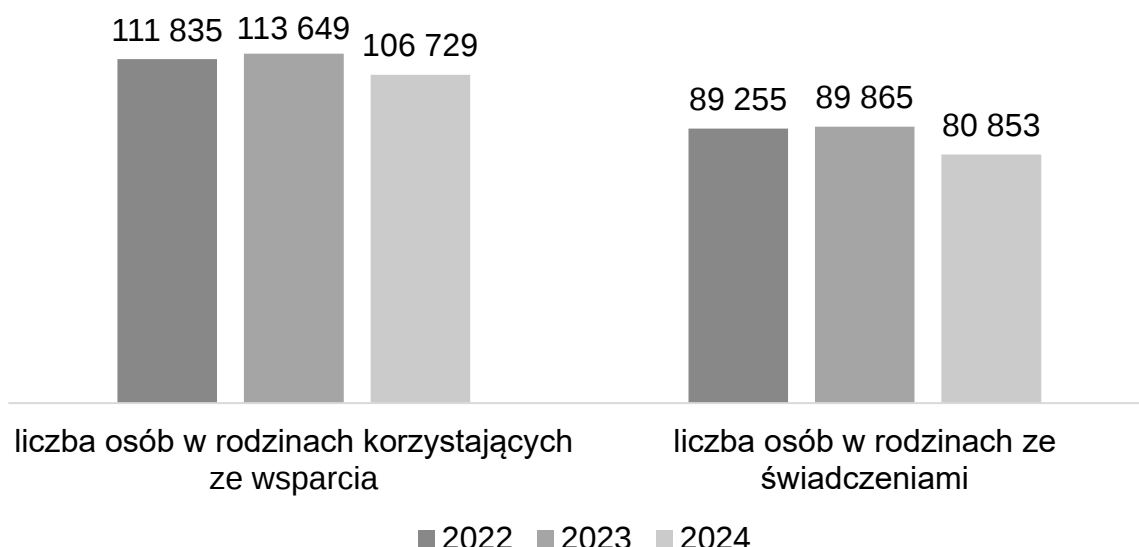
⁶⁶ Art. 2 ust. 1 Uops.

⁶⁷ Art. 3 Uops.

⁶⁸ Art. 2 ust. 2 Uops.

Wykres 2. Liczba osób korzystających ze wsparcia i ze świadczeń pomocy społecznej w latach 2022–2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań MRiPS-03-R.

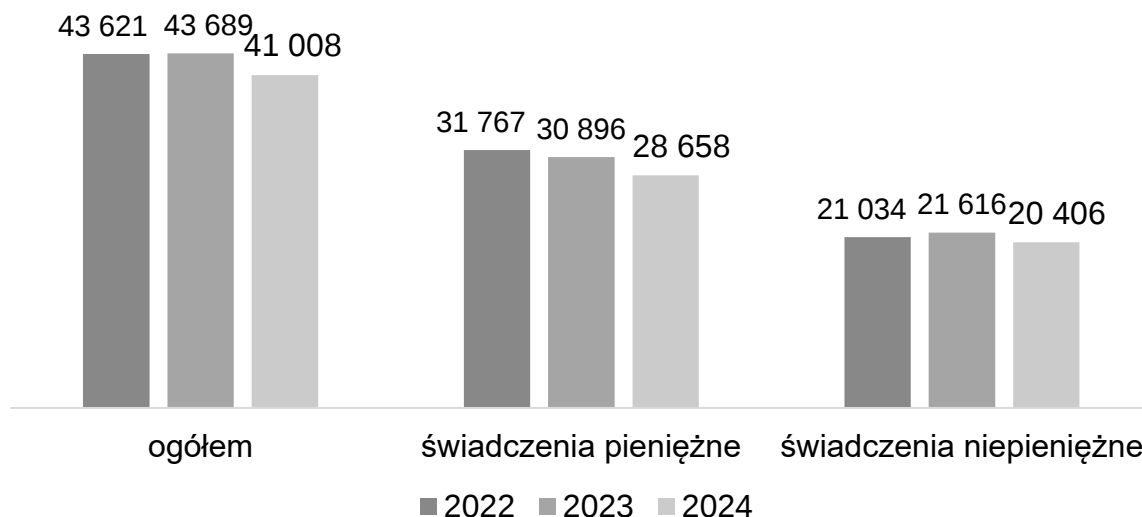
Spadek w ujęciu rok do roku wystąpił również w przypadku liczby rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej. Niezależnie od ich formy (świadczenia dzielą się bowiem na pieniężne i niepieniężne) w roku 2024 skorzystało z nich 41,0 tys. rodzin i było to o 2,7 tys. (6,1%) mniej niż w roku 2023. Zatem po ubiegłorocznym wzroście obejmującym zarówno liczbę osób w rodzinach, jak i rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej, kontynuowana jest tendencja malejąca⁶⁹.

Analizując zmiany na przestrzeni lat 2023 i 2024 w poszczególnych rodzajach świadczeń, zarówno w przypadku pieniężnych, jak i niepieniężnych odnotowano spadek. W przypadku świadczeń pieniężnych, liczba rodzin korzystających zmniejszyła się z 30,9 tys. do 28,7 tys. (-7,2%), natomiast w przypadku niepieniężnych z 21,6 tys. do 20,4 tys. (-5,6%). Dane w tym zakresie przedstawiono na poniższym wykresie.

⁶⁹ Tendencja spadkowa miała swój początek w roku 2014, a wyjątkiem od niej był 2023 rok, kiedy liczba rodzin ze świadczeniami nieznacznie wzrosła (o 68 rodzin, tj. 0,2% r/r).

Wykres 3. Liczba rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w latach 2022–2024

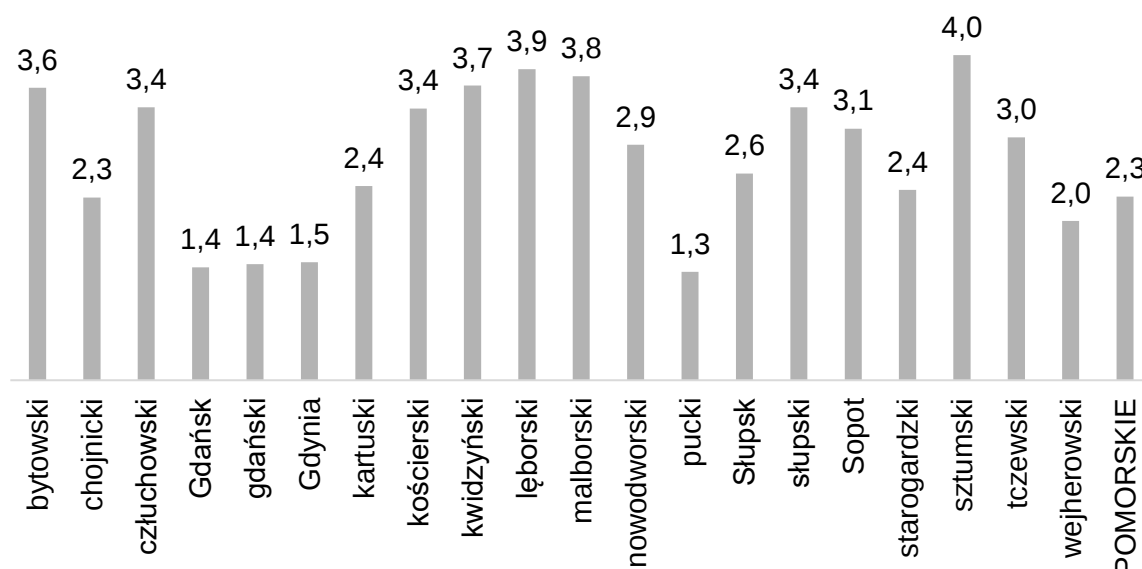
Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań MRiPS-03-R.

Ważnym miernikiem opisującym sytuację społeczno-gospodarczą na poziomie lokalnym i regionalnym jest wskaźnik deprywacji lokalnej, który wylicza się jako stosunek liczby osób, którym decyzją przyznano świadczenie z pomocy społecznej (niezależnie od rodzaju) do liczby osób zamieszkujących daną jednostkę terytorialną (w tym przypadku powiat i województwo).

Po obserwowanej w poprzednim okresie oceny stagnacji wskaźnika deprywacji lokalnej dla województwa pomorskiego, w roku 2024 odnotowano jego spadek o 0,2 p.p. w ujęciu rok do roku. Osoby, którym decyzją przyznano świadczenie z pomocy społecznej, w 2024 roku stanowiły 2,3% wszystkich osób zamieszkujących województwo. Szczegółowe dane w podziale na powiaty przedstawia poniższy wykres.

Wykres 4. Wskaźnik deprivacji lokalnej w podziale na powiaty w 2024 roku [%]

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdania MRiPS-03-R oraz danych BDL.

Bezpośrednią przyczyną tak istotnej zmiany wartości wskaźnika dla całego województwa było zmniejszenie liczby osób, którym w gminnych i powiatowych jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej w drodze decyzji przyznano świadczenie, odzwierciedlone w zmianach wskaźnika dla poszczególnych powiatów. W roku 2024 w porównaniu do roku 2023 omawiany wskaźnik zmniejszył się w 19 z 20 powiatów, a w brakującym powiecie – malborskim – jego wartość nie uległa zmianie. Największy spadek tego wskaźnika wystąpił w powiecie lęborskim (-0,6 p.p. r/r).

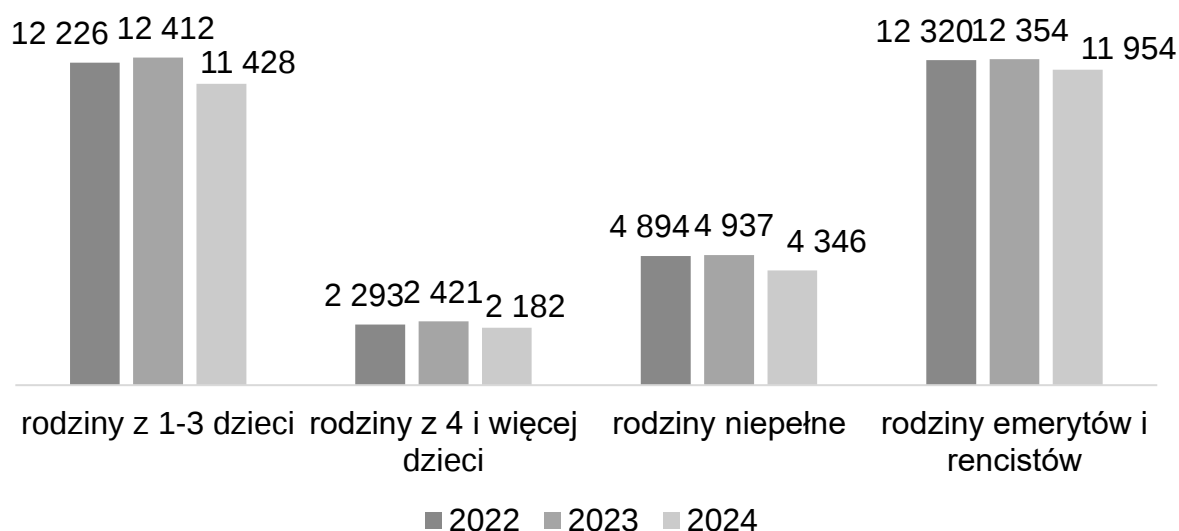
Malejące tendencje zaobserwowano także w strukturze rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej – we wszystkich typach wyszczególnionych w sprawozdawczości ministerialnej. Zasadniczo obserwowany w 2024 roku spadek liczby rodzin korzystających ze wsparcia pomocy społecznej „odrobił” wzrost,

który wystąpił w roku 2023⁷⁰. Ogólna tendencja obserwowana od roku 2013 ma zatem charakter malejący.

Porównując dane za lata 2023–2024, ubyło kolejno: niespełna tysiąc (-7,9%) rodzin z 1-3 dzieci, 239 (-9,9%) rodzin z 4 i więcej dzieci, 591 (-12,0%) rodzin niepełnych oraz 400 (-3,2%) rodzin osób pobierających emeryturę i rentę. Dane w liczbach bezwzględnych przedstawia poniższy wykres.

Wykres 5. Typologia rodzin korzystających z pomocy społecznej w latach 2022–2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań MRiPS-03-R.

Szczególną uwagę zwraca ponownie występujące zjawisko przekroczenia liczby rodzin emerytów i rencistów ponad rodziny z 1-3 dzieci, korzystających z pomocy społecznej. Przypomnijmy, że zjawisko to po raz pierwszy od 2007 roku⁷¹ odnotowano w roku 2022, kiedy to różnica między wspomnianymi typami rodzin wyniosła 94 (więcej emerytów i rencistów). W roku oceny różnica wyniosła 526, a wartość ta była najwyższą odnotowaną dla województwa pomorskiego w dotychczasowej historii. Sytuację tę należy obserwować w kolejnych latach,

⁷⁰ 2022 – 54 337, 2023 – 55 176, 2024 – 53 562.

⁷¹ Najstarsze dostępne w tym obszarze dane dotyczą 2007 roku.

bowiem wniosek o jednorazowym wystąpieniu zjawiska większej liczby rodzin emerytów i rencistów niż rodzin z 1-3 dzieci, formułowany w *Ocenie zasobów pomocy społecznej województwa pomorskiego za rok 2023* w perspektywie danych za rok 2024 rok wydaje się być przedwczesny – zwłaszcza, jeśli uwzględnimy konteksty zmieniającej się charakterystyki klientów i klientek pomocy społecznej czy zjawisk społeczno-demograficznych. Faktem jest, że dystans między omawianymi typami rodzin od lat zmniejsza się, a różnica w 2024 roku ma istotny charakter – nie było to niespełna sto (jak w 2022 roku), lecz przeszło pół tysiąca rodzin.

6.1. Powody przyznania pomocy

Wspomniano już, że celem pomocy społecznej jest umożliwienie przezwyciężania trudnej sytuacji życiowej. Zapisy Ustawy o pomocy społecznej określają katalog tych sytuacji i należą do nich w szczególności: ubóstwo, sieroctwo, kryzys bezdomności, bezrobocie, niepełnosprawność, długotrwała lub ciężka choroba, przemoc domowa, potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi, potrzeba ochrony macierzyństwa lub wielodzietności, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego (zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych), trudności w integracji osób migrujących (pod warunkiem uzyskania statusu uchodźcy, ochrony uzupełniającej lub zezwolenia na pobyt czasowy), trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego, uzależnienie od alkoholu lub narkotyków, zdarzenie losowe i sytuacja kryzysowa, a także klęska żywiołowa i ekologiczna⁷².

Osoba lub rodzina może doświadczać kilku trudności spośród wymienionych w ustawowym katalogu, jednak w sprawozdawczości wykazuje się trzy główne przyczyny stanowiące podstawę udzielenia pomocy.

Pięć głównych powodów, które w największym stopniu uzasadniały przyznanie pomocy w 2024 roku to: długotrwała lub ciężka choroba, niepełnosprawność,

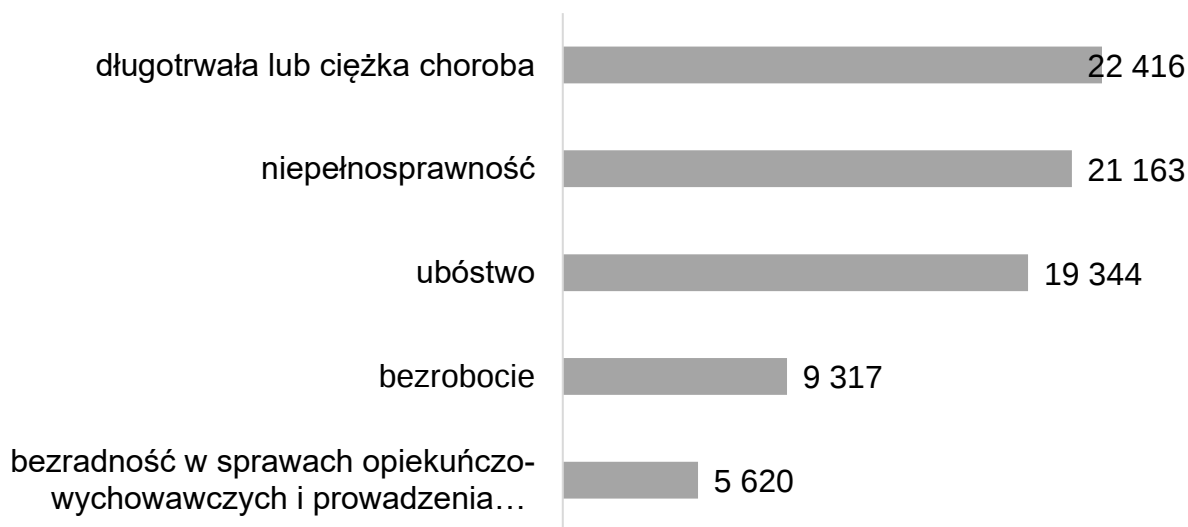
⁷² Art. 7 Uops.

ubóstwo, bezrobocie oraz bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego. Zaprezentowany na wykresie 6 katalog tych powodów nie uległ zmianie w stosunku do roku poprzedzającego ocenę. Nie zmieniła się także ich gradacja ze względu na wartości liczbowe, choć w przypadku każdej z przedstawionej przyczyny liczba rodzin zmniejszyła się w ujęciu rok do roku. Dynamika spadku była jednak różna.

Najczęściej wskazywanym powodem przyznania pomocy była długotrwała lub ciężka choroba – dotyczyła 22,4 tys. rodzin, tj. o 834 (3,6%) mniej niż w roku poprzedzającym ocenę. 66,6% tego spadku dotyczyła rodzin zamieszkujących miasta, co przełożyło się na nieznaczny wzrost udziału rodzin zamieszkujących wsie w ogólnej liczbie rodzin objętych pomocą społeczną z tego tytułu (z 35,85% do 35,93%).

Wykres 6. Liczba rodzin, którym przyznano pomoc według najczęściej wskazywanych powodów w 2024 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań MRiPS-03-R.

Drugim powodem była niepełnosprawność, która dotyczyła 21,2 tys. rodzin korzystających z pomocy społecznej. W stosunku do 2023 roku ich liczba

zmniejszyła się o 1,0 tys. osób (4,6%), a 34,7% odpływu stanowiły rodziny zamieszkujące wsie.

Liczba rodzin, którym udzielono pomocy społecznej z tytułu ubóstwa wyniosła w roku oceny 19,3 tys. i było to o 2,5 tys. (11,6%) rodzin mniej niż w 2023 roku.

W przypadku rodzin wiejskich dynamika odpływu wyniosła 10,1%, a udział tego typu rodzin w rocznym odpływie ogółem wyniósł 36,8%.

W przypadku bezrobocia, to właśnie rodziny zamieszkujące wsie zdominowały odpływ ogólnej liczby rodzin korzystających z pomocy społecznej z tego powodu. Ich udział w odpływie sięgnął 52,3%. Sumarycznie, bezrobocie było przyczyną zwrócenia się o pomoc przez 9,3 tys. rodzin (-983; -9,5% r/r) z czego 4,3 tys. rodzin zamieszkiwało wsie (-514; -10,8% r/r).

Piątym, pod względem liczby wskazań powodem przyznania pomocy społecznej była bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego. Przesłanka ta była uzasadnieniem dla 5,6 tys. rodzin, co oznacza spadek o 17,0% względem roku poprzedzającego ocenę. Choć powód ten rzadziej występował wśród rodzin zamieszkujących wsie (42,6%), to w ich przypadku dynamika odpływu była nieco wyższa niż w przypadku rodzin mieszkających w miastach (odpowiednio 17,9% i 15,0%). Szczegółowy rozkład powodów przyznania pomocy społecznej w latach 2022–2024 zebrano w poniższej tabeli.

Tabela 23. Powody przyznania pomocy społecznej w latach 2022–2024

powód przyznania pomocy	2022	2023	2024	r/r	%
ubóstwo – rodziny	24 158	21 872	19 344	-2 528	-11,6%
ubóstwo – osoby w rodzinach	47 655	41 876	34 342	-7 534	-18,0%
sieroctwo – rodziny	15	20	24	4	20,0%
sieroctwo – osoby w rodzinach	52	49	64	15	30,6%
kryzys bezdomności – rodziny	3 301	3 614	3 645	31	0,9%
kryzys bezdomności – osoby w rodzinach	3 438	3 787	3 891	104	2,7%
potrzeba ochrony macierzyństwa – rodziny	4 336	4 443	3 875	-568	-12,8%
potrzeba ochrony macierzyństwa – osoby w rodzinach	22 669	23 220	20 327	-2 893	-12,5%

powód przyznania pomocy	2022	2023	2024	r/r	%
bezrobocie – rodziny	10 673	10 300	9 317	-983	-9,5%
bezrobocie – osoby w rodzinach	27 450	26 277	22 578	-3 699	-14,1%
niepełnosprawność – rodziny	22 440	22 181	21 163	-1 018	-4,6%
niepełnosprawność – osoby w rodzinach	37 907	38 060	35 204	-2 856	-7,5%
długotrwała lub ciężka choroba – rodziny	23 284	23 250	22 416	-834	-3,6%
długotrwała lub ciężka choroba – osoby w rodzinach	39 494	40 000	37 433	-2 567	-6,4%
bezzadność w sprawach op.-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego – rodziny	6 790	6 768	5 620	-1 148	-17,0%
bezzadność w sprawach op.-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego – osoby w rodzinach	23 235	23 714	19 448	-4 266	-18,0%
przemoc domowa – rodziny	563	572	569	-3	-0,5%
przemoc domowa – osoby w rodzinach	1 966	1 986	1 964	-22	-1,1%
potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi – rodziny	3	0	1	1	nd.
potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi – osoby w rodzinach	3	0	1	1	nd.
uzależnienie od alkoholu – rodziny	4 581	4 628	4 360	-268	-5,8%
uzależnienie od alkoholu – osoby w rodzinach	6 544	6 694	5 960	-734	-11,0%
uzależnienie od narkotyków – rodziny	392	491	504	13	2,6%
uzależnienie od narkotyków – osoby w rodzinach	556	655	650	-5	-0,8%
trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego – rodziny	681	727	686	-41	-5,6%
trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego – osoby w rodzinach	919	1 028	905	-123	-12,0%
trudności w integracji osób migrujących – rodziny	128	232	220	-12	-5,2%
trudności w integracji osób migrujących – osoby w rodzinach	273	503	430	-73	-14,5%
zdarzenie losowe – rodziny	304	263	271	8	3,0%
zdarzenie losowe – osoby w rodzinach	738	571	671	100	17,5%
sytuacja kryzysowa – rodziny	331	352	289	-63	-17,9%

powód przyznania pomocy	2022	2023	2024	r/r	%
sytuacja kryzysowa – osoby w rodzinach	850	844	656	-188	-22,3%
klęska żywiołowa lub ekologiczna – rodziny	19	1	26	25	2500,0%
klęska żywiołowa lub ekologiczna – osoby w rodzinach	50	2	84	82	4100,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań MRiPS-03-R.

Analizując ogół powodów przyznania pomocy społecznej w jednostkach działających na terenie województwa pomorskiego w kontekście zmian, które zaszły w ujęciu rok do roku należy wskazać, że w sześciu z nich wystąpił wzrost, który ukształtował się w następujący sposób:

- sieroctwo – wzrost o 4 rodziny (20,0%) oraz liczby osób w rodzinach o 15 (30,6%); należy jednak mieć na względzie niskie wartości bazowe;
- kryzys bezdomności – wzrost liczby rodzin o 31 (0,9%) wraz ze wzrostem liczby osób w tych rodzinach o 104 (2,7%);
- potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi – w 2024 roku objęto wsparciem 1 osobę z 1 rodziny, natomiast w 2023 roku nie było ani jednej takiej osoby;
- uzależnienie od narkotyków – wzrost liczby rodzin o 13 (2,6%) przy jednoczesnym spadku liczby osób w tych rodzinach o 5 (0,8%);
- zdarzenie losowe – wzrost liczby rodzin o 8 (3,0%) przy wzroście osób w rodzinach o 100 (17,5%);
- klęska żywiołowa lub ekologiczna – wzrost liczby rodzin z 1 do 26 (2500,0%) oraz osób w tych rodzinach z 2 do 84 (4100,0%); należy jednak mieć na względzie niskie wartości bazowe.

Spadki częstotliwości wskazywania powodów uzasadniających przyznanie pomocy w ujęciu rok do roku dotyczyło:

- bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego – z 6,8 tys. rodzin w 2023 roku do 5,6 tys. w 2024 roku; spadek o 17,0% (w przypadku osób w rodzinach odpowiednio: 23,7 tys., 19,4 tys., -18,0%);

- ubóstwa – 11,6% mniej rodzin i 18,0% mniej osób w tych rodzinach;
- potrzeby ochrony macierzyństwa – o 12,8% mniej rodzin oraz 12,5% mniej osób w tych rodzinach;
- bezrobocia – odpływ rodzin na poziomie 9,5% oraz osób w tych rodzinach o 14,1%;
- niepełnosprawności – o 4,6% rodzin oraz 7,5% osób w rodzinach mniej niż w roku poprzedzającym ocenę;
- długotrwałej lub ciężkiej choroby – wsparciem objęto 22,4 tys. rodzin (-3,6%) oraz 37,4 tys. osób w tych rodzinach (-6,4%);
- sytuacji kryzysowej – spadek o 63 rodziny (17,9%) oraz 188 osób w tych rodzinach (22,3%);
- uzależnienia od alkoholu – ubytek 5,8% rodzin oraz 11,0% osób w tych rodzinach;
- trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego – o 5,6% mniej rodzin oraz 12,0% osób w tych rodzinach;
- trudności w integracji osób migrujących – liczba osób zmniejszyła się o 5,2%, zaś osób w tych rodzinach o 14,5%;
- przemocy domowej – spadek o 3 rodziny i 22 osoby (odpowiednio -0,5% oraz -1,1%).

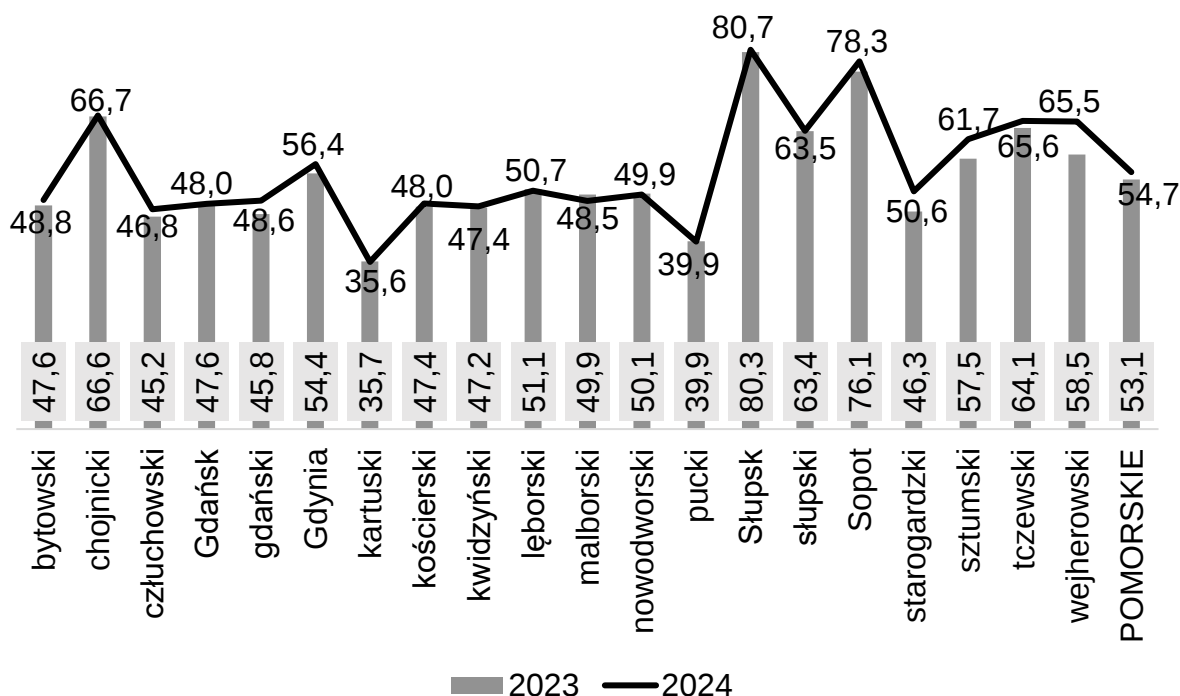
Dane zagregowane na poziomie województwa pozwalają dostrzec ogólne tendencje w strukturze osób i rodzin korzystających z pomocy społecznej. Sytuacja poszczególnych powiatów jest jednak różnorodna, w związku z czym dynamika zjawisk i ich natężenie także będą różne. Warto zatem przyjrzeć się zmianom, które w ostatnim roku zaszły w powiatach województwa pomorskiego. Poniższego przeglądu wybranych powodów udzielenia świadczeń z pomocy społecznej dokonano w oparciu o wspomniane pięć powodów, które uplasowały się w czołówce przyczyn dla całego województwa.

Najwyższy odsetek rodzin, który przyznano świadczenia z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby wystąpił w Słupsku – 80,7%, a ponadto odnotowano w nim wzrost

w stosunku do 2023 roku o 0,5 p.p. Taka tendencja dotyczyła w sumie czternastu powiatów, a najwyższy, tj. o 7,0 p.p. wzrost wystąpił w powiecie wejherowskim. Średnia zmian dla województwa wyniosła +1,6 p.p. r/r. Natomiast najniższy odsetek dla tej przyczyny odnotowano w powiecie kartuskim i wyniósł on 35,6%. Powiat ten był jednym z sześciu, w którym wskaźnik ten spadł względem roku poprzedzającego rok oceny, a najwyższy spadek wystąpił w powiecie malborskim – o 1,4 p.p. r/r.

Wykres 7. Odsetek rodzin, którym przyznano świadczenia z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby w liczbie rodzin objętych świadczeniami ogółem w powiatach w latach 2023–2024 [%]

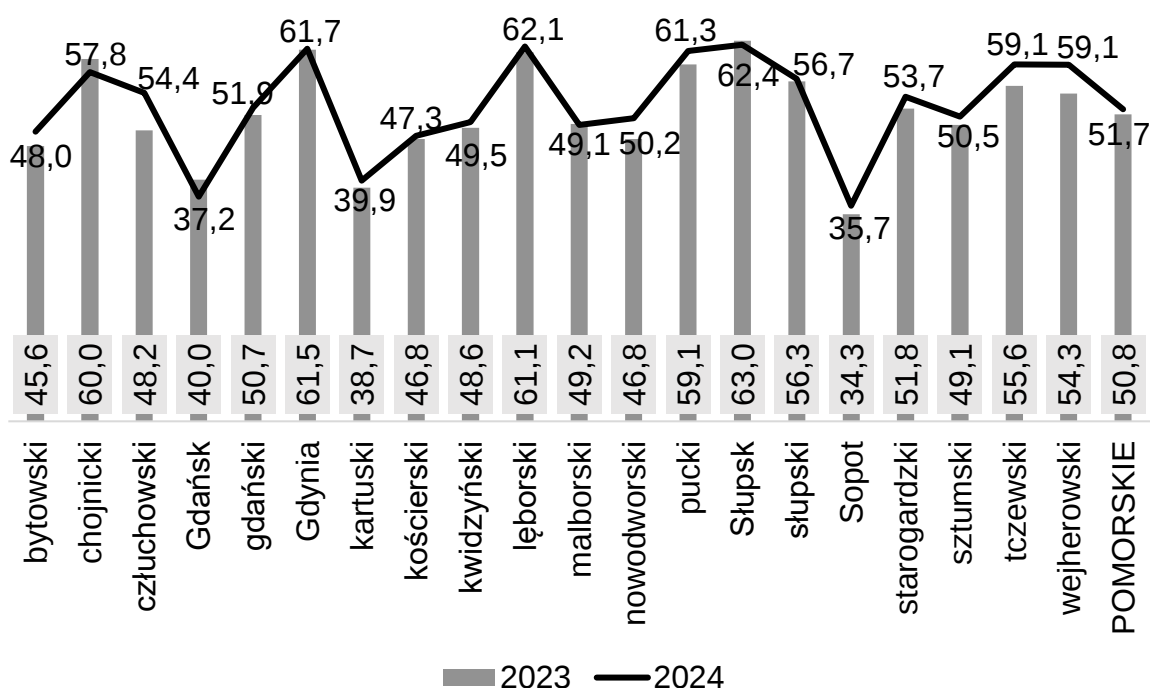
Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań MRiPS-03-R.

Niepełnosprawność, będąca drugim pod względem częstotliwości występowania powodem przyznania świadczeń pomocy społecznej w roku oceny w największym stopniu dotyczyła rodzin zamieszkujących Słupsk (62,4%). Należy jednak zaznaczyć, że powiat ten był jednym z czterech, w których zanotowano spadek w ujęciu rok do roku (w przypadku Słupska różnica ta wyniosła 0,7 p.p., zaś największy w regionie na poziomie 2,8 p.p. odpływ rok do roku wystąpił w Gdańsku). Wzrost odsetka

wystąpił w pozostałych szesnastu powiatach, a najwyższy w powiecie człuchowskim (+6,2 p.p. r/r). Najniższy udział tej przyczyny wystąpił w Sopocie, osiągając wartość 35,7% (znacznie poniżej średniej wojewódzkiej wynoszącej 51,7%).

Wykres 8. Odsetek rodzin, którym przyznano świadczenia z powodu niepełnosprawności w liczbie rodzin objętych świadczeniami ogółem w powiatach w latach 2023–2024 [%]

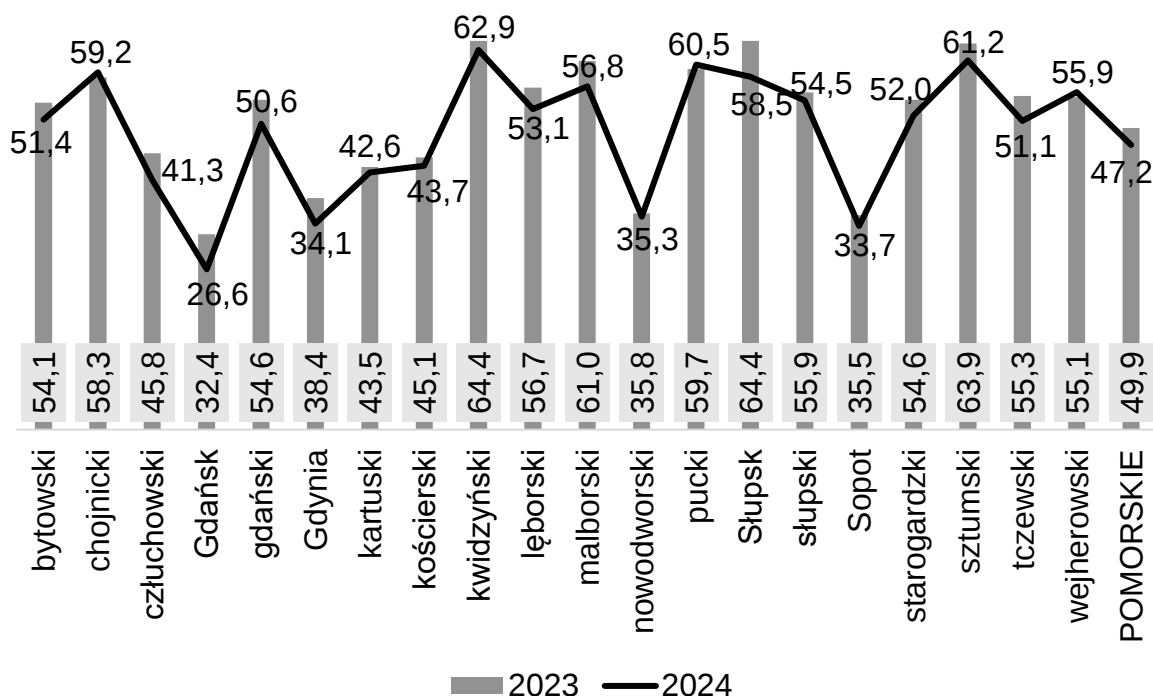

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań MRiPS-03-R.

W 2024 roku odsetek rodzin, którym w województwie przyznano świadczenia z tytułu ubóstwa wyniósł 47,2% i w stosunku do 2023 roku spadł o 2,8 p.p. W ujęciu powiatowym najniższy odsetek w roku oceny dotyczył Gdańska (26,6%), a najwyższy powiatu kwidzińskiego (64,1%). W trzech jednostkach odnotowano wzrost względem ubiegłego roku (najwyższy, tj. o 0,8 p.p. w powiatach chojnickim i wejherowskim), zaś odpływ w pozostałych 17 jednostkach terytorialnych (najwyższy, tj. o 5,9 p.p. w Słupsku).

Wykres 9. Odsetek rodzin, którym przyznano świadczenia z powodu ubóstwa w liczbie rodzin objętych świadczeniami ogółem w powiatach w latach 2023–2024 [%]

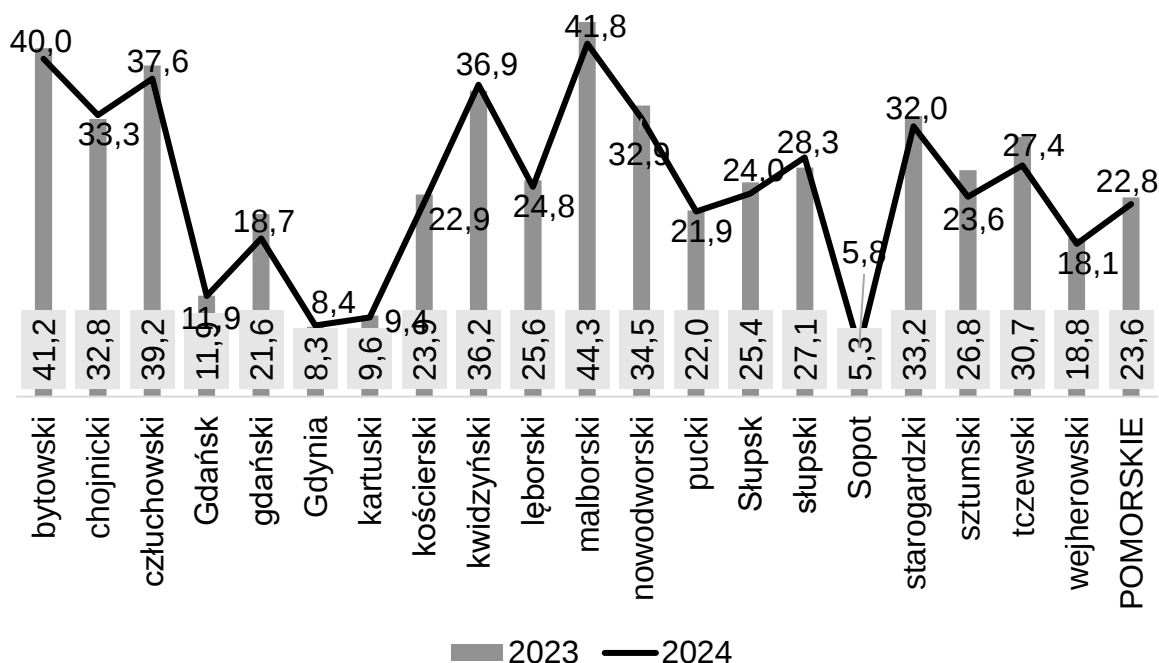

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań MRiPS-03-R.

Spadek odsetka na poziomie województwa wystąpił również w przypadku wskaźnika rodzin korzystających ze świadczeń ze względu na bezrobocie, choć dynamika odpływu była niższa (0,8 p.p.). Najwyższy odsetek bezrobotnych rodzin ze świadczeniami dotyczył powiatu malborskiego (41,8%), zaś najniższy Sopotu (5,8%). W ujęciu rok do roku wartość wskaźnika zmniejszyła się w 15 jednostkach (najbardziej w powiecie tczewskim; o 3,3 p.p.), a w pozostałych wzrosła (najbardziej w powiecie słupskim 1,2 p.p.).

Wykres 10. Odsetek rodzin, którym przyznano świadczenia z powodu bezrobocia w liczbie rodzin objętych świadczeniami ogółem w powiatach w latach 2023–2024 [%]

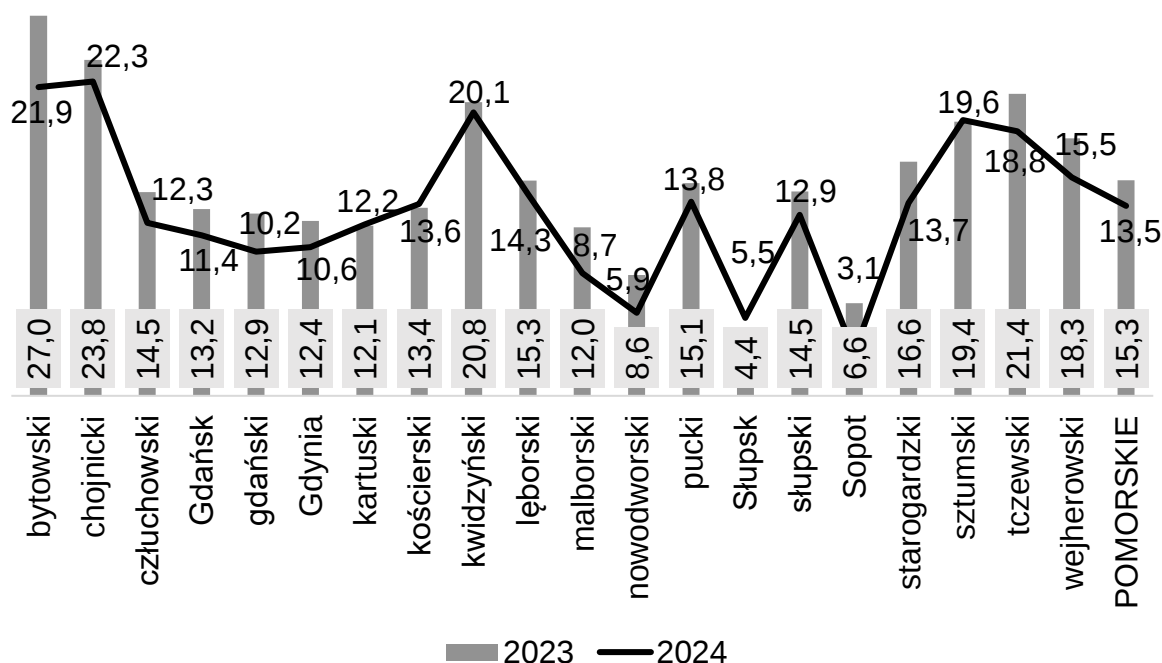
Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań MRiPS-03-R.

Spośród rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w województwie, 13,5% otrzymało je z przyczyny bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego (-1,8 p.p.). Najwięcej rodzin spełniających to kryterium występowało w powiecie chojnickim (22,3%), zaś najmniej w Sopocie (3,1%). Opisywany wskaźnik wzrósł w ujęciu rok do roku w czterech powiatach (Słupsku +1,1 p.p., kościerskim +0,3 p.p., sztumskim +0,1 p.p., kartuskim +0,1 p.p.), a w pozostałych zmalał (największy spadek w powiecie bytowskim; o 5,1 p.p.).

Wykres 11. Odsetek rodzin, którym przyznano świadczenia z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego

w liczbie rodzin objętych świadczeniami ogółem w powiatach w latach 2023–2024
[%]

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań MRiPS-03-R.

6.2. Świadczenia z pomocy społecznej

Świadczenia z pomocy społecznej, co do zasady przyznawane są w drodze decyzji administracyjnej, co w sposób szczególny dotyczy świadczeń pieniężnych. Formy tej wymaga również odmowa przyznania świadczenia. Niektóre ze świadczeń pomocy, takie jak praca socjalna, interwencja kryzysowa, poradnictwo czy tymczasowe schronienie w ogrzewalni lub noclegowni, sprawienie pogrzebu, bilet kredytowany, uczestnictwo w zajęciach klubu samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi nie wymagają przeprowadzenia rodzinnego wywiadu środowiskowego oraz wydania wspomnianej decyzji⁷³.

W roku oceny decyzje przyznające świadczenia wydano 53,8 tys. osób (o 7,9% mniej niż w 2023 roku). Liczba rodzin ze świadczeniami wyniosła 41,0 tys. (-6,1% r/r),

⁷³ Art. 106 ust. 2 Uops.

a w rodzinach tych było łącznie 80,9 tys. osób (-10,0%). Dynamika zmian liczby rodzin była nieco wyższa w przypadku tych, które zamieszkiwały wsie – wyniosła 7,3%.

Tabela 24. Świadczenia ogółem z pomocy społecznej przyznane w latach 2022–2024

świadczenia ogółem	2022	2023	2024	r/r	%
liczba osób z decyzjami	58 004	58 371	53 755	-4 616	-7,9%
liczba rodzin ogółem	43 621	43 689	41 008	-2 681	-6,1%
liczba rodzin na wsi	17 799	17 682	16 389	-1 293	-7,3%
liczba osób w rodzinach	89 255	89 865	80 853	-9 012	-10,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań MRiPS-03-R.

6.3. Świadczenia pieniężne z pomocy społecznej

Osoba lub rodzina ubiegająca się o przyznanie świadczenia pieniężnego uzyskuje je pod warunkami nie przekraczania kryterium dochodowego oraz wystąpienia przynajmniej jednej przyczyny uzasadniającej przyznanie pomocy (lub innej okoliczności uzasadniającej przyznanie pomocy)⁷⁴. W 2024 roku kryterium dochodowe dla osoby samotnie gospodarującej wynosiło 776,00 złotych, a dla osoby w rodzinie 600,00 złotych. Warto zaznaczyć, że od 1 stycznia 2025 roku obowiązują nowe zweryfikowane kryteria dochodowe, wynoszące odpowiednio 1 010,00 złotych i 823,00 złotych⁷⁵. Wyjątkami od reguły spełniania kryterium dochodowego są następujące świadczenia: zasiłek celowy z powodu klęsk i zdarzeń losowych⁷⁶, mieszkanie treningowe lub wspomagane⁷⁷, pomoc na wsparcie procesu integracji udzielana osobom posiadającym status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą – uzyskane w Polsce⁷⁸ lub w innych, szczególnie uzasadnionych przypadkach⁷⁹.

⁷⁴ Art. 8 ust. 1 Uops.

⁷⁵ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 12 lipca 2024 r. w sprawie zweryfikowanych kryteriów dochodowych oraz kwot świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej (Dz. U. poz. 1044).

⁷⁶ Art. 40 ust. 3 Uops.

⁷⁷ Tamże, art. 53.

⁷⁸ Tamże art. 91.

⁷⁹ Tamże, art. 41.

W roku oceny decyzje przyznające świadczenia pieniężne wydano 29,6 tys. osób – było to o 7,6% mniej niż w 2023 roku. Świadczeniami tymi objęto 28,7 tys. rodzin (-7,2% r/r), w których łącznie było 52,0 tys. osób (-12,4%). 41,8% rodzin ze świadczeniami pieniężnymi zamieszkiwało wsie.

Tabela 25. Świadczenia pieniężne z pomocy społecznej przyznane w latach 2022–2024

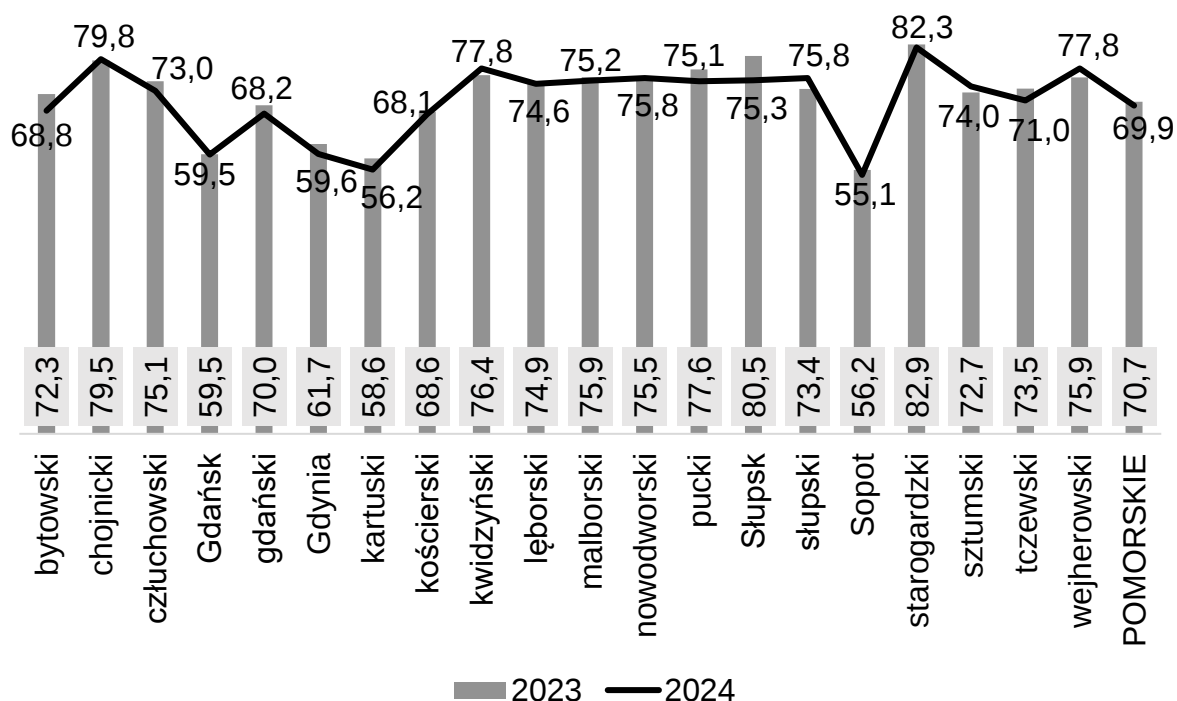
świadczenia pieniężne	2022	2023	2024	r/r	%
liczba osób z decyzjami	32 768	32 009	29 581	-2 428	-7,6%
liczba rodzin ogółem	31 767	30 896	28 658	-2 238	-7,2%
liczba rodzin na wsi	13 613	13 059	11 965	-1 094	-8,4%
liczba osób w rodzinach	60 631	59 349	52 011	-7 338	-12,4%

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań MRiPS-03-R.

Najwyższy odsetek rodzin, które wśród świadczeniobiorców uzyskały świadczenia pieniężne wystąpił w powiecie starogardzkim (82,3%; spadek względem 2023 roku o 0,6 p.p.), a najniższy w Sopocie (55,1%; spadek o 1,1 p.p.). Zmiany w stosunku rok do roku obserwowane na poziomie powiatowym wskazują, że w sześciu jednostkach zanotowano wzrost odsetka (najwyższy w powiecie słupskim – o 2,3 p.p.), zaś w pozostałych czternastu jego wartość zmalała (najbardziej w Słupsku, o 5,2 p.p.).

Wykres 12. Odsetek rodzin, którym przyznano świadczenia pieniężne w liczbie rodzin, którym przyznano świadczenia ogółem w powiatach w latach 2023–2024 [%]

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań MRiPS-03-R.

Do świadczeń pieniężnych należą m.in. zasiłki stałe, okresowe, celowe oraz zasiłki celowe na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego.

W roku oceny zasiłki stałe pobierało 13,4 tys. osób, z czego 89,3% przyznano osobom samotnie gospodarującym. W obu przypadkach odnotowano spadek liczby świadczeń względem 2023 roku – o 2,9% ogólnej liczby oraz 1,9% w grupie osób samodzielnie prowadzących gospodarstwo domowe. Zasiłek stały może zostać przyznany osobie niezdolnej do pracy z powodu wieku lub całkowicie niezdolnej do pracy, jeśli osoba ta nie posiada uprawnień do innych świadczeń. Wysokość świadczenia jest uzależniona od dochodu, a jego wysokość nie może być niższa niż

100 złotych i nie wyższa niż 130% kryterium dochodowego, tj. 1000 złotych (pod wspomnianym warunkiem spełniania kryterium dochodowego)⁸⁰.

Tabela 26. Świadczenia pieniężne (liczba świadczeniobiorców) w latach 2022–2024

typ świadczenia	2022	2023	2024	r/r	%
zasiłki stałe ogółem	14 245	13 842	13 436	-406	-2,9%
w tym: dla osoby samotnie gospodarującej	12 478	12 231	12 000	-231	-1,9%
zasiłki okresowe ogółem	8 512	8 415	7 029	-1 386	-16,5%
w tym: z powodu bezrobocia	4 679	4 426	4 039	-387	-8,7%
z powodu długotrwałej choroby	1 695	1 823	1 559	-264	-14,5%
z powodu niepełnosprawności	1 498	1 398	776	-622	-44,5%
z powodu możliwości nabycia lub utrzymania uprawnień do innych świadczeń	112	201	151	-50	-24,9%
zasiłki celowe ogółem	24 879	24 394	21 712	-2 682	-11,0%
w tym: specjalny zasiłek celowy	4 119	3 800	5 561	1 761	46,3%
zasiłek celowy na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego	293	265	275	10	3,8%

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań MRiPS-03-R.

Zasiłki okresowe przyznaje się ze względu na długotrwałą chorobę, niepełnosprawność, bezrobocie lub możliwość utrzymania lub nabycia uprawnień do świadczeń innych z systemów zabezpieczenia społecznego. Wysokość tego świadczenia również uzależniona jest od dochodu osiąganego przez osobę lub rodzinę osoby ubiegającej się – do wysokości różnicy między kryterium dochodowym a dochodem osoby/rodziny. Ponadto jego wartość musi spełniać dwa warunki: nie może być niższy niż 50% wspomnianej różnicy, a także nie może być niższa niż 20 złotych miesięcznie. Wyjątek od reguły spełniania kryterium stanowi sytuacja podjęcia zatrudnienia przez osobę objętą kontraktem socjalnym – raz na dwa lata można utrzymać jej zasiłek okresowy na maksymalnie dwa miesiące od dnia zatrudnienia, niezależnie od dochodu⁸¹.

⁸⁰ Art. 3 Uops. W związku z nowelizacją kryteriów dochodowych i kwot świadczeń pieniężnych, od 1 stycznia 2025 roku zasiłek stały może maksymalnie wynieść 1229 zł.

⁸¹ Art. 38 Uops.

W 2024 roku zasiłek okresowy pobierało 7,0 tys. osób – o 16,5% mniej niż w 2023 roku. Niemal połowa (44,9%) tego odpływu była spowodowana zmniejszeniem osób pobierających świadczenie z powodu niepełnosprawności – w tej grupie świadczeń spadek sięgnął 44,5%. Ubyło także świadczeniobiorców w pozostałych rodzajach zasiłków okresowych: z powodu bezrobocia (-8,7%), z powodu długotrwałej choroby (-14,5%) oraz z powodu możliwości nabycia lub utrzymania uprawnień do innych świadczeń (-24,9%).

Zasiłki celowe przyznaje się na pokrycie całości lub części kosztów zaspokojenia niezbędnej potrzeby życiowej, m.in.: zakupu leków, żywności (w tym środków specjalnego przeznaczenia żywieniowego), leczenia, ogrzewania, zakupu odzieży, sprzętu domowego czy drobnych napraw, a także osobom realizującym kontrakt socjalny (w czasie jego realizacji oraz do 2 miesięcy po podjęciu zatrudnienia – niezależnie od dochodu)⁸². W szczególnie uzasadnionych przypadkach osobie lub rodzinie przekraczającej kryterium dochodowe można również przyznać specjalny zasiłek celowy⁸³.

W 2024 roku zasiłki celowe przyznano 21,7 tys. osobom, w tym 5,6 tys. specjalnych zasiłków celowych. Choć w przypadku ogólnej liczby tych świadczeń pieniężnych odnotowano spadek w ujęciu rok do roku (-11,0%), to jednocześnie wystąpił wzrost osób pobierających specjalny zasiłek celowy (+46,3%).

Zasiłek celowy można przyznać także osobie lub rodzinie, która poniosła straty w wyniku zdarzenia losowego, w tym również niezależnie od dochodu⁸⁴. Takim świadczeniem w 2024 roku objęto 275 osób – o 3,8% więcej niż w 2023 roku.

6.4. Świadczenia niepieniężne

Katalog świadczeń niepieniężnych wskazanych w ustawie o pomocy społecznej składa się z: pracy socjalnej, biletu kredytowanego, składek na ubezpieczenie zdrowotne oraz społeczne, pomocy rzeczowej na ekonomiczne usamodzielnienie,

⁸² Art. 39 i 39a Uops.

⁸³ Tamże, art. 41.

⁸⁴ Tamże, art. 40.

sprawienia pogrzebu, poradnictwa specjalistycznego, interwencji kryzysowej, schronienia, posiłku, usług opiekuńczych, specjalistycznych usług opiekuńczych, mieszkania treningowego lub wspomaganego, pobytu i usług w domu pomocy społecznej oraz usług wsparcia krótkoterminowego, a także pomocy rzeczowej w różnej formie dla osób usamodzielnianych⁸⁵. Część wymienionych świadczeń wymaga przeprowadzenia rodzinnego wywiadu środowiskowego (np. pobyt i usługi w domu pomocy społecznej – ustalenie sytuacji materialnej osoby/rodziny jest niezbędne do określenia odpłatności za to świadczenie).

W roku oceny świadczenia niepieniężne na podstawie decyzji przyznano 28,3 tys. osób (-8,3% w stosunku do 2023 roku). Objęto nimi 20,4 tys. rodzin (-5,6%) na które składało się 49,7 tys. osób (-10,5%). Odływ zanotowano także wśród rodzin zamieszkujących wsie – wyniósł 8,1%.

Tabela 27. Świadczenia niepieniężne (liczba świadczeniobiorców) w latach 2022–2024

świadczenia niepieniężne	2022	2023	2024	r/r	%
liczba osób z decyzjami	29 867	30 908	28 340	-2 568	-8,3%
liczba rodzin ogółem	21 034	21 616	20 406	-1 210	-5,6%
liczba rodzin na wsi	7 426	7 888	7 249	-639	-8,1%
liczba osób w rodzinach	53 229	55 534	49 679	-5 855	-10,5%

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań MRiPS-03-R.

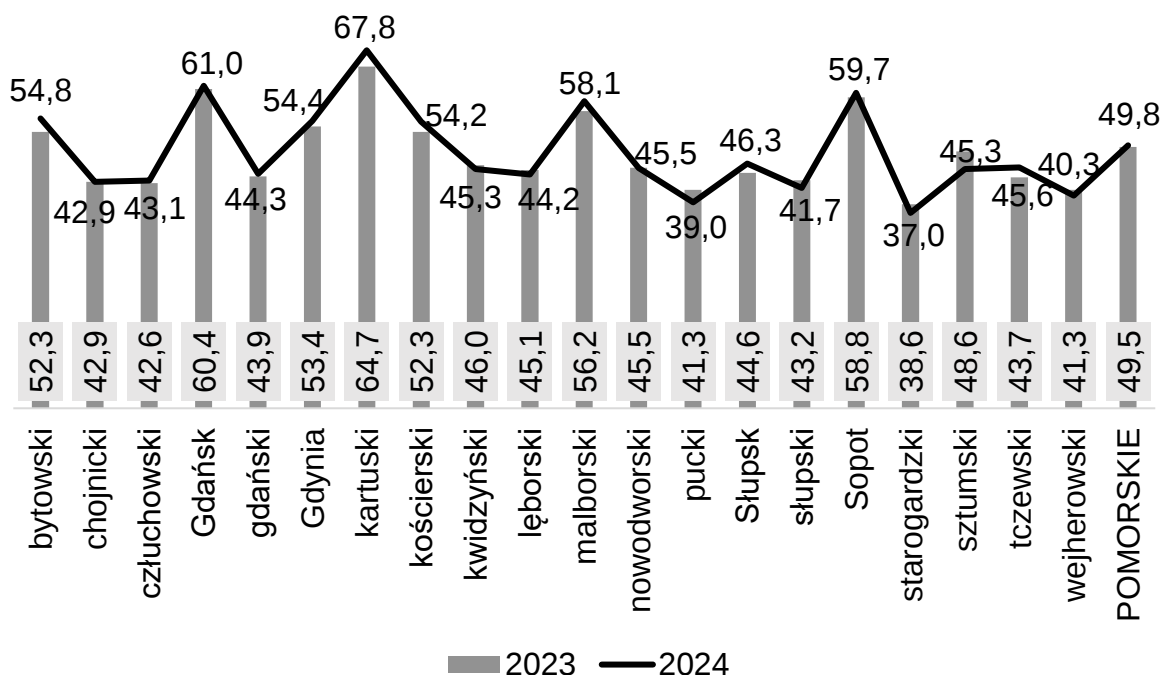
Rodziny ze świadczeniami niepieniężnymi stanowiły w roku oceny 49,8% wszystkich rodzin ze świadczeniami (wzrost o 0,3 p.p. względem 2023 roku). Takie rodziny stanowiły największą część wszystkich rodzin ze świadczeniami w powiecie kartuskim (67,8%), a najmniejszą w powiecie starogardzkim (37,0%). Dynamika zmian na poziomie powiatów była zrównoważona – w 10 powiatach odnotowano wzrost wskaźnika (największy w powiecie kartuskim – o 3,1 p.p.), w ośmiu wystąpił

⁸⁵ Art. 36 Uops.

spadek (największy w powiecie sztumskim – o 3,3 p.p.), natomiast w dwóch powiatach nie uległ zmianie.

Wykres 13. Odsetek rodzin, którym przyznano świadczenia niepieniężne w liczbie rodzin, którym przyznano świadczenia ogółem w powiatach w latach 2023–2024 [%]

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań MRiPS-03-R.

Ze schronienia skorzystało 2,9 tys. osób (-0,9% względem 2023 roku), w tym 1,5 tys. w schronisku dla osób w bezdomności (-0,7%), 608 w schronisku z usługami opiekuńczymi (+2,7%), 670 w ogrzewalni (+10,6%) oraz 432 w noclegowni (-3,6%).

W roku oceny przyznano 17,5 tys. świadczeń w formie posiłku (-11,9%), w tym 14,8 tys. było posiłkami dla dzieci (-12,4%).

Tabela 28. Świadczenia niepieniężne (liczba świadczeniobiorców) w latach 2022–2024

typ świadczenia	2022	2023	2024	r/r	%
schronienie ogółem	2 638	2 922	2 897	-25	-0,9%
w schronisku dla osób w bezdomności	1 613	1 531	1 521	-10	-0,7%

typ świadczenia	2022	2023	2024	r/r	%
w schronisku dla osób w bezdomności z usługami opiekuńczymi	531	592	608	16	2,7%
w ogrzewalni	486	606	670	64	10,6%
w noclegowni	345	448	432	-16	-3,6%
posiłek ogółem	18 930	19 857	17 490	-2 367	-11,9%
w tym dla dzieci	16 273	16 853	14 757	-2 096	-12,4%
usługi opiekuńcze ogółem	7 411	7 464	7 406	-58	-0,8%
w tym specjalistyczne usługi opiekuńcze	175	175	132	-43	-24,6%
sprawienie pogrzebu ogółem	368	346	369	23	6,6%
w tym osobom w bezdomności	85	90	99	9	10,0%
ubranie	20	18	11	-7	-38,9%
zasiłki celowe w formie biletu kredytowanego	29	21	27	6	28,6%

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań MRIPS-03-R.

Świadczenie w formie sprawienia pogrzebu przyznano 369 razy (+6,6%), w tym 99 razy osobom w kryzysie bezdomności (+10,0%). Ubranie przyznano 11 razy (-38,9%), natomiast zasiłek celowy w formie biletu kredytowanego – 27 razy (+28,6%). Istotne miejsce wśród świadczeń niepieniężnych zajmuje odpłatność gminy za pobyt w domu pomocy społecznej. Tego typu świadczeniami objęto 3,6 tys. osób (o 5,5% więcej niż w roku 2023) przyznając w sumie 36,9 tys. świadczeń (+3,4%). W roku oceny wydatki gmin na to świadczenie przekroczyły 174,6 mln zł i było to o 31,1 mln zł więcej niż przed rokiem (+21,7%). W przeliczeniu na jedno świadczenie był to wzrost o 710 złotych (17,6%), natomiast w przeliczeniu na jedną osobę ze świadczeniem wzrost ten wyniósł 6,5 tys. zł (15,4%).

Tabela 29. Świadczenia niepieniężne – odpłatność gminy za pobyt w DPS w latach 2022–2024

odpłatność gminy za pobyt w DPS	2022	2023	2024	r/r	%
liczba osób, którym decyzją przyznano świadczenie	3 094	3 382	3 567	185	5,5%
liczba świadczeń	32 440	35 665	36 881	1 216	3,4%
kwota świadczeń w zł	112 590 077	143 548 118	174 641 355	31 093 237	21,7%

odpłatność gminy za pobyt w DPS	2022	2023	2024	r/r	%
koszt świadczenia (kwota świadczeń/l. świadczeń)	3 471	4 025	4 735	710	17,6%
koszt świadczenia na osobę (kwota świadczeń/l. osób z decyzjami)	36 390	42 445	48 960	6 516	15,4%

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań MRiPS-03-R.

7. USŁUGI POMOCY SPOŁECZNEJ

7.1. Praca socjalna i kontrakty socjalne

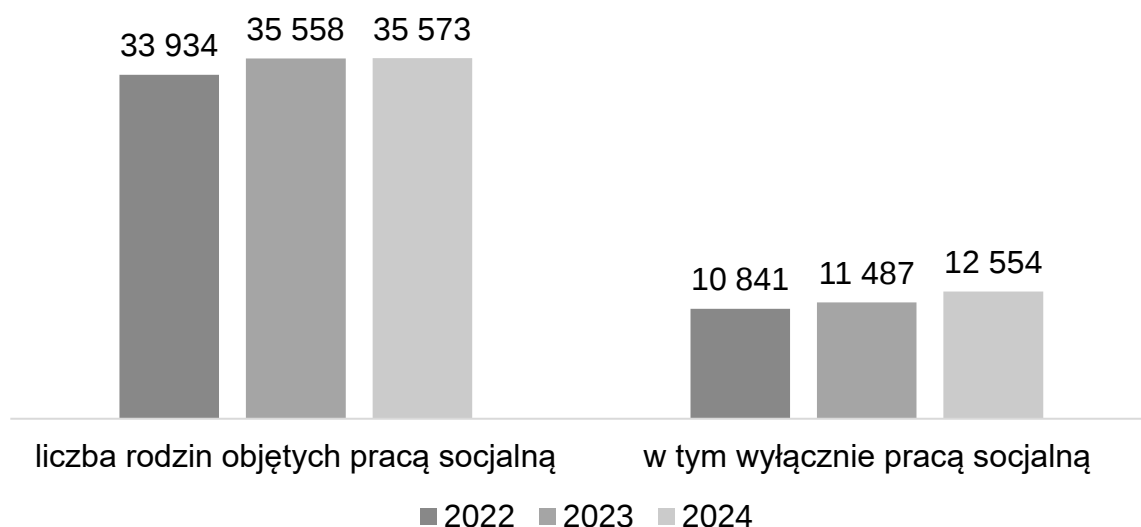
W rozumieniu ustawy o pomocy społecznej praca socjalna to działalność zawodowa, której celem jest pomoc osobom i rodzinom we wzmacnianiu lub odzyskiwaniu zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie poprzez pełnienie odpowiednich ról społecznych oraz tworzenie warunków, które temu sprzyjają⁸⁶. Pracę socjalną świadczy się niezależnie od dochodu, nie wymaga przeprowadzenia rodzinnego wywiadu środowiskowego oraz wydania decyzji administracyjnej.

Liczba rodzin objętych pracą socjalną w roku oceny wyniosła 35,6 tys. W porównaniu do 2023 roku odnotowano wzrost o 15 rodzin, warto jednak podkreślić, że tendencja ta jest obserwowana drugi rok z rzędu. Większy przyrost odnotowano jednak wśród rodzin zamieszkujących wsie. W tym przypadku wzrost w ujęciu rok do roku wyniósł 27 (0,2%). Istotnie zwiększyła się natomiast liczba rodzin korzystających wyłącznie z pracy socjalnej – na poziomie ogólnym był to wzrost o 1,1 tys. rodzin (9,3%), zaś wśród rodzin zamieszkujących wsie dynamika było nieco słabsza – 252 rodziny (6,2%).

⁸⁶ Art. 6 pkt. 12 Uops.

Wykres 14. Praca socjalna w latach 2022–2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań MRiPS-03-R.

Specyficznym narzędziem realizacji pracy socjalnej jest kontrakt socjalny, będący pisemną, obustronnie wiążącą umową zawartą między pracownikiem socjalnym a osobą ubiegającą się o pomoc⁸⁷. Celem kontraktu jest przezwyciężenie trudnej sytuacji życiowej osoby lub rodziny, a stosuje się go w celach motywacyjnych osoby (wynikających z jej potrzeb i charakterystyki) lub wyczerpania możliwości wsparcia za pomocą innych środków. W sytuacji, gdy osoba lub rodzina odmawia zawarcia kontraktu lub nie dotrzymuje jego postanowień (które zgodnie z metodyką prowadzenia pracy socjalnej w oparciu o to narzędzie, jest ustalane wspólnie z osobą/rodziną) można wstrzymać lub odmówić przyznania jej świadczenia⁸⁸. W celu realizacji postanowień kontraktu socjalnego można przyznać zasiłek celowy, a ponadto wypłacać go niezależnie od dochodu osobie, która podjęła zatrudnienie przez 2 miesiące po jego podjęciu⁸⁹.

Przewiduje się dwa rodzaje kontraktów socjalnych tzw. część A i B. Część A kontraktu socjalnego zawiera się w celu rozwiązywania trudnej sytuacji życiowej

⁸⁷ Art. 6 pkt. 6 Uops.

⁸⁸ Tamże, art. 11 ust. 2 pkt. 2.

⁸⁹ Tamże, art. 39a.

osoby/rodziny, zaś część B w celu wzmocnienia aktywności i samodzielności życiowej, zawodowej lub przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu (osób znajdujących się w szczególnej sytuacji na rynku pracy, w myśl odrębnych przepisów)⁹⁰.

W roku oceny zawarto 1,9 tys. kontraktów socjalnych A (+5,6%), którymi objęto 2,3 tys. osób (-6,3%). W przypadku kontraktów socjalnych B w ujęciu rok do roku odnotowano wzrost o 30,3% zarówno w przypadku ich liczby, jak i objętych nimi osób.

Tabela 30. Kontrakty socjalne w latach 2022–2024

obszar danych	2022	2023	2024	r/r	%
część A – liczba kontraktów	1 886	1 838	1 941	103	5,6%
część A – liczba osób	2 295	2 414	2 262	-152	-6,3%
część B – liczba kontraktów	232	195	254	59	30,3%
część B – liczba osób	233	195	254	59	30,3%

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań MRiPS-03-R.

7.2. Usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania i specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi, hospicja

Usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania świadczone są osobom samotnym, które z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn wymagają pomocy w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, opiece higienicznej zaleconej przez lekarza oraz pielęgnacji, a takiej pomocy nie są w stanie zapewnić osoby z rodziny. W ramach usług opiekuńczych, na ile jest to możliwe, zapewnia się również kontakty z otoczeniem⁹¹.

Świadczenie usług opiekuńczych oraz specjalistycznych usług opiekuńczych jest zadaniem własnym gminy o charakterze obowiązkowym⁹². W roku oceny usług opiekuńczych nie zapewniano w 5 gminach – było to o 2 gminy mniej niż w 2023 roku.

⁹⁰ Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 8 listopada 2010 r. w sprawie wzoru kontraktu socjalnego (Dz. U. Nr 218, poz. 1439).

⁹¹ Art. 50 ust. 1,2,3 Uops.

⁹² Tamże, art. 17 ust. 1 pkt. 11.

Usługi ukierunkowane na ten sam cel, co usługi opiekuńcze (z wyjątkiem opieki higienicznej, która w tym przypadku przyjmuje formę zapewnienia podstawowej opieki higieniczno-pielęgnacyjnej, niewymagającej wiedzy specjalistycznej) mogą być realizowane przez osoby zamieszkujące w najbliższej okolicy osoby potrzebującej – wówczas mamy do czynienia z usługami sąsiedzkimi. Usługi sąsiedzkie może wykonywać osoba spełniająca określone kryteria, m.in. być zdolna pod kątem psychofizycznym do ich świadczenia, zostać zaakceptowana przez osobę, na rzecz której ma świadczyć usługi oraz przez organizatora usług społecznych (zatrudnionego w OPS/CUS) oraz ukończyć szkolenie z zakresu pierwszej pomocy.

W roku oceny z usług opiekuńczych skorzystało 7,4 tys. osób (-0,8% r/r), w tym 132 z usług specjalistycznych (-24,6%) oraz 306 z usług sąsiedzkich. Choć liczba udzielonych w roku świadczeń zmalała o 94,0 tys., to wzrosła kwota wydatków na te świadczenia – o 7,2 mln zł. Wśród przyczyny wskazuje się rosnące koszty pracownicze, związane m.in. z podnoszeniem wysokości minimalnego wynagrodzenia.

Warto zaznaczyć, że usługi sąsiedzkie wprowadzono na mocy nowelizacji Uops w II połowie 2023 roku, z czego bezpośrednio wynika brak danych za rok 2022 oraz zerowa wartość w 2023 roku. Jednostki organizacyjne pomocy społecznej potrzebowały bowiem czasu na przygotowanie się i organizację nowej usługi. Określenie dynamiki korzystania z tego rodzaju usług będzie możliwe w kolejnym roku sprawozdawczym.

Tabela 31. Usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania oraz usługi sąsiedzkie w latach 2022–2024

obszar danych	2022	2023	2024	r/r	%
liczba osób	7 411	7 464	7 406	-58	-0,8%
liczba świadczeń	2 118 582	2 119 895	2 025 926	-93 969	-4,4%
kwota świadczeń	48 517 086	52 952 727	60 146 780	7 194 053	13,6%
usługi sąsiedzkie	nd.	0	306	306	nd.

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań MRiPS-03-R.

Specjalistyczne usługi opiekuńcze w odróżnieniu od „zwykłych” usług opiekuńczych świadczone są przez osoby posiadające odpowiednie, specjalistyczne przygotowanie zawodowe, dostosowane do potrzeb wynikających z rodzaju schorzenia lub niepełnosprawności osoby korzystającej⁹³.

Specjalistycznymi usługami opiekuńczymi w 2024 roku objęto 132 osoby (-24,6%), które skorzystały z 10,4 tys. świadczeń (-8,8%) na łączną kwotę 569 tys. zł (-11,1%).

Tabela 32. Specjalistyczne usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania – zadania własne gmin w latach 2022–2024

obszar danych	2022	2023	2024	r/r	%
liczba osób	175	175	132	-43	-24,6%
liczba świadczeń	14 471	11 380	10 380	-1 000	-8,8%
kwota świadczeń	795 369	639 928	569 008	-70 920	-11,1%

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań MRiPS-03-R.

Specjalistyczne usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi są zadaniem zleconym gminom. W roku oceny objęto nimi 1,5 tys. osób (-1,5%), które skorzystały z 450,5 tys. świadczeń (-4,7%) na łączną kwotę 25,0 mln zł (+6,3%).

Tabela 33. Specjalistyczne usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi – zadania zlecone gminom w latach 2022–2024

obszar danych	2022	2023	2024	r/r	%
liczba osób	1 480	1 535	1 512	-23	-1,5%
liczba świadczeń	494 116	472 507	450 493	-22 014	-4,7%
kwota świadczeń	21 583 000	23 527 194	25 003 154	1 475 960	6,3%

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań MRiPS-03-R.

Przedkładana przez gminy i powiaty ocena zasobów pomocy społecznej obejmuje również działalność wybranych instytucji stanowiących infrastrukturę społeczną. W 2024 roku w województwie działało 17 hospicjów stacjonarnych i całodobowych, a ich liczba pozostała bez zmian względem stanu z 2023 roku.

⁹³ Art. 50 Uops.

Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Tabela 34. Hospicja stacjonarne i całodobowe w latach 2022–2024

typ instytucji	2022	2023	2024	r/r	%
hospicja stacjonarne i całodobowe	17	17	17	bz.	bz.

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdania OZPS (CAS).

8. WSPIERANIE RODZINY I SYSTEM PIELĘCZY ZASTĘPCZEJ

System wsparcia rodziny realizowany w oparciu o przepisy Ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej⁹⁴ ukierunkowany jest na dobro dziecka, zapewnienie mu ochrony, bezpieczeństwa oraz odpowiednich warunków do prawidłowego rozwoju, mając na względzie samodzielność w przyszłości. System ten dedykowany jest rodzinom przeżywającym trudności w pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, a podejmowane w ramach niego działania mają przywrócić zdolności pełnienia tych funkcji⁹⁵. System zorganizowany jest na każdym szczeblu samorządu terytorialnego, a każdy z nich realizuje inne zadania: gmina – jest odpowiedzialna za pracę z rodziną, powiat – organizuje pieczę zastępczą, samorząd województwa – prowadzi lub zleca prowadzenie regionalnej placówki opiekuńczo-terapeutycznej, interwencyjnego ośrodka preadopcyjnego, a także ośrodka adopcyjnego⁹⁶.

8.1. Wsparcie środowiskowe

Pierwszym etapem o charakterze diagnostycznym, wsparcia rodziny przeżywającej trudności opiekuńczo-wychowawcze jest przeprowadzenie przez pracownika socjalnego rodzinnego wywiadu środowiskowego. Na podstawie analizy sytuacji, może jej zostać przydzielony asystent rodziny, który pracuje z tą rodziną w miejscu jej zamieszkania lub innym wskazanym przez rodzinę. Wsparcie rodziny opiera się o plan pracy z rodziną, który asystent opracowuje wspólnie ze wszystkimi osobami z tej rodziny oraz w konsultacji z pracownikiem socjalnym. Współpraca z asystentem obejmuje m.in. obszary: nabywania umiejętności prawidłowego prowadzenia gospodarstwa domowego, rozwiązywania problemów wychowawczych z dziećmi, problemów socjalnych, psychologicznych czy motywowania do podjęcia lub utrzymania pracy zarobkowej⁹⁷.

⁹⁴ Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 49).

⁹⁵ Tamże, art. 2 ust. 1.

⁹⁶ Tamże, art. 10 ust. 1, 32 ust. 2, 93 ust. 2 i 3 oraz art. 154 ust. 2.

⁹⁷ Tamże, art. 11, 14, 15.

W roku oceny w gminach województwa pomorskiego zatrudniano 239 asystentów rodzin – ich liczba pozostała na poziomie sprzed roku. W niewielkim stopniu (o 3,7%) zmniejszyła się liczba osób objętych asystenturą.

Tabela 35. Asystentura rodzin i rodziny wspierające w latach 2022–2024

obszar danych	2022	2023	2024	r/r	%
liczba asystentów rodziny	225	239	239	bz.	bz.
rodziny objęte asystenturą	2 699	3 122	3 006	-116	-3,7%
rodziny korzystające z rodzin wspierających	24	19	28	9	47,4%

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań WRiSPZ-G.

Inną formą wsparcia rodziny borykającej się z trudnościami opiekuńczo-wychowawczymi jest objęcie jej – przy współpracy asystenta rodziny – pomocą rodziny wspierającej. Funkcję rodziny wspierającej można powierzyć osobom z bezpośredniego otoczenia dziecka, zaś wsparcie obejmuje pomoc w opiece i wychowaniu dziecka, prowadzeniu gospodarstwa domowego oraz kształtowaniu i wypełnianiu podstawowych ról społecznych⁹⁸.

W 2024 roku liczba rodzin, które korzystały z pomocy rodzin wspierających wzrosła o 47,4% i wyniosła 28.

System środowiskowego wsparcia rodziny obejmuje również wsparcie w formie placówek dziennych prowadzonych przez gminę lub powiat (lub na jej zlecenie). Pobyt dziecka jest nieodpłatny i dobrowolny (z wyjątkiem sądowego skierowania do placówki), a PWD współpracuje z rodzicami lub opiekunami dziecka, placówkami oświatowymi oraz podmiotami leczniczymi⁹⁹.

W roku oceny prowadzono 112 placówek wsparcia dziennego – ich liczba wzrosła o 1 względem 2023 roku.

⁹⁸ Art. 29 i 30 Uowrispz.

⁹⁹ Tamże, art. 29 i 30.

Tabela 36. Placówki wsparcia dziennego w latach 2022–2024

placówki	2022	2023	2024	r/r	%
ogółem, w tym:	98	111	112	1	0,9%
opiekuńcze	56	68	69	1	1,5%
specjalistyczne	25	24	23	-1	-4,2%
pracy podwórkowej prowadzonej przez wychowawcę	33	37	38	1	2,7%

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań WRiSPZ-G oraz WRiSPZ-P.

Placówki wsparcia dziennego mogą być prowadzone w formie opiekuńczej, specjalistycznej oraz pracy podwórkowej prowadzonej przez wychowawcę, a zakres działalności każdej z nich jest zasadniczo odmienny¹⁰⁰. Placówki opiekuńcze zapewniają opiekę, wychowanie, pomoc w nauce oraz zajęcia w ramach czasu wolnego – takich placówek było 69 (wzrost o 1 względem 2023 roku). Placówki specjalistyczne organizują m.in. zajęcia socjoterapeutyczne, terapeutyczne, kompensacyjne, logopedyczne – w ich przypadku nastąpił spadek z 24 do 23 placówek. Praca podwórkowa prowadzona przez wychowawcę obejmuje natomiast działania animacyjne i socjoterapeutyczne – dla tej formy odnotowano wzrost z 37 do 38.

8.2. Piecza zastępcza

Organizacja pieczy zastępczej jest zadaniem powiatu. Sprawuje się ją wtedy, gdy rodzice nie mogą zapewnić dziecku opieki i wychowania¹⁰¹, co powoduje konieczność wychowywania dziecka poza rodziną. W praktyce jedną z takich przesłanek jest sytuacja, gdy środowiskowe formy wsparcia rodziny przeżywającej trudności o charakterze opiekuńczo-wychowawczym okazują się być niewystarczające i nieskuteczne.

Według stanu na koniec grudnia, w 2024 roku ogólna liczba dzieci przebywających w pieczy zastępczej wyniosła 5,9 tys. i wzrosła o 3,9%.

¹⁰⁰ Por. art. 24 Uowrispz.

¹⁰¹ Tamże, art. 32.

Tabela 37. Liczba dzieci w pieczy rodzinnej i instytucjonalnej w latach 2022–2024

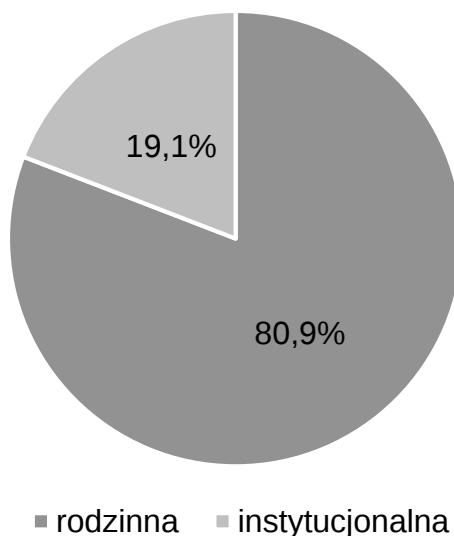
typ pieczy	2022	2023	2024	r/r	%
rodzinna	4 297	4 605	4 796	191	4,0%
instytucjonalna	1 067	1 096	1 135	39	3,4%
RAZEM	5 364	5 701	5 931	230	3,9%

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań WRiSPZ-P oraz WRiSPZ-M.

Pieczę zastępczą sprawuje się w formie rodzinnej lub instytucjonalnej¹⁰². W ujęciu rok do roku w przypadku każdej z form odnotowano wzrost liczby przebywających dzieci – w przypadku rodzinnej o 4,0% oraz 3,4% dla pieczy instytucjonalnej.

Dynamika przyrostu dzieci w pieczy instytucjonalnej jest zatem niższa niż w przypadku pieczy rodzinnej. Odsetek dzieci przebywających w pieczy rodzinnej wyniósł 80,9% (wzrost o 0,1 p.p. względem 2023 roku).

Wykres 15. Udział dzieci umieszczonych w pieczy rodzinnej i instytucjonalnej w ogólnej liczbie dzieci umieszczonych w pieczy w 2024 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań WRiSPZ-P oraz WRiSPZ-M.

Najliczniejszą grupę dzieci w pieczy zastępczej stanowią te, które przebywają w niej dłużej niż 3 lata. Ich odsetek wśród wszystkich dzieci w pieczy w roku oceny wyniósł 53,1%. Choć udział ten zmniejszył się o 0,3 p.p., to sama liczba dzieci w tej grupie

¹⁰² Art. 34 Uowrispz.

zwiększyła się o 3,4%. W grupie dzieci przebywających w pieczy od roku do trzech lat odnotowano wzrost ich liczby (o 14,0%) z równoczesnym wzrostem udziału w ogólnej liczbie dzieci w pieczy – z 25,2% w 2023 roku do 27,6% w 2024 roku. Analogiczne tendencje, lecz o charakterze spadkowym zanotowano w przypadku dzieci będących w pieczy do roku – liczba dzieci zmniejszyła się o 6,2%, zaś ich udział o 2,1 p.p. Obserwuje się zatem wydłużanie okresu przebywania dzieci w pieczy zastępczej.

Tabela 38. Czas przebywania dzieci w pieczy zastępczej w latach 2022–2024

okres przebywania w pieczy	2022	2023	2024	r/r	%
do roku	1 071	1 220	1 144	-76	-6,2%
1-3 lat	1 306	1 434	1 635	201	14,0%
powyżej 3 lat	2 987	3 047	3 152	105	3,4%

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań WRiSPZ-P oraz WRiSPZ-M.

Istotnej wiedzy o sytuacji dzieci przebywających w pieczy oraz szerszych tendencji w tym obszarze dostarcza analiza powodów umieszczania dzieci w pieczy.

Niezmiennie, najczęstszym powodem umieszczania dzieci w pieczy jest bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych – w roku oceny dotyczyło to 42,7% dzieci, a ponadto wystąpił wzrost liczby dzieci w tej grupie powodów o 4,9%. Największy przyrost liczby dzieci odnotowano jednak dla przyczyny przemocy domowej (+19,6%). Drugą, po bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych przesłanką umieszczenia dziecka w pieczy było uzależnienie od alkoholu rodzica/opiekuna prawnego (24,1%).

W 2024 roku system pieczy zastępczej opuściło 1,3 tys. osób (-4,7% r/r), a 65,4% tej grupy osób stanowiły osoby opuszczające pieczę rodzinną. Gdy jednak porównamy odpływ dzieci z pieczy ze stanem przebywających na koniec roku, okazuje się, że to dynamika odpływu z form instytucjonalnych jest większa. Niemal $\frac{3}{4}$ osób opuszczających pieczę stanowiły osoby do 18 roku życia.

Tabela 39. Liczba dzieci opuszczających pieczę rodzinną i instytucjonalną w latach 2022–2024

osoby opuszczające pieczę	2022	2023	2024	r/r	%
rodzinną ogółem, w tym:	964	1 015	961	-54	-5,3%
do 18 roku życia	660	749	679	-70	-9,3%
powyżej 18 roku życia	304	266	282	16	6,0%
instytucjonalną ogółem, w tym:	460	398	386	-12	-3,0%
do 18 roku życia	307	210	212	2	1,0%
powyżej 18 roku życia	153	188	174	-14	-7,4%
SUMA (instytucjonalna + rodzinna)	1 424	1 413	1 347	-66	-4,7%

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań WRiSPZ-P.

8.3. Rodziny zastępcze i rodzinne domy dziecka

Rodziny zastępcze spokrewnione, zawodowe i niezawodowe, a także rodzinne domy dziecka wchodzą w skład rodzinnej pieczy zastępczej. Wspomniano już, że ogólna liczba dzieci przebywających w pieczy rodzinnej wzrosła w porównaniu do ubiegłego okresu sprawozdawczego. Analizując poszczególne formy pieczy należy wskazać, że taką samą, tzn. wzrostową tendencję zaobserwowano dla dzieci przebywających w rodzinach spokrewnionych (+1,4%), rodzinach niezawodowych (+1,0%), a także w rodzinach zawodowych ogółem (+10,6%). Zaobserwowano jednak zmiany w strukturze zawodowych rodzin zastępczych: ubyło 17 dzieci przebywających w rodzinach pełniących funkcję pogotowia rodzinnego (-13,4%). Natomiast liczba dzieci w rodzinach zawodowych pełniących funkcję specjalistyczną nie zmieniła się.

W rodzinnym domu dziecka (RDD) może przebywać jednocześnie nie więcej niż 8 dzieci. Wyjątek od tej reguły stanowić może umieszczenie w RDD rodzeństwa, niezbędne jest jednak uzyskanie zgody prowadzącego rodzinny dom dziecka oraz

pozytywnej opinii koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej¹⁰³. W ujęciu rok do roku o 80 (7,8%) wzrosła liczba dzieci przebywających w rodzinnych domach dziecka.

Tabela 40. Liczba dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej w latach 2022–2024

dzieci w pieczy	2022	2023	2024	r/r	%
ogółem, z tego:	4 297	4 605	4 796	191	4,1%
w rodzinach spokrewnionych	1 824	1 875	1 902	27	1,4%
w rodzinach niezawodowych	944	1 004	1 014	10	1,0%
w rodzinach zawodowych ogółem, z tego:	633	697	771	74	10,6%
w rodzinach zawodowych pełniących funkcję pogotowia rodzinnego	117	127	110	-17	-13,4%
w rodzinach zawodowych pełniących funkcję specjalistyczną	69	69	69	bz.	bz.
w rodzinnych domach dziecka	896	1 029	1 109	80	7,8%

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań WRiSPZ-P.

W analizowanym okresie liczba rodzin zastępczych wyniosła 2,5 tys. i wzrosła o 4,6% względem stanu z 2023 roku. Wzrost odnotowano w przypadku rodzin spokrewnionych (+2,4%), niezawodowych (+5,5%), zawodowych ogółem (+14,5%) oraz rodzinnych domów dziecka (+9,4%). Bez zmian pozostała liczba rodzin zawodowych pełniących funkcję pogotowia rodzinnego, zaś spadek dotyczył jedynie rodzin zawodowych pełniących funkcję specjalistyczną (-29,3%).

Tabela 41. Rodzinna piecza zastępcza w latach 2022–2024

rodziny zastępcze	2022	2023	2024	r/r	%
ogółem, z tego:	2 372	2 428	2 540	112	4,6%
rodziny spokrewnione	1 397	1 423	1 457	34	2,4%
rodziny niezawodowe	663	677	714	37	5,5%
rodziny zawodowe ogółem, z tego:	194	200	229	29	14,5%
rodziny zawodowe pełniące funkcję pogotowia rodzinnego	27	26	26	bz.	bz.
rodziny zawodowe pełniące funkcję specjalistyczną	32	41	29	-12	-29,3%
rodzinne domy dziecka	118	128	140	12	9,4%

¹⁰³ Art. 61 Uowrispz.

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań WRiSPZ-P.

Pełnienie funkcji rodziny zastępczej zawodowej, niezawodowej oraz rodzinnego domu dziecka warunkowane jest ukończeniem szkolenia organizowanego przez organizatora rodzinnej pieczy zastępczej lub prowadzonego przez ośrodek adopcyjny¹⁰⁴.

W 2024 roku przeszkolono 184 osoby na rodziny spokrewnione (+17,9% r/r), 327 na rodziny niezawodowe (+45,3% r/r), 85 na rodziny zawodowe (+44,1% r/r), oraz 14 osób na prowadzących rodzinne domy dziecka (+133,3% r/r). Rosnący trend w zakresie szkoleń osób kandydujących na rodziny zastępcze i prowadzących RDD budzi nadzieję na poprawę sytuacji dzieci umieszczonych i oczekujących na umieszczenie w pieczy zastępczej w nadchodzących latach.

Tabela 42. Liczba osób przeszkolonych na kandydatów na rodziny zastępcze i prowadzących rodzinne domy dziecka w latach 2022–2024

szkolenia według typów rodzin	2022	2023	2024	r/r	%
rodziny spokrewnione	130	156	184	28	17,9%
rodziny niezawodowe	191	225	327	102	45,3%
rodziny zawodowe	56	59	85	26	44,1%
prowadzący rodzinne domy dziecka	14	6	14	8	133,3%

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań WRiSPZ-P.

8.4. Instytucjonalna piecza zastępcza

Placówki opiekuńczo-wychowawcze oraz regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne są jednymi z jednostek organizacyjnych wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej¹⁰⁵. Placówki opiekuńczo-wychowawcze prowadzone są przez powiat lub na jego zlecenie, natomiast regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne prowadzone przez samorząd województwa lub na jego zlecenie¹⁰⁶.

W 2024 roku funkcjonowały 82 placówki (o 2 więcej), w tym 72 typu socjalizacyjnego (o 4 więcej), 19 typu interwencyjnego (o 1 więcej), 2 specjalistyczno-terapeutycznego

¹⁰⁴ Art. 44 ust. 1 Uowrispz.

¹⁰⁵ Tamże, art. 2 ust. 3.

¹⁰⁶ Tamże, art. 93 ust. 2 i 3.

(bez zmian) 5 typu rodzinnego (o 1 mniej) oraz 1 regionalna placówka opiekuńczo-terapeutyczna (bez zmian)¹⁰⁷.

Tabela 43. Liczba placówek opiekuńczo-wychowawczych w latach 2022–2024

typ placówki	2022	2023	2024	r/r	%
placówki opiekuńczo-wychowawcze ogółem , w tym według typu:					
	81	80	82	2	2,5%
socjalizacyjnego	69	68	72	4	5,9%
interwencyjnego	16	18	19	1	5,6%
specjalistyczno-terapeutycznego	2	2	2	bz.	bz.
rodzinnego	7	6	5	-1	-16,7%
regionalna placówka opiekuńczo-terapeutyczna	1	1	1	bz.	bz.

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań WRiSPZ-P oraz WRiSPZ-M.

Placówki opiekuńczo-wychowawcze dysponowały w okresie podlegającym ocenie 1,1 tys. miejsc – przybyło ich 3,3%. W poszczególnych typach placówek ubyło: 16,7% w placówkach rodzinnych. Wzrost o 2,3% (2 miejsca) odnotowano w przypadku placówek interwencyjnych, o 4,5% w placówkach socjalizacyjnych. Liczba miejsc w placówkach specjalistyczno-terapeutycznych oraz w placówce regionalnej nie zmieniła się.

Tabela 44. Liczba miejsc w placówkach opiekuńczo-wychowawczych w latach 2022–2024

typ placówki	2022	2023	2024	r/r	%
placówki opiekuńczo-wychowawcze ogółem , w tym według typu:					
	1 061	1 056	1 091	35	3,3%
socjalizacyjnego	905	902	943	41	4,5%
interwencyjnego	81	87	89	2	2,3%
specjalistyczno-terapeutycznego	19	19	19	bz.	bz.
rodzinnego	56	48	40	-8	-16,7%
regionalna placówka opiekuńczo-terapeutyczna	45	45	45	bz.	bz.

¹⁰⁷ Wartość ogółem zawiera placówki typu socjalizacyjnego, interwencyjnego, specjalistyczno-terapeutycznego oraz rodzinnego, jednak nie sumuje się ze względu na możliwość łączenia wybranych form placówek w jednym miejscu. Regionalna placówka opiekuńczo-terapeutyczna stanowi odrębną kategorię placówki i nie zawiera się w wartości ogółem.

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań WRiSPZ-P oraz WRiSPZ-M.

Ogólna liczba dzieci przebywających w placówkach opiekuńczo-wychowawczych zmniejszyła się z 1 041 w 2023 roku do 959 w 2024 roku (-7,9%). Największy spadek ilościowy odnotowano dla placówek typu socjalizacyjnego – ubyło 75 dzieci, zaś procentowy dla typu rodzinnego (-16,7%). Ponadto w placówkach interwencyjnych przebywało o 2 dzieci więcej, w specjalistyczno-terapeutycznych o 1 mniej, a w placówce regionalnej nie odnotowano zmian.

Tabela 45. Liczba dzieci w placówkach opiekuńczo-wychowawczych w latach 2022–2024

typ placówki	2022	2023	2024	r/r	%
placówki opiekuńczo-wychowawcze ogółem, w tym według typu:	1 019	1 041	959	-82	-7,9%
socjalizacyjnego	863	883	808	-75	-8,5%
interwencyjnego	82	91	93	2	2,2%
specjalistyczno-terapeutycznego	17	19	18	-1	-5,3%
rodzinnego	57	48	40	-8	-16,7%
regionalna placówka opiekuńczo-terapeutyczna	45	45	45	bz.	bz.

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań WRiSPZ-P oraz WRiSPZ-M.

8.5. Usamodzielnianie osób opuszczających pieczę zastępczą

Osoby, które po osiągnięciu pełnoletności opuszczają system pieczy zastępczej, tj. rodzinę zastępczą, rodzinny dom dziecka, placówkę opiekuńczo-wychowawczą lub regionalną placówkę opiekuńczo-terapeutyczną, jeśli umieszczenie nastąpiło w drodze orzeczenia sądu, obejmuje się pomocą dla osób usamodzielnianych¹⁰⁸.

W 2024 roku rodzinną pieczę zastępczą opuściły 282 osoby (6,0% więcej niż w 2023 roku) a najczęstszym powodem było założenie własnego gospodarstwa domowego – dotyczyło to 79,1% osób. W stosunku do poprzedniego okresu sprawozdawczego odnotowano wzrost o 11,5%. 51 osób opuściło pieczę rodzinną z innych powodów (-

¹⁰⁸ Art. 140 ust. 1 Uowrispz.

5,6%), 8 powróciło do rodziny naturalnej (-33,3%), a 3 wyjechały za granicę (+200,0%).

Pieczę instytucjonalną opuścili 174 osoby (-7,4%) i także w pieczy tego typu najczęstszym powodem było założenie własnego gospodarstwa domowego (71,3%). Liczebność tej grupy zmniejszyła się jednak o 3,9%, tj. o 5 osób. Do rodziny naturalnej powróciło 41 osób (+13,9%), za granicę wyjechały 2 osoby (wzrost z 0 do 2), a 9 osób opuściło pieczę z innych powodów (-60,9%).

Tabela 46. Liczba osób powyżej 18 roku życia opuszczających pieczę rodzinną i instytucjonalną w latach 2022-2024 według przyczyn

powód opuszczenia według typu	2022	2023	2024	r/r	%
rodzinna ogółem, w tym	304	266	282	16	6,0%
powrót do rodziny naturalnej	6	12	8	-4	-33,3%
założenie własnego gospodarstwa domowego, w tym:	222	200	223	23	11,5%
wyjazd za granicę	4	1	3	2	200,0%
inne	76	54	51	-3	-5,6%
instytucjonalna ogółem, w tym	153	188	174	-14	-7,4%
powrót do rodziny naturalnej	24	36	41	5	13,9%
założenie własnego gospodarstwa domowego, w tym:	120	129	124	-5	-3,9%
wyjazd za granicę	1	0	2	2	nd.
inne	9	23	9	-14	-60,9%

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań WRiSPZ-P.

Osoby usamodzielniane otrzymują wsparcie na kontynuowanie nauki, usamodzielnienie, zagospodarowanie, pomoc w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych, zatrudnienia, a także pomoc prawną i psychologiczną¹⁰⁹.

Ogólna liczba świadczeń dla osób usamodzielnianych w roku oceny wyniosła 7,7 tys. i zmniejszyła się w stosunku do roku poprzedzającego o 4,7%. Spadek odnotowano w przypadku każdego ze świadczeń: największy (na poziomie -45,5%) wystąpił w pomocy w uzyskaniu zatrudnienia, a najmniejszy (-2,4%) dla wsparcia na zagospodarowanie.

¹⁰⁹ Art. 1 ust. 1 pkt. 1-3 Uowrispz.

Tabela 47. Liczba świadczeń udzielonych usamodzielniającym się wychowankom pieczy zastępczej w latach 2022–2024

rodzaj świadczenia	2022	2023	2024	r/r	%
ogółem, z tego:	8 824	8 046	7 664	-382	-4,7%
kontynuowanie nauki	7 758	6 999	6 720	-279	-4,0%
usamodzielnienie	245	301	276	-25	-8,3%
zagospodarowanie	203	254	248	-6	-2,4%
uzyskanie odpowiednich warunków mieszkaniowych	594	437	390	-47	-10,8%
uzyskanie zatrudnienia	24	55	30	-25	-45,5%

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań WRiSPZ-P.

8.6. Ośrodki adopcyjne

Ośrodki adopcyjne to kolejne jednostki organizacyjne wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej¹¹⁰, w tym przypadku prowadzone przez samorząd województwa lub na jego zlecenie¹¹¹. Ośrodki te zajmują się przygotowaniem osób zgłaszających gotowość do przysposobienia dziecka oraz prowadzeniem procedur przysposobienia¹¹². Do ich zadań należy także działalność kwalifikacyjna, diagnostyczna dotycząca osób zgłaszających chęć przysposobienia, jak i dzieci zgłoszonych do przysposobienia, organizowanie szkoleń dla kandydatów, współpraca z sądem opiekuńczym czy promowanie adopcji¹¹³.

W województwie pomorskim działają dwa ośrodki adopcyjne: Pomorski Ośrodek Adopcyjny – jednostka budżetowa Województwa Pomorskiego (prowadzący wojewódzki bank danych o dzieciach z terenu województwa pomorskiego oczekujących na przysposobienie) oraz ośrodek Fundacji „Dla Rodziny” prowadzony na zlecenie Województwa Pomorskiego.

W roku oceny przysposobiono 98 dzieci – było to o 24 mniej (19,7%) niż przed rokiem. Analizując strukturę przysposobionych dzieci, w niemal wszystkich grupach wiekowych odnotowano spadek w ujęciu rok do roku, a wyjątek od tej reguły

¹¹⁰ Art. 2 ust. 3 Uowrispz.

¹¹¹ Art. 154 ust. 2 Uowrispz.

¹¹² Tamże, ust. 2.

¹¹³ Szczegółowo zadania ośrodka określa art. 156 Uowrispz.

stanowiły dzieci w grupie 10 i więcej lat – przysposobiono o 2 dzieci więcej niż w 2023 roku. Rozkład pozostałych grup dzieci prezentował się następująco: przysposobiono 5 dzieci w wieku poniżej roku (-1), 58 w wieku od roku do 4 lat (-15), 26 w wieku od 5 do 9 lat (-10) oraz 8 dzieci posiadających orzeczenie o niepełnosprawności (-6).

Tabela 48. Dzieci przysposobione i szkolenia dla kandydatów na rodziny przysposabiające w latach 2022–2024

dzieci przysposobione	2022	2023	2024	r/r	%
ogółem, z tego:	133	122	98	-24	-19,7%
w wieku poniżej roku	5	6	5	-1	-16,7%
w wieku od roku do 4 lat	77	73	58	-15	-20,5%
w wieku od 5 do 9 lat	37	36	26	-10	-27,8%
w wieku 10 i więcej lat	14	7	9	2	28,6%
z orzeczeniem o niepełnosprawności	13	14	8	-6	-42,9%
szkolenia prowadzone przez ośrodki adopcyjne na kandydatów na rodziny przysposabiające – liczba osób	102	90	96	6	6,7%

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań WRiSPZ-M.

W roku oceny ośrodki adopcyjne przeszkoliły 96 osób na kandydatów na rodziny przysposabiające. W porównaniu z rokiem 2023 liczba przeszkolonych osób wzrosła o 6 (6,7%).

9. REHABILITACJA SPOŁECZNA I ZAWODOWA OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI

W myśl ustawy, rehabilitację osób z niepełnosprawnościami (OzN) rozumie się jako zespół działań ukierunkowanych na osiągnięcie możliwie jak najwyższego poziomu ich funkcjonowania, jakości życia i integracji społecznej. Do działań tych w szczególności zaliczono te, o charakterze organizacyjnym, leczniczym, psychologicznym, technicznym, szkoleniowym, edukacyjnym oraz społecznym, a wykluczono te, o charakterze medycznym (odbywają się na podstawie odrębnych przepisów). Rehabilitację realizuje się przy aktywnym uczestnictwie OzN¹¹⁴.

Celem rehabilitacji zawodowej jest ułatwienie dostępu do uzyskania i utrzymania zatrudnienia, a także awansu zawodowego. Rehabilitacja społeczna koncentruje się natomiast na umożliwieniu OzN uczestnictwa w życiu społecznym¹¹⁵.

9.1. Realizacja wybranych zadań rehabilitacji społecznej przez jednostki powiatowe

Przedkładane przez jednostki gminne i powiatowe za pośrednictwem centralnej aplikacji statystycznej sprawozdania ocena zasobów pomocy społecznej – w przypadku powiatów – obejmują również wydatki na działania w zakresie wybranych zadań rehabilitacji społecznej i zawodowej.

Ogólna kwota wydatków związanych z rehabilitacją społeczną i zawodową osób z niepełnosprawnościami uwzględniająca zarówno środki PFRON, jak i środki własne powiatów wyniosła niemal 113,9 mln zł. Wydatki te zwiększyły się o 23,9% w stosunku do poprzedniego roku.

Tabela 49. Ogólna kwota dofinansowania (PFRON, środki własne powiatów) w latach 2022–2024 [zł]

2022	2023	2024	r/r	%
80 799 685	91 889 469	113 852 465	21 962 996	23,9%

¹¹⁴ Art. 7 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 44 z późn. zm.).

¹¹⁵ Tamże, art. 8 ust. 1 oraz Art. 9 ust. 1.

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdania OZPS (CAS).

Do form rehabilitacji i wsparcia OzN, które są objęte dofinansowaniem PFRON zalicza się: turnusy rehabilitacyjne, zaopatrzenie w sprzęt medyczny i rehabilitację, pomoc w likwidacji barier, w tym komunikacyjnych oraz zadania w obszarach sportu, kultury, rekreacji i turystyki.

Turnus rehabilitacyjny jest zorganizowaną, aktywną formą rehabilitacji i wypoczynku, której celem jest ogólna poprawa psychofizycznej sprawności oraz rozwijanie umiejętności społecznych¹¹⁶. W roku oceny z tej formy rehabilitacji skorzystało 6,6 tys. osób – o 14,5% więcej niż przed rokiem. Wydatki na ten cel przekroczyły 13,4 mln zł i wzrosły o ponad 3,4 mln zł (34,3%).

13,4 tys. osób (+28,6%) skorzystało z dofinansowania na zakup zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze oraz sprzęt rehabilitacyjny, a wartość dofinansowania sięgnęła niemal 24 mln zł (+34,1%).

Pomocą na likwidację barier architektonicznych, technicznych i w komunikowaniu się objęto 2,2 tys. osób, a wydatki na ten cel wyniosły 10,8 mln zł. Także w tej formie pomocy odnotowano wzrosty w ujęciu rok do roku, odpowiednio o 20,6% oraz 25,0%.

W roku oceny zorganizowano 155 wydarzeń sportowych, kulturalnych, o charakterze rekreacyjnym i turystycznym, w których udział wzięło 7,3 tys. osób z niepełnosprawnościami. Mimo nieznacznego spadku liczby wydarzeń i osób uczestniczących (kolejno o 1,9% i 10,1%) wydatki na ten cel wzrosły o 17,6% sięgając niemal 1,3 mln zł.

Tabela 50. Dofinansowanie wybranych zadań rehabilitacji społecznej realizowanych przez powiaty województwa pomorskiego w latach 2022–2024

obszar danych	2022	2023	2024	r/r	%
turnusy rehabilitacyjne – liczba osób	5 613	5 776	6 612	836	14,5%
turnusy rehabilitacyjne – wartość w zł	8 503 111	9 986 892	13 408 081	3 421 189	34,3%

¹¹⁶ Tamże, art. 10c ust. 1.

obszar danych	2022	2023	2024	r/r	%
zaopatrzenie w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze, sprzęt rehabilitacyjny – liczba osób	11 181	10 390	13 363	2 973	28,6%
zaopatrzenie w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze, sprzęt rehabilitacyjny – wartość w zł	13 722 616	17 862 026	23 957 404	6 095 378	34,1%
pomoc na likwidację barier architektonicznych, technicznych i w komunikowaniu się – liczba osób	1 860	1 809	2 182	373	20,6%
pomoc na likwidację barier architektonicznych, technicznych i w komunikowaniu się – wartość w zł	7 547 820	8 660 250	10 822 818	2 162 568	25,0%
dofinansowanie sportu, kultury, rekreacji i turystyki – liczba dofinansowanych imprez	160	158	155	-3	-1,9%
dofinansowanie sportu, kultury, rekreacji i turystyki – liczba uczestniczących OzN	6 585	8 177	7 349	-828	-10,1%
dofinansowanie sportu, kultury, rekreacji i turystyki – wartość w zł	857 649	1 073 400	1 261 889	188 489	17,6%

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdania OZPS (CAS).

Samorządowe jednostki szczebla powiatowego realizują program „Aktywny Samorząd”, którego głównym celem jest wyeliminowanie lub zmniejszenie barier ograniczających uczestnictwo OzN w życiu społecznym, zawodowym i w dostępie do edukacji. Zapisy programu zaktualizowano w 2024 roku, w wyniku czego zmieniła się jego struktura. W poprzednich latach program dzielił się na trzy moduły, zaś aktualnie obejmuje on dwa moduły: Moduł I – likwidacja barier utrudniających aktywizację społeczną i zawodową; Moduł II – pomoc w uzyskaniu wykształcenia na poziomie wyższym. Zmiany dotyczyły również podziału Modułu I na obszary. Składały się na niego cztery obszary (Obszar A – likwidacja barier utrudniających

aktywizację społeczną i zawodową, Obszar B – likwidacja barier w dostępie do uczestniczenia w społeczeństwie informacyjnym, Obszar C – likwidacja barier w poruszaniu się, Obszar D – pomoc w utrzymaniu aktywności zawodowej poprzez zapewnienie opieki dla osoby zależnej), a w nowym brzmieniu dodano nowy, piąty obszar (Obszar E – pomoc w kontynuowaniu rehabilitacji w formie wentylacji domowej)¹¹⁷.

W roku oceny programem objęto 5,9 tys. osób z niepełnosprawnościami (o 15,9% mniej niż przed rokiem), którym przyznano 4,1 tys. świadczeń (o 34,3% więcej niż rok temu) na łączną kwotę 22,0 mln zł (+30,2% r/r).

Tabela 51. Program „Aktywny Samorząd” w latach 2022–2024

rok	liczba świadczeń	liczba korzystających OzN	wartość dofinansowania [zł]
2022	2 860	6 503	14 351 842
2023	3 078	7 015	16 916 906
2024	4 133	5 897	22 028 953
r/r	1 055	-1 118	5 112 047
%	34,3%	-15,9%	30,2%

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdania OZPS (CAS).

9.2. Działania Samorządu Województwa Pomorskiego na rzecz osób z niepełnosprawnościami

Wśród zadań samorządu województwa podejmowanych na rzecz osób z niepełnosprawnościami w ustawie wymienia się m.in.: opracowanie i realizację wojewódzkiego programu wyrównywania szans OzN i przeciwdziałania ich wykluczeniu społecznemu oraz pomocy w realizacji zadań na rzecz zatrudniania tych osób, dofinansowanie robót budowlanych dotyczących obiektów służących rehabilitacji, w związku z potrzebami OzN (z wyjątkiem rozbiórki tych obiektów), dofinansowanie kosztów tworzenia i działania zakładów aktywności zawodowej,

¹¹⁷ Więcej o programie: Program „Aktywny samorząd”, strona internetowa Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, dostępny: <https://www.pfron.org.pl/o-funduszu/programy-i-zadania-pfron/programy-i-zadania-real/aktywny-samorzad/dokumenty-programowe-105401/program/tresc-programu-obowiazujaca/program-aktywny-samorzad/>, data dostępu: 05.06.2025 r.

współpracę z organizacjami pozarządowymi i fundacjami działającymi na rzecz OzN czy opiniowanie wniosków o wpis do rejestru ośrodków oraz rejestru organizatorów turnusów rehabilitacyjnych¹¹⁸.

W 2024 roku ze środków PFRON dofinansowano 15 wniosków na roboty budowlane dotyczące obiektów służących rehabilitacji w związku z potrzebami osób z niepełnosprawnościami. Wydatki na ten cel przekroczyły kwotę 7,3 mln zł, a wszyscy wnioskodawcy zobowiązali się do prowadzenia w tych obiektach działalności na rzecz osób z niepełnosprawnościami. Dofinansowano działalność zakładów aktywności zawodowej (2) na sumę niemal 8,4 mln zł. Wsparto także realizację przez fundacje i organizacje pozarządowe zadań z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób z niepełnosprawnościami. W dedykowanym konkursie dofinansowano 76 ofert, a łączna kwota wydatków wyniosła niemal 4,0 mln zł.

W roku oceny do zaopiniowania wpłynęły 24 wnioski o wpis do rejestru ośrodków realizujących turnusy rehabilitacyjne. Przeprowadzono wizje lokalne, w wyniku których 22 z nich zostało pozytywnie zaopiniowanych.

W województwie działa Wojewódzka Społeczna Rada do Spraw Osób Niepełnosprawnych, której aktualny skład powołał Marszałek Województwa Pomorskiego zarządzeniem z 29 grudnia 2023 roku.

¹¹⁸ Tamże, art. 35

10. KADRA JEDNOSTEK ORGANIZACYJNYCH POMOCY SPOŁECZNEJ

10.1. Zatrudnienie w jednostkach pomocy społecznej

Do jednostek organizacyjnych pomocy społecznej należą: regionalny ośrodek polityki społecznej, powiatowe centra pomocy rodziny, ośrodki pomocy społecznej, centra usług społecznych, domy pomocy społecznej, placówki specjalistycznego poradnictwa, ośrodki wsparcia i ośrodki interwencji kryzysowej¹¹⁹.

W roku oceny liczba kadry ogółem (obejmująca powyższe jednostki, a ponadto zawierająca służby wojewody realizujące zadania z zakresu pomocy społecznej) wyniosła 7,7 tys. osób i wzrosła o 3,6% względem 2023 roku. Wśród nich 559 osób zajmowały stanowiska kierownicze (wzrost o 2,6%).

Tabela 52. Zatrudnienie w jednostkach pomocy społecznej w latach 2022–2024

obszar danych	2022	2023	2024	r/r	%
kadra ogółem	7 318	7 422	7 692	270	3,6%
kierownicy, dyrektorzy, zastępcy	535	545	559	14	2,6%
pracownicy socjalni	1 275	1 274	1 298	24	1,9%
specjalizacje [%]	46,1%	54,2%	55,7%	1,5	nd.

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań MRiPS-06.

Podstawą przyznania świadczeń jest przeprowadzenie rodzinnego wywiadu środowiskowego, za co odpowiedzialni są pracownicy socjalni¹²⁰. Zatrudnienie na stanowisku pracownika socjalnego wymaga posiadania odpowiedniego przygotowania do wykonywania zawodu spośród: ukończenia kolegium pracowników służb społecznych, ukończenia studiów na kierunku praca socjalna lub w zakresie pracy socjalnej, ukończenia studiów na wybranych kierunkach studiów o specjalności przygotowującej do zawodu pracownika socjalnego lub ich uzupełnienia o studia podyplomowe w zakresie metodyki i metodologii pracy socjalnej¹²¹.

¹¹⁹ Art. 6 pkt. 5 Uops.

¹²⁰ Tamże, art. 107 ust. 3.

¹²¹ Szczegółowo zob. Art. 116 ust 1 Uops.

W 2024 roku w jednostkach pomocy społecznej zatrudniano 1,3 tys. pracowników socjalnych, a ich liczba wzrosła w porównaniu z 2023 rokiem o 1,9%.

Ustawa o pomocy społecznej przewiduje dwa stopnie specjalizacji zawodowej w zawodzie pracownika socjalnego. Pierwszy stopień ma na celu uzupełnienie wiedzy i doskonalenie umiejętności zawodowych pracowników socjalnych, zaś drugi – pogłębienie wiedzy i doskonalenie umiejętności pracy z wybranymi grupami osób korzystających z pomocy społecznej¹²².

W roku oceny wskaźnik specjalizacji osób pracujących w tym zawodzie wyniósł 55,7% i wzrósł w porównaniu z 2023 roku o 1,5 p.p. Profesjonalizacja kadr pomocy społecznej, w szczególności zaś pracownic/pracowników socjalnych jest procesem, który istotnie postępuje w ostatnich latach. Wysoko wykwalifikowana kadra jest podstawą skutecznej pracy z osobą/rodziną, a poprzez wzmacnianie poczucia pewności w wykonywanych zadaniach pozwala zadbać o dobrostan osób realizujących zadania pomocy społecznej i świadczących usługi społeczne.

10.2. Wymóg ustawowy liczby zatrudnionych pracowników socjalnych

Ustawa o pomocy społecznej określa minimalny wymiar zatrudnienia pracownic/pracowników socjalnych w pełnym wymiarze czasu w ośrodkach pomocy społecznej (OPS, CUS). Zależy on od trzech warunków:

1. proporcjonalnie do ludności gminy – co najmniej 1 osoba na 2 000 osób;
2. proporcjonalnie do liczby osób/rodzin objętych pracą socjalną – co najmniej 1 osoba na 50 rodzin/osób samotnie gospodarujących;
3. niezależnie od powyższych warunków – nie mniej niż 3 osoby¹²³.

W roku oceny, przynajmniej jednego z wymienionych warunków nie spełniały aż 65 jednostek (52,8%), zaś dowolnych dwóch warunków 12 jednostek (9,8%).

Na poziomie szczegółowym sytuacja ukształtowała się następująco: 49 jednostek (39,8%) zatrudniało mniej niż 1 osobę na 2000 ludności, 15 (12,2%) zatrudniało

¹²² Art. 116 ust. 2 Uops.

¹²³ Tamże, art. 110 ust. 11 i 12.

mniej niż 1 na 50 osób/rodzin objętych pracą socjalną, a 14 (11,4%) zatrudniało mniej niż 3 osoby.

10.3. Szkolenie kadr

Warunkiem sprawnego i efektywnego realizowania zadań w obszarze pomocy społecznej jest wykwalifikowana kadra jednostek organizacyjnych pomocy społecznej. Potrzebę tę naturalnie wzmagają przemiany o charakterze społecznym i gospodarczym, w tym także zmieniająca się charakterystyka osób korzystających z pomocy społecznej.

Osoby zatrudnione jako pracownik socjalny są zobowiązane do podnoszenia swoich kwalifikacji (uczestnictwo w szkoleniach, samokształcenie)¹²⁴. Ponadto organizowanie kształcenia, w tym szkolenia zawodowego kadr pomocy społecznej jest jednym z zadań, których realizacja jest ustawowo przypisana samorządom wojewódzkim¹²⁵. W roku oceny Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej zrealizował szereg działań ukierunkowanych na rozwój zawodowy i podnoszenie kwalifikacji kadr pomocy społecznej, wśród których można wymienić:

- szkolenie (8h) „Zastosowanie przymusu bezpośredniego w DPS – teoria i praktyka” dla 47 osób zatrudnionych w placówkach opieki instytucjonalnej;
- szkolenie (16h) „Radzenie sobie w sytuacjach trudnych i konfliktowych a wypalenie zawodowe” dla kadr domów pomocy społecznej dla 50 osób;
- szkolenie (24h) „Dialog motywujący w pracy członków gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych” dla przedstawicieli gminnych komisji ds. rozwiązywania problemów alkoholowych, gminnych pełnomocników ds. profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii, koordynatorów gminnych programów ds. profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii w zakresie profilaktyki uzależnień dla 37 osób;

¹²⁴ Tamże, art. 119 ust. 2 pkt. 6.

¹²⁵ Tamże, art. 21 pkt. 2.

- szkolenie (12h) „Rola gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych w systemie przeciwdziałania przemocy domowej” dla gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych w ramach porozumienia zawartego z Krajowym Centrum Profilaktyki Uzależnień dla 47 osób;
- szkolenie (24h) „Rola i zadania zespołu interdyscyplinarnego ds. przeciwdziałania przemocy domowej oraz grup diagnostyczno-pomocowych w świetle zmiany ustawy o przeciwdziałaniu przemocy domowej” dla gminnych zespołów ds. przeciwdziałania przemocy domowej i grup diagnostyczno-pomocowych oraz osób pracujących w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej dla 60 osób;
- szkolenie (24h) „Pomoc dziecku krzywdzonemu. Dziecko w procedurze Niebieskiej Karty” dla gminnych zespołów ds. przeciwdziałania przemocy domowej i grup diagnostyczno-pomocowych oraz osób pracujących w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej dla 76 osób;
- szkolenie (25h oraz możliwość konsultacji z trenerem) w oparciu o Wytyczne ministra do spraw zabezpieczenia społecznego z dnia 30 października 2023 roku) w formie utrwalonego nagrania (zapis szkolenia) obejmujące tematy m.in.: profilaktyki przemocy domowej, sytuacji psychologicznej osób doświadczających przemoc oraz zachowań osób stosujących przemoc, etapów pracy z tymi osobami, przemocy stosowanej względem wybranych grup osób czy współpracy w zespołach interdyscyplinarnych oraz grupach diagnostyczno-pomocowych dla ponad 3000 osób – odbycie szkolenia było obowiązkiem każdej osoby powołanej do zespołu interdyscyplinarnego lub grupy diagnostyczno-pomocowej (w ciągu 12 miesięcy od powołania);
- usługę doradztwa w formule on-line (103h) i stacjonarnie (44 h) w zakresie diagnozy potrzeb i potencjału pod kątem usług społecznych oraz tworzenia i pisanie lokalnego planu deinstytucjonalizacji (LPDI) dla pracowników gminy Miasta Ustki oraz pracowników PCPR w Sztumie dla 7 osób;

- 18 warsztatów (3h) z elementami superwizji dla pracowników Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Nowym Dworze Gdańskim dla 12 osób;
- usługę doradztwa specjalistycznego (10h) w obszarze planowania rozwoju usług społecznych dla 31 osób;
- usługę doradztwa (24 h) w obszarze wsparcia gmin w tworzeniu centrum usług społecznych dla 38 osób;
- usługę doradztwa w formule on-line (6h) dotyczącego dokumentów strategicznych w obszarze usług społecznych dla pracowników jednostek samorządu terytorialnego dla 64 osób;
- usługę doradztwa w formule on-line (4h) dotyczącego dokumentów strategicznych w obszarze usług społecznych dla członków Obszaru Metropolitalnego Gdańsk-Gdynia-Sopot dla 42 osób;
- usługę doradztwa specjalistycznego (6h) w obszarze planowania usług społecznych dla członków zespołu ds. opracowania gminnego planu deinstytucjonalizacji dla 22 osób;
- usługę doradztwa (6h) dotyczącą dokumentów strategicznych w obszarze usług społecznych dla członków Obszaru Metropolitalnego Gdańsk-Gdynia-Sopot dla 33 osób;
- usługę doradztwa (10h) dla pracowników OPS w Cewicach dot. przekształcenia OPS w CUS dla 25 osób;
- szkolenie (11h) dla kadry zarządzającej jednostkami organizacyjnymi pomocy społecznej z terenu województwa pomorskiego dla 74 osób;
- szkolenie (16h) pt. „Interwencja kryzysowa w pracy z rodziną przysposabiającą i kandydatami na rodziców adopcyjnych. Identyfikacja i interwencja w sytuacji podejrzenia krzywdzenia dziecka oraz prawne procedury ochrony dzieci” dla 16 osób;
- szkolenie (8h) pt. „Handel ludźmi – charakterystyka zjawiska i podstawowe procedury pomocowe”, w ramach działań z zakresu wsparcia procesu integracji migrantów, dla 25 osób;

- szkolenie (16h) pt. „Skuteczna komunikacja jako mechanizm współpracy i porozumienia pomiędzy instytucjami” dla 25 osób;
- szkolenie (16h) pt. „Rola, organizacja i tworzenie CUS- jako wyzwanie dla jednostek samorządu terytorialnego” dla 25 osób;
- szkolenie (16h) pt. „Usługi społeczne zintegrowane i indywidualnie dobrane. Dobre praktyki” dla 25 osób;
- konferencję (8h) pt. „Usługi społeczne szansą na rozwój lokalnej polityki społecznej”. Wydarzenie zorganizowano przy współpracy ze Związkiem Gmin Pomorskich, a uczestniczyło w nim 114 osób;
- konferencję pt. „Rozwój i deinstytucjonalizacja usług społecznych oraz wybranych usług zdrowotnych w województwie pomorskim – perspektywy, szanse i możliwości wdrożeniowe”. Podczas konferencji zaprezentowano m.in., wybrane wyniki badania „Diagnoza w zakresie rozwoju i deinstytucjonalizacji usług społecznych i zdrowotnych w województwie pomorskim” przeprowadzonego na zlecenie ROPS, w której uczestniczyło 114 osób: przedstawicieli pomorskich jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, organizacji pozarządowych oraz innych podmiotów zainteresowanych lub działających w obszarze realizacji usług społecznych i zdrowotnych;
- konferencję pt. "Każdy inny=wszyscy równi". Wydarzenie zorganizowano przy współpracy z Centrum Usług Społecznych w Czersku, a uczestniczyło w nim 147 osób;
- konferencję pt. „Polityka społeczna w obszarze wsparcia dzieci i rodzin”. Wydarzenie zorganizowano przy współpracy z Fundacją Rozwoju Demokracji Lokalnej, a uczestniczyło w nim 120 osób;
- wizytę studyjną w obszarze usług społecznych w województwie kujawsko-pomorskim dla 24 osób;
- wizytę studyjną w obszarze usług społecznych w województwie lubelskim dla 24 osób.

W ramach współpracy z uczelniami wyższymi, w październiku 2024 roku Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej współorganizował z Uniwersytetem Gdańskim XXXIII Zjazd Polskiego Stowarzyszenia Szkół Pracy Socjalnej oraz Konferencję Naukową pn. „Migracje, integracje, kryzysy. Idee pomocowej responsywności a polityki gotowości”. Dwudniowe wydarzenie, poprzedzone prekonferencją skupiło specjalistów i specjalistki z obszaru szeroko pojętej pracy socjalnej reprezentujących instytucje regionalne, krajowe, jak i zagraniczne, i było przestrzenią wymianą wiedzy i doświadczeń.

Kadrę jednostek organizacyjnych pomocy społecznej stanowią także osoby zatrudnione w ROPS. W roku oceny pracownice i pracownicy Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej UMWP uczestniczyli w ponad 60 szkoleniach i wydarzeniach podnoszących kompetencje i kwalifikacje, a także rozwijających ich wiedzę, m.in.:

- studia podyplomowe z psychogerontologii;
- szkolenie „Savoir – vivre oraz protokół dyplomatyczny w urzędzie”;
- szkolenie w zakresie dostępności;
- warsztaty planistyczne wojewódzkiego planu zagospodarowania przestrzennego;
- „Dwa sektory – jedna wizja” Program coachingowy dla liderów społecznych;
- webinar „Centrum Usług Społecznych jako nowy wymiar współpracy w partnerstwie publiczno-społecznym”;
- webinar „Ustawa o działalności pożytku publicznego i wolontariacie, jak skutecznie zlecać zadania publiczne podmiotom ekonomii społecznej”;
- webinar „Usługi społeczne i Deinstytucjonalizacja – oczyma jednostek samorządu terytorialnego i podmiotów ekonomii społecznej”;
- webinar GUS „Świadczenie usług społecznych przez podmioty ekonomii społecznej”;
- webinar „Zasada Nie Czyń Poważnych Szkód (zasada DNSH) w programie regionalnym Fundusze Europejskie dla Pomorza 2021-2027 – sposób dokumentowania zgodności projektu z zasadą DNSH”;
- webinar „Opieka długoterminowa w Polsce – dzisiaj i jutro”;

- Konferencja „Każdy inny=wszyscy równi”;
- Konferencja „Pomorzanie. Jacy jesteśmy?”;
- Konferencja „W trosce o bezpieczeństwo zdrowotne seniora, czyli opieka pielęgniarska i farmaceutyczna w praktyce”;
- Konferencja „Zatrudnienie Socjalne jutra. Misja, sieciowanie, kierunki zmian”;
- XIX Konferencja Europejskiej Federacji Społeczności Terapeutycznych;
- XV Ogólnopolska Konferencja Naukowo-Szkoleniowa z cyklu: Teoria i Praktyka Terapeutyczna, pt. „Miłość — Nienawiść w relacji psychoterapeutycznej”;
- Małopolski Kongres Polityki Społecznej;
- 9 Kongres Rodzicielstwa Zastępczego „Dziecko jest najważniejsze. W bezpiecznej rodzinie siła”;
- Narada „Przeciwdziałanie przemocy domowej - w kierunku profesjonalizacji działań”;
- IX Forum Pomorskiej Edukacji „Zawodowcy Pomorza”;
- Forum Regionalnych Ośrodków Polityki Społecznej;
- Pomorskie Forum Organizacji Młodych;
- spotkanie informacyjne „Premia Społeczna”.

11. INNE RODZAJE POMOCY I ŚWIADCZEŃ

11.1. Świadczenia wychowawcze

Świadczenie wychowawcze przyznaje się w celu częściowego pokrycia wydatków związanych z wychowaniem dziecka i przysługuje do dnia ukończenia przez dziecko 18 roku życia. Do pobierania świadczenia uprawnieni są matka lub ojciec, opiekun faktyczny dziecka, opiekun prawny dziecka, dyrektor DPS, rodzina zastępcza, osoba prowadząca RDD, dyrektor placówki opiekuńczo-wychowawczej, regionalnej placówki opiekuńczo-terapeutycznej lub interwencyjnego ośrodka preadopcyjnego. Świadczenie przyznawane jest niezależnie od dochodu, a od stycznia 2024 roku wynosi 800,00 zł miesięcznie¹²⁶.

Poniżej przedstawiono dane dotyczące świadczenia wychowawczego za lata 2023–2024, kiedy to obsługa świadczenia była zadaniem Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, jednak do końca I połowy 2022 roku zadanie to obsługiwały gminy.

W 2024 roku złożono 350,6 tys. wniosków o przyznanie świadczenia wychowawczego, które obejmowały 541,1 tys. dzieci. W ujęciu rok do roku zmniejszyła się zarówno liczba złożonych wniosków (o 3,1 tys.; 0,9%), jak i liczba dzieci, na które złożono wnioski (o 14,1 tys.; 2,5%).

Tabela 53. Świadczenia wychowawcze – liczba złożonych wniosków w latach 2023 – 2024

powiat	2023	2024	r/r	%
bytowski	11 044	10 834	-210	-1,9%
chojnicki	14 353	14 230	-123	-0,9%
człuchowski	7 138	6 848	-290	-4,1%
Gdańsk	72 399	72 516	117	0,2%
gdański	22 923	22 987	64	0,3%
Gdynia	33 128	32 626	-502	-1,5%
kartuski	27 099	27 251	152	0,6%
kościerski	11 141	10 922	-219	-2,0%
kwidzyński	11 114	10 914	-200	-1,8%

¹²⁶ Art.4 ust. 1-3 oraz art. 5 ust 1 Ustawy z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1576 z późn. zm.).

powiat	2023	2024	r/r	%
łęborski	9 306	9 032	-274	-2,9%
malborski	8 142	8 086	-56	-0,7%
nowodworski	4 564	4 466	-98	-2,1%
pucki	14 798	14 724	-74	-0,5%
Słupsk	11 495	11 779	284	2,5%
słupski	14 641	13 204	-1 437	-9,8%
Sopot	3 597	3 497	-100	-2,8%
starogardzki	18 545	18 326	-219	-1,2%
sztumski	4 786	4 585	-201	-4,2%
tczewski	16 194	15 951	-243	-1,5%
wejherowski	37 261	37 838	577	1,5%
POMORSKIE	353 668	350 616	-3 052	-0,9%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ZUS.

Tabela 54. Świadczenia wychowawcze – liczba dzieci, na które złożono wnioski w latach 2023 –2024

powiat	2023	2024	r/r	%
bytowski	18 603	18 120	-483	-2,6%
chojnicki	23 698	23 125	-573	-2,4%
człuchowski	11 349	10 833	-516	-4,5%
Gdańsk	106 509	104 236	-2 273	-2,1%
gdański	35 444	34 994	-450	-1,3%
Gdynia	48 751	47 069	-1 682	-3,5%
kartuski	47 359	46 944	-415	-0,9%
kościerski	19 112	18 259	-853	-4,5%
kwidzyński	17 545	17 030	-515	-2,9%
łęborski	14 801	14 247	-554	-3,7%
malborski	12 670	12 326	-344	-2,7%
nowodworski	6 985	6 706	-279	-4,0%
pucki	23 397	22 974	-423	-1,8%
Słupsk	16 708	16 867	159	1,0%
słupski	23 041	20 335	-2 706	-11,7%
Sopot	5 402	5 180	-222	-4,1%
starogardzki	30 252	29 465	-787	-2,6%
sztumski	7 835	7 434	-401	-5,1%
tczewski	25 397	24 559	-838	-3,3%
wejherowski	60 337	60 360	23	0,0%

powiat	2023	2024	r/r	%
POMORSKIE	555 195	541 063	-14 132	-2,5%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ZUS.

Odpływ zaobserwowano również w przypadku liczby dzieci, na które wypłacono świadczenie – w ujęciu rok do roku ubyło ich 7,8 tys. (1,6%). Zmiana ta może odzwierciedlać obserwowane zmiany struktury demograficznej społeczeństwa, jednak wpływ na nią mogły mieć inne czynniki o charakterze egzogennym. Zmiany na poziomie poszczególnych powiatów zebrano w poniższej tabeli.

Tabela 55. Świadczenia wychowawcze – liczba dzieci, na które wypłacono świadczenie w latach 2023 –2024

powiat	2023	2024	r/r	%
bytowski	16 767	16 641	-126	-0,8%
chojnicki	21 577	21 284	-293	-1,4%
człuchowski	10 154	9 949	-205	-2,0%
Gdańsk	94 859	93 217	-1 642	-1,7%
gdański	32 045	31 864	-181	-0,6%
Gdynia	43 863	42 519	-1 344	-3,1%
kartuski	43 150	43 260	110	0,3%
kościerski	17 160	16 835	-325	-1,9%
kwidzyński	15 888	15 518	-370	-2,3%
lęborski	13 390	13 130	-260	-1,9%
malborski	11 506	11 198	-308	-2,7%
nowodworski	6 329	6 111	-218	-3,4%
pucki	21 233	20 917	-316	-1,5%
Słupsk	14 753	15 341	588	4,0%
słupski	20 381	18 785	-1 596	-7,8%
Sopot	4 884	4 630	-254	-5,2%
starogardzki	27 572	27 184	-388	-1,4%
sztumski	7 036	6 855	-181	-2,6%
tczewski	23 044	22 510	-534	-2,3%
wejherowski	54 849	54 919	70	0,1%
POMORSKIE	500 440	492 667	-7 773	-1,6%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ZUS.

Podwyższenie wysokości świadczenia od stycznia 2024 roku było jednym z czynników, które przyczyniły się do zmiany wysokości kwoty wypłaconych świadczeń. Choć wysokość świadczenia na dziecko wzrosła o 60,0%, to kwota wypłat zwiększyła się w ujęciu rok do roku o 58,8%, co odzwierciedla zmniejszenie liczby dzieci, na które pobierano to świadczenie.

Tabela 56. Świadczenia wychowawcze – kwota wypłaconych świadczeń w latach 2023 –2024 [zł]

powiat	2023	2024	r/r	%
bytowski	95 363 382	151 914 922	56 551 540	59,3%
chojnicki	122 161 506	194 253 234	72 091 728	59,0%
człuchowski	57 478 659	90 818 245	33 339 585	58,0%
Gdańsk	530 812 036	845 941 188	315 129 152	59,4%
gdański	180 460 402	289 508 567	109 048 165	60,4%
Gdynia	246 863 297	386 749 882	139 886 585	56,7%
kartuski	243 806 179	393 349 178	149 542 999	61,3%
kościerski	97 888 135	154 139 867	56 251 732	57,5%
kwidzyński	90 534 768	142 164 502	51 629 734	57,0%
lęborski	75 533 995	119 528 491	43 994 497	58,2%
malborski	65 450 540	102 534 044	37 083 503	56,7%
nowodworski	35 908 451	55 726 662	19 818 211	55,2%
pucki	119 482 760	189 869 312	70 386 552	58,9%
Słupsk	83 516 100	135 256 380	51 740 280	62,0%
słupski	114 095 128	174 711 527	60 616 398	53,1%
Sopot	27 017 077	42 060 280	15 043 203	55,7%
starogardzki	156 324 990	247 994 851	91 669 862	58,6%
sztumski	40 097 153	62 779 641	22 682 488	56,6%
tczewski	131 321 632	206 058 390	74 736 758	56,9%
wejherowski	310 471 925	500 980 911	190 508 987	61,4%
POMORSKIE	2 824 588 114	4 486 340 073	1 661 751 958	58,8%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ZUS.

11.2. Świadczenia rodzinne i alimentacyjne

Zgodnie z ustawą, do świadczeń rodzinnych należy: zasiłek rodzinny oraz dodatki do niego, świadczenia opiekuńcze (zasiłek pielęgnacyjny, świadczenie pielęgnacyjne), jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia dziecka (w dwóch

formach: zwykła i gminna, tzw. „becikowe”), inne świadczenia uchwalone przez radę gminy z własnej inicjatywy w odpowiedzi na potrzeby lokalnej ludności oraz świadczenie rodzicielskie¹²⁷.

Zasiłek rodzinny przysługuje dziecku do ukończenia przez nie 18. roku życia, zaś jeśli dziecko uczy się w szkole, okres ten wydłuża się do ukończenia 21 roku życia, a do jego pobierania uprawnieni są: rodzice, jeden z rodziców, opiekun prawny lub faktyczny dziecka oraz osoba ucząca się. Jeśli dziecko legitymuje się orzeczeniem o umiarkowanym lub znacznym stopniu niepełnosprawności i kontynuuje naukę w szkole (w tym w szkole wyższej) świadczenie to przysługuje do ukończenia 24. roku życia. Podstawą przyznania zasiłku rodzinnego jest spełnienie kryterium dochodowego wynoszącego 674,00 zł w przeliczeniu na osobę w rodzinie lub dla osoby uczącej się oraz 764,00 zł, jeśli dziecko legitymuje się jednym ze wspomnianych orzeczeń. Wysokość zasiłku jest zależna od wieku dziecka i wynosi: 95,00 zł do ukończenia 5. roku życia, 124,00 zł w wieku 5-18 lat oraz 135,00 zł powyżej 18 i do ukończenia 24 roku życia¹²⁸.

Zasiłek rodzinny mogą uzupełniać dodatki, które przysługują z następujących powodów: urodzenia dziecka, opieki nad dzieckiem w okresie urlopu wychowawczego, samotnego wychowywania dziecka, wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej, kształcenia i rehabilitacji dziecka z niepełnosprawnością, rozpoczęcia roku szkolnego oraz podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania.

Tabela 57. Zasiłki rodzinne wraz z dodatkami w latach 2022–2024

obszar danych	2022	2023	2024	r/r	%
rodziny (średnia w miesiącu)	38 443	32 110	24 754	-7 356	-22,9%
kwota świadczeń [zł]	199 536 798	170 486 345	136 321 888	-34 164 457	-20,0%

¹²⁷ Art. 2 ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 323 z późn. zm.).

¹²⁸ Tamże, art. 4-6.

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdania OZPS (CAS).

W roku oceny, kolejny rok z rzędu odnotowano spadek średniomiesięcznej liczby rodzin pobierających zasiłki rodzinne, jednak spadek ten był znacznie większy niż w poprzednim okresie sprawozdawczym (w 2023 roku spadek o 16,5%, w 2024 o 22,9%). Kwota świadczeń zmniejszyła się o 1/5, sięgając 136,3 mln zł.

Świadczenia z funduszu alimentacyjnego przysługują na podstawie tytułu wykonawczego, w sytuacji bezskuteczności ich egzekucji¹²⁹ osobom uprawnionym do alimentów do ukończenia 18 roku życia lub 25 roku życia pod warunkiem nauki w szkole lub szkole wyższej, zaś w przypadku osób legitymujących się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności – bezterminowo. Innym warunkiem jest spełnianie przez rodzinę kryterium dochodowego, wynoszącego 1209,00 zł na osobę w rodzinie, a różnica między kryterium a dochodem musi być wyższa niż 100,00 zł i nie większa niż 1000,00 zł (w wysokości zasądzonych alimentów; obowiązuje zasada złotówka za złotówkę)¹³⁰. Bezskuteczna egzekucja to taka, w której przez ostatnie dwa miesiące nie wyegzekwowano pełnej należności z tytułu zaległych i bieżących zobowiązań alimentacyjnych lub kiedy nie jest możliwe wszczęcie lub prowadzenie egzekucji przeciwko osobie z długiem alimentacyjnym, która przebywa poza granicami RP¹³¹.

Tabela 58. Fundusz alimentacyjny w latach 2022–2024

obszar danych	2022	2023	2024	r/r	%
osoby	13 773	12 400	11 477	-923	-7,4%
rodziny	8 869	7 959	7 297	-662	-8,3%
kwota świadczeń [zł]	72 933 785	66 451 028	64 637 164	-1 813 864	-2,7%

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdania OZPS (CAS).

¹²⁹ Art. 1 ust. 1 pkt. 1-2 ustawy z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 438 z późn. zm.).

¹³⁰ Tamże, art. 9 ust. 1, 2, 2b, art. 10 ust. 1.

¹³¹ Tamże, art. 2 pkt. 2.

W roku oceny z funduszu alimentacyjnego skorzystało 11,5 tys. osób (-7,4% r/r) z 7,3 tys. rodzin (-8,3%), a łączna kwota przyznanych świadczeń wyniosła 64,6 mln zł (-2,7%).

11.3. Świadczenia opiekuńcze

Do świadczeń opiekuńczych zalicza się: zasiłek pielęgnacyjny, świadczenie pielęgnacyjne oraz specjalny zasiłek opiekuńczy. Zasiłek pielęgnacyjny przysługuje osobie, która ukończyła 75 lat, dziecku z niepełnosprawnością, osobie z niepełnosprawnością w stopniu znacznym powyżej 16. roku życia lub ze stopniem umiarkowanym, pod warunkiem, że niepełnosprawność powstała do ukończenia 21 roku życia. Zasiłek ma na celu częściowe pokrycie wydatków związanych z zapewnieniem opieki i pomocy osobie niezdolnej do samodzielnej egzystencji. Kwota zasiłku wynosi 215,84 zł miesięcznie¹³².

Ogólna liczba zasiłków pielęgnacyjnych wyniosła w roku oceny 1,1 mln (+4,0% r/r) na łączną kwotę niemal 242,3 mln zł. Analizując przyczyny przyznania tego zasiłku, przybyło tych przyznanych dziecku z niepełnosprawnością (+8,5%), osobom ze znaczną niepełnosprawnością powyżej 16 roku życia (+2,7%), osobom z umiarkowaną niepełnosprawnością w wieku 16+, jeżeli niepełnosprawność powstała w wieku do ukończenia 21 roku życia (+3,1%), a ubyło dla osób powyżej 75 lat (-6,7%). Te same tendencje zaobserwowano w kwotach przyznanych świadczeń.

Świadczenie pielęgnacyjne przysługuje matce lub ojcu, innej osobie, na której ciąży obowiązek alimentacyjny, małżonkom, opiekunowi faktycznemu dziecka, osobom sprawującym pieczę zastępczą, w tym dyrektorom placówek, jeżeli opiekują się osobą do ukończenia 18 roku życia, legitymującą się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności lub orzeczeniem ze wskazaniem konieczności stałej lub długotrwałej pomocy/opieki innej osoby. Od stycznia 2024 roku pobieranie zasiłku nie ogranicza aktywności zawodowej osoby sprawującej opiekę (wcześniej było ono

¹³² Art. 16 ust. 1-4 ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 323 z późn. zm.).

uzależnione od rezygnacji lub niepodejmowania zatrudnienia), a jego wysokość to 3287,00 zł miesięcznie¹³³.

W 2024 roku liczba świadczeń pielęgnacyjnych wyniosła 198,4 tys. i zmniejszyła się o 1,8% w stosunku do 2023 roku. Podwyższenie kwoty świadczenia (z 2458,00 zł do 3287,00 zł) przełożyło się na wzrost sumy świadczeń w województwie. Sięgnęła ona 585,9 mln zł i wzrosła o 19,5%.

Specjalny zasiłek opiekuńczy przysługiwał osobom niepodejmującym zatrudnienia lub rezygnującym z niego w celu sprawowania opieki nad osobą ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji, która wymaga stałej lub długotrwałej opieki/ pomocy innej osoby (wymagane jest orzeczenie o niepełnosprawności w stopniu znacznym ze wskazaniem konieczności stałej lub długotrwałej opieki/ pomocy innej osoby). O świadczenie ubiegać mogły się osoby, na których ciążył obowiązek alimentacyjny oraz małżonkowie, z wyłączeniem OzN w stopniu znacznym, spełniające kryterium dochodowe (764 zł na osobę)¹³⁴. Od 1 stycznia 2024 roku zasiłek ten został zastąpiony przez świadczenie wspierające¹³⁵, jednak umożliwiono przyznanie specjalnego zasiłku opiekuńczego również po 1 stycznia 2024 roku na podstawie przepisów przejściowych. Zmiany te uwidoczniły się w danych dotyczących tego świadczenia – w ujęciu rok do roku odnotowano spadek liczby specjalnych zasiłków opiekuńczych o 42,3% oraz kwoty świadczeń o 42,1%.

¹³³ Tamże, art. 17 ust. 1-2.

¹³⁴ Art. 16a ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 390).

¹³⁵ Ustawa z dnia 7 lipca 2023 r. o świadczeniu wspierającym (Dz. U. poz. 1429 z późn. zm.).

Tabela 59. Kwota świadczeń opiekuńczych w latach 2022–2024 [zł]

świadczenie	2022	2023	2024	r/r	%
Zasilek pielęgnacyjny ogółem, w tym:	223 175 010	232 952 240	242 278 084	9 325 844	4,0%
dla dziecka z niepełnosprawnością	50 613 164	54 213 903	58 818 446	4 604 543	8,5%
dla osoby ze znaczną niepełnosprawnością w wieku 16+	107 139 784	111 124 913	114 102 822	2 977 909	2,7%
dla osoby w wieku 75+	3 892 670	3 898 928	3 637 303	-261 625	-6,7%
dla osoby z umiarkowaną niepełnosprawnością w wieku 16+, jeżeli niepełnosprawność powstała w wieku do ukończenia 21 roku życia	61 529 392	63 714 496	65 719 513	2 005 017	3,1%
Świadczenie pielęgnacyjne	389 154 185	490 325 311	585 878 122	95 552 811	19,5%
Specjalny zasiłek opiekuńczy	8 398 563	5 837 316	3 381 073	-2 456 243	-42,1%
Świadczenia opiekuńcze ogółem	620 727 758	729 114 867	1 002 156 094	273 041 227	37,4%

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdania OZPS (CAS).

Tabela 60. Liczba świadczeń opiekuńczych w latach 2022–2024

świadczenie	2022	2023	2024	r/r	%
Zasilek pielęgnacyjny ogółem, w tym:	1 034 061	1 079 393	1 122 570	43 177	4,0%
dla dziecka z niepełnosprawnością	234 545	251 237	272 532	21 295	8,5%
dla osoby ze znaczną niepełnosprawnością w wieku 16+	496 404	514 881	528 686	13 805	2,7%
dla osoby w wieku 75+	18 035	18 064	16 852	-1 212	-6,7%
dla osoby z umiarkowaną niepełnosprawnością w wieku 16+, jeżeli niepełnosprawność powstała w wieku do ukończenia 21 roku życia	285 077	295 211	304 500	9 289	3,1%
Świadczenie pielęgnacyjne	185 246	202 096	198 398	-3 698	-1,8%
Specjalny zasiłek opiekuńczy	13 656	9 486	5 471	-4 015	-42,3%
Świadczenia opiekuńcze ogółem	1 232 963	1 290 975	1 378 954	87 979	6,8%

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdania OZPS (CAS).

11.4. Dodatki mieszkaniowe

Osobami uprawnionymi do dodatku mieszkaniowego są: osoby najmujące lub podnajmujące lokale mieszkalne, w których zamieszkują, osoby zamieszkujące lokale mieszkalne i posiadające do nich spółdzielcze prawo, osoby zamieszkujące lokale własnościowe oraz osoby zajmujące lokal bez tytułu prawnego, które oczekują na lokal zamienny (w tym najem socjalny). Do uzyskania dodatku mieszkaniowego niezbędne jest spełnianie kryterium dochodowego w okresie trzech miesięcy poprzedzających datę złożenia wniosku, wynoszące 40% dla osób prowadzących jednoosobowe gospodarstwo domowe oraz 30% na osobę w gospodarstwie wieloosobowym, wartości przeciętnego wynagrodzenia w gospodarce narodowej obowiązującego w dniu złożenia wniosku¹³⁶.

Dodatkami mieszkaniowymi objęto w roku oceny 27,1 tys. gospodarstw domowych (-2,1%), a łączna kwota świadczeń wyniosła 64,8 mln zł (-2,0%).

Tabela 61. Dodatki mieszkaniowe w latach 2022–2024

obszar danych	2022	2023	2024	r/r	%
dodatki mieszkaniowe - liczba gospodarstw domowych	25 780	27 647	27 070	-577	-2,1%
dodatki mieszkaniowe - kwota świadczeń [zł]	53 137 258	66 173 236	64 839 336	-1 333 900	-2,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdania OZPS (CAS).

¹³⁶ Art. 2 ust. 1 oraz art. 2 ust. 1 Ustawy z dnia 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1335).

12. PROJEKTY REALIZOWANE PRZEZ ROPS W 2024 ROKU

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej dzięki realizacji projektów finansowanych m.in. z funduszy europejskich prowadzi szereg działań istotnych z perspektywy inspirowania i inicjowania działań innowacyjnych w obszarze polityki społecznej. Działania projektowe pozwalają odpowiadać na potrzeby w zakresie usług społecznych i wybranych usług zdrowotnych społeczności regionalnej, w tym poprzez podnoszenie kompetencji i kwalifikacji kadry realizującej te zadania.

12.1. Włączamy Pomorskie! [FERS 2021–2027]

Projekt „Włączamy Pomorskie!” współfinansowany ze środków programu Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021–2027. Projekt ma na celu uspołnienie polityki włączenia społecznego realizowanej w regionie, jak również wypracowanie mechanizmu jej sprawniejszej koordynacji i lepszego przepływu informacji pomiędzy różnymi podmiotami realizującymi działania z zakresu polityki społecznej na poziomie lokalnym i regionalnym, w tym przez PES i podmioty prywatne, które realizują zadania w obszarze polityki społecznej na rzecz społeczności lokalnej. W ramach projektu realizowane były następujące zadania:

- działania badawczo-rozwojowe oraz programowanie;
- koordynacja działań na rzecz ekonomii społecznej;
- koordynacja aktywnej integracji i rozwoju usług społecznych.

12.2. Pomorska Moc Wiedzy [FEP 2021–2027]

W czerwcu 2024 roku Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej rozpoczął realizację projektu „Pomorska Moc Wiedzy” współfinansowanego ze środków EFS+ w ramach programu Fundusze Europejskie dla Pomorza 2021-2027. Projekt ma na celu wzrost kompetencji pracowników systemu pomocy społecznej oraz kadry realizującej działania w obszarze wspierania rodziny i pieczy zastępczej, w tym NGO, w zakresie świadczenia usług społecznych w środowisku lokalnym. Działania będą realizowane do końca 2028 roku i obejmą szkolenia tematyczne, warsztaty oraz doradztwo dotyczące metod pracy w zakresie wdrażania usług społecznych dla grup osób

Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

zagrożonych wykluczeniem społecznym, a także kursy i szkolenia specjalistyczne podnoszące kompetencje do realizacji usług społecznych.

12.3. RESIST: Regionalne Ekosystemy dla Innowacji Społecznych i Transformacji Społecznej [INTERREG 2021–2027]

W roku oceny Województwo Pomorskie (Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej) kontynuowało realizację projektu „RESIST: Regional Ecosystems for Social Innovation and Social Transformation” (RESIST: Regionalne Ekosystemy dla Innowacji Społecznych i Transformacji Społecznej). Projekt jest ukierunkowany na wsparcie innowatorów i przedsiębiorców społecznych w przekształcaniu kreatywnych pomysłów w konkretne działania, będące odpowiedzią na współczesne wyzwania (np. klimatyczne czy digitalizację). Jego celem jest stworzenie bardziej wspierających regionalnych ekosystemów dla innowacji społecznych i przedsiębiorczości społecznej, rozwijanie koncepcji „klastrow innowacji społecznych i ekologicznych” (CSEI) oraz testowanie programów budowania zdolności do wsparcia innowacji. Liderem projektu jest Miasto Hamburg, a partnerami m.in. Województwo Pomorskie (Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej), Pomorska Sieć COP, Uniwersytet w Malmö, Rada Okręgu Agder oraz wiele innych instytucji z Niemiec, Szwecji, Norwegii, Litwy, Łotwy i Estonii.

13. WSPÓŁPRACA Z ORGANIZACJAMI POZARZĄDOWYMI

Organy administracji publicznej realizują zadania publiczne we współpracy z organizacjami pozarządowymi. Współpraca ta obejmuje szereg form, m.in. zlecenie realizacji zadań publicznych, tworzenie zespołów o charakterze doradczym i inicjatywnym czy konsultowanie projektów aktów normatywnych¹³⁷. Organizacje te są również partnerami współpracującymi z organami administracji rządowej i samorządowej przy organizowaniu pomocy społecznej¹³⁸.

W 2024 roku w województwie pomorskim działało 10,8 tys. organizacji pozarządowych – było ich o 5,2% więcej niż przed rokiem. Większość z nich to stowarzyszenia i organizacje społeczne, których liczba zwiększyła się o 2,6%. Większą dynamikę przyrostu zaobserwowano w przypadku fundacji, dla których wartość przyrostu sięgnęła 8,3%.

Tabela 62. Liczba organizacji pozarządowych w latach 2022–2024

obszar danych	2022	2023	2024	r/r	%
ogółem, w tym:	9 579	10 246	10 781	535	5,2%
fundacje	2 312	2 504	2 713	209	8,3%
stowarzyszenia i organizacje społeczne	7 267	7 701	7 899	198	2,6%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Gdańsku.

Wzrost liczby organizacji przełożył się na tożsamą zmianę w przeliczniku odsetka organizacji przypadających na 10 tysięcy ludności. W 2023 roku wyniósł on 43,4, a w 2024 roku było to już 45,7. Organizacje te w różnym stopniu zasilają jednostki powiatowe. Najmniejszy odsetek organizacji na 10 tysięcy ludności wystąpił w powiecie wejherowskim (29,7), zaś najwyższy w Sopocie (129,4). Warto zaznaczyć, że mimo różnorodnej dynamiki wzrostu opisywanego wskaźnika w powiatach w ujęciu rok do roku, w każdym z nich odnotowano przyrost.

¹³⁷ Art. 5 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1491 z późn. zm.).

¹³⁸ Art. 2 ust. 2 Uops.

Najmniejsza różnica wystąpiła w powiecie tczewskim (+0,5), a największa, ponownie, w Sopocie (+7,5).

Tabela 63. Odsetek organizacji pozarządowych przypadających na 10 tysięcy ludności według powiatów w latach 2022–2024

powiat	2022	2023	2024	r/r
bytowski	46,0	49,5	51,1	1,6
chojnicki	35,3	37,8	39,8	2,0
człuchowski	40,0	42,7	45,9	3,2
gdański	30,4	32,3	34,1	1,8
kartuski	33,2	34,7	36,2	1,5
kościerski	34,5	36,4	39,0	2,6
kwidzyński	40,2	43,7	46,3	2,6
lęborski	36,0	37,7	40,7	3,0
malborski	36,1	37,9	39,4	1,5
nowodworski	40,2	41,0	43,1	2,1
pucki	38,4	40,1	42,4	2,3
słupski	39,7	43,3	44,6	1,3
starogardzki	31,3	35,4	37,0	1,6
sztumski	45,8	48,5	51,0	2,5
tczewski	30,5	33,1	33,6	0,5
wejherowski	27,5	28,7	29,7	1,0
Gdańsk	49,8	53,5	57,3	3,8
Gdynia	48,1	51,7	53,7	2,0
Słupsk	44,6	48,7	50,7	2,0
Sopot	114,9	121,9	129,4	7,5
POMORSKIE	40,6	43,4	45,7	2,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Gdańsku.

13.1. Współpraca OPS/PCPR/MOPR/CUS

Tradycją Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej UMWP jest uzupełnianie informacji zawartych w ocenie zasobów pomocy społecznej własnym sprawozdaniem jednorazowym uzupełniającym dość okrojone narzędzie jakim jest przygotowany przez ministerstwo formularz sprawozdania OZPS. Uzupełnienie skierowane jest

do JOPS z województwa pomorskiego i obejmuje między innymi dane dotyczące współpracy z organizacjami pozarządowymi.

Z pozyskanych danych wynika, że 38,1% spośród jednostek gminnych i powiatowych współpracowało z organizacjami pozarządowymi w obszarze włączenia społecznego (o 10,8 p.p mniej niż w 2023 roku). Sumarycznie OPS i PCPR współpracowały z 312 organizacjami, a w roku poprzedzającym ocenę było ich 429. Niezmiennym przodownikiem we współpracy z NGO jest Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Gdańsku, który w roku oceny współpracował z 80 organizacjami.

Realizację zadań w trybie działalności pożytku publicznego zlecono 165 organizacjom (-136), z którymi podpisano 322 zlecenia/umowy (-228) na łączną kwotę 132,7 mln zł (-5,6 mln zł). Ośrodki i centra zlecały zadania NGO również w trybie Pzp. W 2024 roku 76 organizacji realizowało 88 zamówień na kwotę ponad 20,8 mln zł. W procedurze zlecania 17 razy zastosowano klauzule społeczne, czego rezultatem było zlecenie realizacji 23 zamówień na kwotę 8,2 mln zł.

15 JOPS zleciło 20 organizacjom pozarządowym realizację usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania na kwotę 36,0 mln zł, 11 jednostek zleciło 15 organizacjom specjalistyczne usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania na kwotę 6,3 mln zł. Najwięcej, bo aż 63 organizacji prowadziło placówki pomocy społecznej na zlecenie 23 ośrodków, a na ten cel przekazano 77,0 mln zł. NGO prowadziły na zlecenie 14 OPS/PCPR 31 placówek w obszarze wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, a suma przekazanych dotacji wyniosła 37,6 mln zł.

Tabela 64. Zlecenie wybranych usług organizacjom pozarządowym w 2024 roku

zlecona usługa	liczba ośrodków zlecających	liczba organizacji, którym zlecono zadanie	wartość przekazanych dotacji
usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania	15	20	36 030 178
specjalistyczne usługi w miejscu zamieszkania	11	15	6 348 348

zlecona usługa	liczba ośrodków zlecających	liczba organizacji, którym zlecono zadanie	wartość przekazanych dotacji
prowadzenie placówki pomocy społecznej	23	63	77 035 919
prowadzenie placówki w obszarze wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej	14	31	37 592 585

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdania uzupełniającego OZPS.

13.2. Współpraca Samorządu Województwa Pomorskiego

W roku oceny obowiązywał Program Współpracy Samorządu Województwa Pomorskiego z organizacjami pozarządowymi na rok 2024. Program został przyjęty w listopadzie 2023 roku przez Sejmik Województwa Pomorskiego, a prace nad nim obejmowały również konsultacje społeczne oraz opiniowanie przez Pomorską Radę Działalności Pożytku Publicznego i Wojewódzką Społeczną Radę ds. Osób Niepełnosprawnych. Realizację tego Programu wypełniały następujące działania:

- ogłoszono siódmy, otwarty konkurs ofert na wspieranie prowadzenia i rozwoju powiatowych Centrów Wsparcia dla pomorskich organizacji pozarządowych m.in. w zakresie doradztwa, mentoringu, organizacji szkoleń i warsztatów oraz organizacji powiatowych spotkań sieciujących;
- ogłoszono piąty, otwarty konkurs ofert na dofinansowanie wkładu własnego organizacji pozarządowych oraz podmiotów prowadzących działalność pożytku publicznego, realizujących projekty współfinansowane ze środków zewnętrznych z zakresu zadań publicznych określonych w w/w Programie;
- udzielono dotacji na realizację zadań w trybie otwartych konkursów ofert;
- zorganizowano Pomorskie Forum Pełnomocników (ds. współpracy z organizacjami pozarządowymi), które poświęcono zagadnieniom zlecania i realizacji zadań przez organizacje pozarządowe;
- zorganizowano seminarium dedykowane współpracy samorządów z organizacjami pozarządowymi oraz ogólnopolską inicjatywę Konwentu Wojewódzkich Rad Pożytku Publicznego „Okrągły Stół ds. Pożytku

Publicznego” ukierunkowanej na identyfikację potrzeb III sektora w kontekście zmian do ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie;

- współorganizowano XXX Galę Nagród Bursztynowego Mieczyka im. Macieja Płażyńskiego, w której wyróżnia się organizacje trzeciego sektora w obszarach: pomoc społeczna i usługi socjalne, ochrona środowiska i edukacja ekologiczna, kultura i sztuka, edukacja, społeczeństwo obywatelskie i rozwój lokalny, współpraca międzynarodowa, debiut roku;
- współorganizowano Pomorskie Forum Inicjatyw Pozarządowych, będące przestrzenią rozwoju partnerskiej współpracy pomiędzy JST, biznesem oraz NGO;
- współorganizowano Forum Inicjowania Rozwoju;
- wsparto działania dwóch funduszy grantowych o zasięgu regionalnym – Fundusz Akumulator Społeczny oraz Fundusz Inicjowania Rozwoju, których operatorami są organizacje pozarządowe;
- kontynuowano umowę zawartą z firmą Witkac.pl na funkcjonowanie systemu naboru ofert do otwartych konkursów ofert na realizację zadań publicznych;
- wspierano doskonalenie kompetencji osób pracujących w JST i NGO.

Samorząd Województwa Pomorskiego w 2024 roku przeznaczył na realizację zadań publicznych w ramach otwartych konkursów ofert oraz na dotacje w trybie 19a ustawy o działalności pożytku publicznego kwotę ponad 15,8 mln zł było to o 4,3 mln zł więcej niż w 2023 roku. Wydatkowanie zaplanowanych kwot sięgnęło 98,58%. Środki te były wydatkowane przez następujące komórki organizacyjne Urzędu Marszałkowskiego Województwa Pomorskiego: Departament Kultury (DK), Departament Turystyki/Departament Turystyki i Sportu (DT/DTS), Departament Edukacji i Sportu/Departament Edukacji (DES/DE)¹³⁹, Departament Zdrowia (DZ) oraz przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej (ROPS).

¹³⁹ W 2024 roku nastąpiła zmiana organizacyjna w strukturach UMWP, na podstawie której zadania dotyczące sportu zostały przeniesione z Departamentu Edukacji do Departamentu Turystyki, co odzwierciedla zmiana nazw tych komórek.

Tabela 65. Środki przeznaczone na realizację zadań publicznych w ramach otwartych konkursów ofert oraz na dotacje w trybie 19a ustawy o działalności pożytku publicznego w 2024 roku.

obszar zadań publicznych (departament)	środki przekazane na podstawie zawartych umów (zł)	poziom wykorzystania (%)
Rozwój kultury w województwie pomorskim (DK)	2 477 000	99,2
Rozwój turystyki i krajoznawstwa w województwie pomorskim (DT/DTS)	80 000	100
Wspieranie realizacji zadań z zakresu sportu powszechnego, Wspieranie realizacji szkolenia i organizacji współzawodnictwa dzieci i młodzieży uzdolnionej sportowo, Wspieranie realizacji imprez sportowych (DES/DE)	6 288 000	99,8
Ochrona i promocja zdrowia, w tym działalność lecznicza (DZ)	360 028	97,8
EDUKACJA	100 000	95,35
Działalność na rzecz osób niepełnosprawnych (ROPS – środki PFRON)	4 000 000	100
Przeciwdziałanie uzależnieniom i patologiom społecznym (ROPS)	300 000	100
Działalność na rzecz wspierania rodziny (ROPS)	800 000	100
Działalność na rzecz osób w wieku emerytalnym (ROPS)	352 000	93,9
Pomoc społeczna (ROPS)	286 310	96,5
Działalność na rzecz organizacji pozarządowych – powiatowe Centra Wsparcia (ROPS)	219 960	100
Działalność na rzecz organizacji pozarządowych – dofinansowanie wkładów własnych (ROPS)	57 640	100
Międzysektorowość	100 000	100
Organizacja i promocja wolontariatu (ROPS)	200 000	99,9
Działalność na rzecz podmiotów ekonomii społecznej (ROPS)	179 095	96,3
ogółem	15 800 033	98,58

Źródło: Sprawozdanie z realizacji Programu Współpracy Samorządu Województwa Pomorskiego z organizacjami pozarządowymi za rok 2024.

14. ŚRODKI FINANSOWE NA WYDATKI POMOCY SPOŁECZNEJ I INNYCH OBSZARACH POLITYKI SPOŁECZNEJ W BUDŻETACH OPS/PCPR

W roku oceny wydatki na pomoc społeczną w budżetach gmin wyniosły niemal 3,9 mld zł i wzrosły w stosunku do roku poprzedzającego ocenę o 601,8 mln zł (18,5%). 62,2% tej kwoty znalazła się w budżetach jednostek organizacyjnych pomocy społecznej – OPS, PCPR oraz CUS, dla których wzrost w ujęciu rok do roku wyniósł 17,1%. Wydatki w poszczególnych działach prezentowały się następująco:

- w dziale 851 Ochrona zdrowia JST wydatkowały 91,8 mln zł (+18,8%), a 18,4 mln zł z tej kwoty znalazło się w budżetach OPS/PCPR/CUS (-5,7%);
- w dziale 852 Pomoc społeczna JST wydatkowały 1,6 mld zł (+20,8%), a 981,1 mln zł z tej kwoty znalazło się w budżetach OPS/PCPR/CUS (+20,8%);
- w dziale 853 Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej JST wydatkowały 181,7 mln zł (-28,0%), a 47,9 mln zł z tej kwoty znalazło się w budżetach OPS/PCPR/CUS (-45,0%);
- w dziale 854 Edukacyjna opieka wychowawcza JST wydatkowały 10,5 mln zł (-11,3%), a 3,0 mln zł z tej kwoty znalazło się w budżetach OPS/PCPR/CUS (-24,1%);
- w dziale 855 Rodzina JST wydatkowały 1,9 mld zł (+24,1%), a 1,4 mld zł z tej kwoty znalazło się w budżetach OPS/PCPR/CUS (+19,7%).

Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Tabela 66. Środki finansowe na wydatki w zakresie pomocy społecznej i innych obszarach w latach 2022–2024 [zł]

wydatki na pomoc społeczną i inne zadania polityki społecznej	2022	2023	2024	r/r	%
Budżety gmin ogółem	4 705 331 375	3 260 525 295	3 862 306 161	601 780 866	18,5%
w tym w budżetach OPS/PCPR/CUS, w tym:	3 045 960 133	2 051 266 656	2 401 170 523	349 903 867	17,1%
dział 851 Ochrona zdrowia (JST ogółem), w tym:	66 658 988	77 289 359	91 811 839	14 522 480	18,8%
w budżetach OPS/PCPR/CUS, w tym rozdziały:	14 049 331	19 497 528	18 382 290	-1 115 238	-5,7%
85153 Przeciwdziałanie narkomanii	572 904	757 746	612 831	-144 915	-19,1%
85154 Przeciwdziałanie alkoholizmowi	13 476 427	18 739 782	17 769 459	-970 323	-5,2%
dział 852 Pomoc społeczna (JST ogółem), w tym:	1 428 665 347	1 349 139 168	1 629 787 620	280 648 452	20,8%
w budżetach OPS/PCPR/CUS, w tym rozdziały:	861 256 410	812 214 279	981 111 801	168 897 522	20,8%
85202 Domy pomocy społecznej	116 720 763	140 911 455	145 134 107	4 222 652	3,0%
85203 Ośrodki wsparcia	28 699 461	29 791 625	36 992 297	7 200 672	24,2%
85205 Zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie	3 247 127	2 938 509	4 403 991	1 465 482	49,9%
85213 Składki na ubezpieczenie zdrowotne opłacane za osoby pobierające niektóre świadczenia z pomocy społecznej oraz za osoby uczestniczące w CIS	7 176 266	6 696 720	9 340 419	2 643 699	39,5%
85214 Zasiłki okresowe, celowe i pomoc w naturze oraz składki na ubezpieczenie emerytalne i rentowe	44 297 429	49 318 042	48 846 956	-471 086	-1,0%
85215 Dodatki mieszkaniowe	24 843 252	31 574 864	52 736 718	21 161 854	67,0%
85216 Zasiłki stałe	83 221 867	77 240 278	107 102 470	29 862 192	38,7%
85218 PCPR	21 941 773	25 805 812	32 540 125	6 734 313	26,1%

Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

wydatki na pomoc społeczną i inne zadania polityki społecznej	2022	2023	2024	r/r	%
85219 OPS	254 626 938	288 616 296	349 921 660	61 305 364	21,2%
85220 Jednostki specjalistycznego poradnictwa, mieszkania chronione i ośrodki interwencji kryzysowej	12 461 211	6 077 289	9 936 863	3 859 574	63,5%
85228 Usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze	56 575 174	62 641 871	69 016 778	6 374 907	10,2%
85230 Pomoc w zakresie dożywiania	38 533 000	43 978 802	42 920 626	-1 058 176	-2,4%
85231 Pomoc dla cudzoziemców	14 218 318	9 967 600	6 832 713	-3 134 887	-31,5%
85232 Centra integracji społecznej	744 059	768 600	930 972	162 372	21,1%
85278 Usuwanie skutków klęsk żywiołowych	342 464	6 000	62 371	56 371	939,5%
85295 Pozostała działalność	153 607 308	35 880 516	64 392 735	28 512 219	79,5%
dział 853 Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej (JST ogółem), w tym:	660 498 398	252 529 286	181 726 073	-70 803 213	-28,0%
w budżetach OPS/PCPR/CUS, w tym rozdziały:	433 992 039	87 108 498	47 939 867	-39 168 631	-45,0%
85311 Rehabilitacja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych	1 948 451	2 115 081	2 570 622	455 541	21,5%
85321 Zespoły orzekania i niepełnosprawności	5 171 693	6 174 513	7 967 328	1 792 815	29,0%
85324 PFRON	27 511 213	28 117 062	27 518 500	-598 562	-2,1%
85395 Pozostała działalność w zakresie polityki społecznej	399 360 682	50 701 842	9 883 417	-40 818 425	-80,5%
dział 854 Edukacyjna opieka wychowawcza (JST ogółem), w tym:	13 655 814	11 852 398	10 515 592	-1 336 806	-11,3%
w budżetach OPS/PCPR/CUS, w tym rozdziały:	4 322 711	3 964 643	3 010 557	-954 086	-24,1%

Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

wydatki na pomoc społeczną i inne zadania polityki społecznej	2022	2023	2024	r/r	%
85415 Pomoc materialna dla uczniów o charakterze socjalnym	4 308 419	3 870 184	2 894 184	-976 000	-25,2%
85416 Pomoc materialna dla uczniów o charakterze motywacyjnym	14 292	94 459	116 373	21 914	23,2%
dział 855 Rodzina (JST ogółem), w tym:	2 535 852 828	1 569 715 084	1 948 465 037	378 749 953	24,1%
w budżetach OPS/PCPR/CUS, w tym rozdziały:	1 732 339 642	1 128 481 708	1 350 726 008	222 244 300	19,7%
85501 Świadczenia wychowawcze	721 979 090	10 092 065	887 468	-9 204 597	-91,2%
85502 Świadczenia rodzinne, świadczenia z funduszu alimentacyjnego oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe z ubezpieczenia społecznego	787 370 362	859 490 233	1 042 847 942	183 357 709	21,3%
85504 Wspieranie rodziny	20 785 789	23 211 417	30 227 051	7 015 634	30,2%
85516 Tworzenie i funkcjonowanie żłobków	72 000	1 666 953	2 099 822	432 869	26,0%
85516 Tworzenie i funkcjonowanie klubów dziecięcych	0	0	0	bz.	bz.
85516 Dzienni opiekunowie	0	0	0	bz.	bz.
85508 Rodziny zastępcze	143 729 366	164 046 905	216 747 332	52 700 427	32,1%
85510 Działalność placówek opiekuńczo-wychowawczych	46 120 078	54 989 294	38 967 977	-16 021 317	-29,1%
85513 Składki na ubezpieczenie zdrowotne opłacane za osoby pobierające niektóre świadczenia rodzinne	12 282 957	14 978 841	18 948 416	3 969 575	26,5%
85514 Składki na ubezpieczenie zdrowotne opłacane za osoby przebywające na urlopach wychowawczych, za osoby zatrudnione jako nianie oraz za osoby sprawujące osobistą opiekę nad dzieckiem	0	0	0	bz.	bz.

Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

wydatki na pomoc społeczną i inne zadania polityki społecznej	2022	2023	2024	r/r	%
85578 Usuwanie klęsk żywiołowych	0	6 000	0	-6 000	-100,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań OZPS.

15. WNIOSKI I REKOMENDACJE

15.1. Podsumowanie wybranych wniosków oraz rekomendacji zawartych w ocenach zasobów pomocy społecznej pomorskich JST

Ocena zasobów pomocy społecznej rok do roku przytacza dużą ilość danych i liczb. To informacje zgromadzone są ze wszystkich 123 jednostek gminnych (w tym miast na prawach powiatu) i 16 powiatowych, co tworzy solidny i całościowy obraz realizowania polityki społecznej w województwie pomorskim. To duża praca OPS i PCPR, które znając środowisko w jakim pracują, agregują dane, a następnie przekazują je między innymi do Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej.

Po wykonaniu tej pracy kluczowe jest pytanie, do czego potrzebne nam są te informacje, czemu mają służyć? Otóż nabierają one znaczenia wtedy, kiedy zaczynamy je interpretować. W zestawieniach liczbowych poszukujemy nowych trendów, bądź ich zmiany, możemy dostrzec stabilizację, zanikanie lub pojawianie się konkretnych zjawisk. Kiedy dane zjawisko uda się uchwycić, to w zależności od tego, jaki jest jego charakter, można mu przeciwdziałać, bądź je wspierać. Możemy też poszukiwać korelacji między różnymi zjawiskami. Ważne też, że z uśrednionych danych potrafimy wyciągać bardziej ogólne wnioski. Dla jednostek samorządu terytorialnego nasz dokument może stanowić również porównanie między JST w zakresie wykorzystania swoich zasobów. Dobrze zinterpretowane dane stają się podstawą do podejmowania dobrych decyzji, a następnie skutecznych działań w sferze polityki społecznej.

Co ważne, każde przekazane sprawozdanie, poza twardymi danymi, zawiera także wnioski w formie opisowej, którymi jednostki sprawozdające chcą się podzielić, na coś zwrócić uwagę. Warto czytać te wnioski, szczególnie jako uzupełnienie tego co pojawia się w liczbach. Niejednokrotnie to właśnie w ten sposób możliwe jest właściwe zinterpretowanie obserwowanych zjawisk. Tam, gdzie często powtarzają się jakieś wnioski czy sformułowania można założyć, że problem, czy zjawisko dotyczy większej grupy jednostek, a nawet całego regionu. Poniżej prezentujemy

krótkie podsumowanie najczęściej pojawiających się wniosków w podziale na te płynące z OPS i PCPR.

Finansowanie – wyzwania – zmiany organizacyjne

Najczęściej przywoływanym zagadnieniem we wnioskach nadesłanych przez ośrodki pomocy społecznej jest sytuacja demograficzna, a więc malejąca liczba ludności w gminach oraz starzenie się społeczeństwa. To najważniejszy wniosek, który wymusza już zasadniczą zmianę polityki społecznej, tak w gminach, jak i na poziomie regionalnym. Ośrodki pomocy społecznej mają tego świadomość. Wraz ze starzeniem się społeczeństwa sygnalizowany jest problem rosnących z roku na rok kosztów pobytu osób przebywających w domach pomocy społecznej. Te koszty znacząco obciążają budżety jednostek pomocy społecznej i całych gmin. To z kolei otwiera zagadnienie przekonstruowania usług społecznych kierowanych do osób w wieku senioralnym tak, aby jak najdłużej zapewnić ich funkcjonowanie w miejscu zamieszkania. Ośrodki zwracają uwagę, że usługi opiekuńcze świadczone w miejscu zamieszkania to forma tańsza i bardziej przyjazna. Wskazują również, że istotne jest tworzenie dziennych domów pobytu, co stworzy osobom opiekującym się seniorami możliwości podejmowania pracy zawodowej. Podobne problemy z organizacją opieki dotyczą osób z niepełnosprawnościami, choć tu jednostki wskazywały dodatkowo na konieczność aktywizacji zawodowej i społecznej, dzięki której możliwy będzie powrót części tych osób na rynek pracy, a także większa samodzielność życiowa wsparta usługą asystencji.

Część ośrodków pozyskuje dodatkowe finansowanie z Funduszu Solidarnościowego na programy: „Opieka 75+”, „Korpus Wsparcia Seniora – usługi sąsiedzkie”, „Opieka wytchnieniowa” i „Asystent Osobisty Osoby Niepełnosprawnej”.

Co niezwykle istotne, w swoich wnioskach jednostki wykazują, że od kilku lat obserwuje się tendencję spadkową w zakresie udzielania świadczeń finansowych. W zamian za to wzrastają potrzeby w zakresie usług społecznych. Ograniczenia świadczeń wiążą się, zdaniem jednostek, z poprawą sytuacji gospodarczej

i zmianami w przepisach prawa. Choć z nieco mniejszym natężeniem, to nadal głównymi powodami przyznawania świadczeń są: ubóstwo, niepełnosprawność, bezrobocie i długotrwałe choroby. Te cztery czynniki powtarzają się w większości gmin.

Sytuacja rodzin w regionie również się zmienia. Większym problemem, niż kwestie bytowe i finansowe, jest wzrastająca liczba rodzin z trudnościami w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, a także przemoc w rodzinie. Tu wskazuje się przede wszystkim na rolę asystentów rodziny, którzy mogą interweniować i wspierać tam, gdzie występują tego typu problemy.

Niezwykle istotnym problemem, który pojawia się w podsumowaniu praktycznie każdej jednostki jest piecza zastępcza. Podkreśla się: wzrost liczby dzieci umieszczanych w pieczy, konieczność zabezpieczenia środków finansowych na pokrywanie kosztów pobytu dzieci w pieczy instytucjonalnej i rodzinnej, czy konieczność szerokiego propagowania rodzinnej pieczy zastępczej i rodzin wspierających.

Narastającym zjawiskiem jest kryzys zdrowia psychicznego. Wzrasta liczba problemów i zaburzeń psychicznych wśród młodego pokolenia. Rośnie świadomość tych problemów i coraz częściej są one diagnozowane, ale oznacza to oczywiście konieczność zwiększenia dostępności do pomocy psychologicznej.

Wszystkie ośrodki pomocy społecznej, niezależnie od swojej wielkości podkreślają, że za zadaniami nakładanym na nie ustawowo powinny być również zwiększane nakłady finansowe. Ważne jest również właściwe wynagradzanie osób pracujących w pomocy społecznej, aby skuteczniej przeciwdziałać odpływowi kadr z tych zawodów.

Trwa proces zmian organizacyjnych w ośrodkach pomocy społecznej i przekształcania ich w centra usług społecznych. Część gmin jest już po takich zmianach lub planuje je w najbliższych latach, choć są również takie gminy które nie składają tego typu deklaracji. Przekształcenia w centrum usług społecznych wiążą

się z rozwojem form środowiskowego wsparcia adresowanego do całych społeczności lokalnych, ukierunkowanego na integrację mieszkańców oraz podniesienie spójności społecznej.

Pomoc z poziomu powiatów

Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie w swoich wnioskach wskazują najczęściej na konieczność dalszego zabezpieczania środków na szkolenia i podnoszenie kompetencji zawodowych psychologów, prawników, pracowników socjalnych w celu prowadzenia skutecznego poradnictwa. Mocno opowiadają się za dalszym rozwojem usług społecznych kierowanych do osób starszych i osób z niepełnosprawnościami, w szczególności rozwijanie dziennych, popołudniowych i krótkoterminowych form opieki nad osobami zależnymi we współpracy z samorządami gminnymi i organizacjami pozarządowymi.

PCPR-y niezmiennie podkreślają także konieczność sprawnego organizowania pieczy zastępczej, która podobnie jak w przypadku spostrzeżeń ośrodków pomocy społecznej jest jednym z najtrudniejszych wyzwań. Wskazuje się tu na: wsparcie rodzinnej pieczy zastępczej, promowanie rodzicielstwa zastępczego, wspieranie procesu usamodzielniania się wychowanków pieczy zastępczej, tworzenie warunków do podnoszenia kompetencji opiekunów zastępczych, pozyskiwanie środków zewnętrznych na realizację projektów/programów na rzecz pieczy zastępczej.

Niezwykle ważnym zadaniem realizowanym przez Powiatowe Centra jest realizacja programów wspierających rodzinę w kryzysie, w tym: organizacja warsztatów, szkoleń i zajęć edukacyjnych z zakresu rodzicielstwa, wzmacnianie funkcji ochronnych i wychowawczych rodziny.

Centra uznają także za ważne zapewnienie na poziomie powiatów dostępu do wsparcia specjalistycznego, psychologów i terapeutów.

15.2. Wnioski końcowe z oceny zasobów pomocy społecznej dla województwa pomorskiego i propozycje interwencji SWP

1) Sytuacja osób niesamodzielnich, wymagających opieki i wsparcia

a) wnioski:

- i) Coraz silniej zaznacza się trend zmieniającej struktury osób korzystających z pomocy społecznej;
- ii) Najczęstszym powodem przyznania pomocy społecznej była długotrwała lub ciężka choroba (22,4 tys. rodzin);
- iii) W 5 gminach województwa pomorskiego nie udzielono pomocy w postaci usług opiekuńczych (zadanie własne gminy);
- iv) Rośnie zapotrzebowanie i znaczenie realizacji usług w formie mieszkań treningowych (+48) i wspomaganych (+15);
- v) Liczba rodzin emerytów i rencistów objętych pomocą społeczną była większa niż liczba rodzin z 1-3 dziećmi (12,0 tys. vs. 11,4 tys.);

b) rekomendacje:

- i) Działania o charakterze edukacyjnym i upowszechniającym realizację obowiązkowego zadania gmin, jakim jest realizacja usług opiekuńczych. Niezbędne w tym zakresie może być budowanie świadomości władz samorządowych w zakresie podstaw prowadzenia działań diagnostycznych oraz szkolenia kadr z metodyki ich praktycznej realizacji;
- ii) Wspieranie gmin i powiatów w planowaniu i rozwoju usług społecznych w środowisku lokalnym;
- iii) Należy kontynuować rozwój mieszkalnictwa treningowego i wspomagane wraz z zapewnieniem usług uzupełniających, jako formy świadczenia zdeinstytucjonalizowanych usług społecznych dostosowanych do indywidualnych potrzeb osób korzystających;

c) propozycja interwencji SWP:

- i) Wsparcie samorządów oraz osób zatrudnionych w ośrodkach pomocy społecznej w prowadzeniu poprawnych metodologicznie i metodycznie działań diagnostycznych – działalność szkoleniowa i doradcza;

- ii) Wsparcie samorządów lokalnych w zakresie: przygotowywania LPDI – Lokalnych Planów Deinstytucjonalizacji oraz pozyskiwania środków UE i rządowych na projekty w zakresie rozwoju usług społecznych w formie zdeinstytucjonalizowanej;
- iii) Wsparcie szkoleniowe, mające na celu wzrost kompetencji pracowników systemu pomocy i integracji społecznej oraz kadry realizującej działania w obszarze wspierania rodziny i pieczy zastępczej, w tym NGO, w zakresie świadczenia usług społecznych w środowisku lokalnym;

2) Aktywność społeczna i zawodowa osób starszych, osób z niepełnosprawnościami

a) wnioski:

- i) Niepełnosprawność była drugim powodem przyznania pomocy rodzinom (21,2 tys.);
- ii) Utrzymuje się trend wysokiej aktywności zawodowej i społecznej osób w wieku senioralnym. Ubyły 2 UTW, jednak zwiększyła się liczba klubów i innych miejsc spotkań dla seniorów i seniorek (+25);
- iii) Nieznacznie zmniejsza się liczba rodzin emerytów i rencistów objętych pomocą społeczną, jednak jest ich więcej niż rodzin z 1-3 dziećmi. Ze względu na sytuację demograficzną zmiana ta może mieć charakter długoterminowy;

b) rekomendacje:

- i) Należy kontynuować działania ukierunkowane na aktywizację społeczną i zawodową (w tym działań je wzmacniających) osób z niepełnosprawnościami oraz zapobiegających ich wykluczeniu w obszarach życia społecznego i zawodowego;
- ii) Należy rozwijać ofertę aktywności społecznej oraz usług społecznych dedykowanych osobom w wieku senioralnym – szczególnie w formie dziennej oraz zdeinstytucjonalizowanej;

c) propozycja interwencji SWP:

- i) Inicjowanie, wspieranie i koordynowanie działań w obszarze aktywności społecznej seniorów oraz rozwoju usług społecznych (w tym w ramach nowego przedsięwzięcia strategicznego RPS BZiWS);

3) Wspieranie rodziny, system pieczy zastępczej, adopcje

a) wnioski:

- i) Liczba asystentek i asystentów rodzin pozostała na poziomie z 2023 roku. Nieznacznie spadła liczba rodzin, z którymi prowadzili pracę;
- ii) Stan placówek wsparcia dziennego zwiększył się o 1, przybyła także 1 placówka pracy podwórkowej prowadzonej przez wychowawcę;
- iii) Rośnie liczba dzieci przebywających w pieczy zastępczej (+3,9%);
- iv) Najczęstszym powodem umieszczania dzieci w pieczy pozostaje bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych (42,7%);

b) rekomendacje:

- i) Potrzebna jest intensyfikacja wsparcia rodzin przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawcze w formie środowiskowej, celem zapobiegania umieszczania dzieci w pieczy zastępczej;
- ii) Zwiększenie skali kwalifikowania do adopcji zagranicznych dzieci, które nie mają szansy na znalezienie rodziny na terenie kraju;
- iii) Kontynuowanie działań w zakresie upowszechniania i promowania rodzinnych form pieczy zastępczej;
- iv) Kładzenie nacisku na działania profilaktyczne oraz budowanie współpracy międzyinstytucjonalnej w obszarze wspierania rodzin;

c) propozycja interwencji SWP:

- i) Promocja rodzinnych form pieczy zastępczej oraz wsparcie powiatów w tym zakresie;
- ii) Podnoszenie kompetencji kadr systemu wsparcia rodziny i pieczy zastępczej;
- iii) Uzupełnianie działań jednostek gminnych i powiatowych, m.in. w zakresie diagnostyki oraz wsparcia dzieci przebywających w pieczy zastępczej

i osób usamodzielnianych (zawartych w nowym przedsięwzięciu strategicznym RPS BZiWS);

4) Praca socjalna i usługi społeczne

a) wnioski:

- i) Rośnie liczba rodzin korzystających z pracy socjalnej (+15), a wzrost ten ma skokowy charakter w przypadku rodzin objętych wyłącznie pracą socjalną (+9,3%);
- ii) Liczba osób zatrudnionych w jednostkach pomocy społecznej wzrosła o 270;
- iii) 65 ośrodków nie spełniały co najmniej jednego z ustawowych warunków dotyczących minimalnego zatrudnienia pracowników socjalnych;
- iv) Z roku na rok rośnie wskaźnik specjalizacji pracowników socjalnych (55,7% w 2024 roku);

b) rekomendacje:

- i) Popularyzacja pracy socjalnej jako skutecznego narzędzia wsparcia osób i rodzin wśród samorządowców oraz pracowników socjalnych;
- ii) Podnoszenie kompetencji pracowników socjalnych w zakresie metodyki pracy socjalnej z klientem, rodziną oraz środowiskiem;
- iii) Prowadzenie działań z zakresu profilaktyki bezdomności. Dążenie do coraz wyższego nasycenia usługami streetworkingu. Dążenie do dostosowania profilu placówek dla osób w kryzysie bezdomności oraz upowszechnienia/ zwiększenia stosowania metody „Housing first”;
- iv) Podnoszenie świadomości władz publicznych w zakresie potrzeb zatrudnienia pracowników socjalnych do realizacji zadań ustawowych oraz w celu dążenia do deinstytucjonalizacji usług społecznych jako trendu polityki społecznej. Niezbędne jest również podkreślanie znaczenia dobrostanu osób zatrudnionych w systemie pomocy społecznej, który jest warunkiem skutecznej realizacji zadań. Odpowiedzią na te potrzeby jest powszechna realizacja superwizji pracy socjalnej;

c) propozycja interwencji SWP:

- i) Wspieranie rozwoju metody „Housing first” poprzez działania edukacyjne, upowszechnianie dobrych praktyk, a także rozwój systemu mieszkalnictwa treningowego i wspomaganego;
- ii) Realizacja szkoleń specjalizacji I i II stopnia dla pracowników socjalnych w ramach projektu „Włączamy Pomorskie!”;
- iii) Realizacja szkolenia dla supervisorów pracy socjalnej w ramach projektu „Włączamy Pomorskie!”;

5) Ekonomia społeczna i współpraca z organizacjami pozarządowymi

a) wnioski:

- i) Rośnie liczba organizacji pozarządowych działających w województwie, choć doświadczane przez nie trudności pozostają niezmiennie i nierozwiązane od lat;
- ii) Mimo znaczącego potencjału, organizacje pozarządowe są w bardzo niewielkim stopniu zaangażowane w realizację usług społecznych. Świadczy o tym istotny spadek współpracy OPS/PCPR z organizacjami pozarządowymi, w tym również spadek liczby zleconych im zadań; Struktura podmiotów ekonomii społecznej zmienia się – przybyło 1 centrum integracji społecznej, 21 spółdzielni socjalnych oraz 1 ośrodek wsparcia ekonomii społecznej;

b) rekomendacje:

- i) Poprawa kondycji finansowej NGO i wykorzystanie ich potencjału, m.in. poprzez zaangażowanie w realizację usług społecznych, otwierających perspektywę zmniejszenia zależności od środków publicznych, a w przypadku zlecenia realizacji usług przez JST – stosowania umów wieloletnich;
- ii) Dążenie do zwiększania nasycenia regionu podmiotami ekonomii społecznej jako skutecznego narzędzia wsparcia osób zagrożonych wykluczeniem społecznym lub społecznie wykluczonych;
- iii) Podnoszenie świadomości JST w obszarze angażowania NGO/PES w realizację usług społecznych;

Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

- c) propozycja interwencji SWP:
- i) Wzmocnienie instytucjonalne podmiotów ekonomii społecznej i organizacji pozarządowych;
 - ii) Wzmocnienie NGO w prowadzeniu działalności zarobkowej poprzez działania promujące współpracę z biznesem;
 - iii) Realizacja działań SWP w zakresie koordynacji rozwoju ES w regionie w szczególności poprzez działania w ramach projektu ROPS pn. „Włączamy Pomorskie”.

16. MONITORING I SPRAWOZDANIA Z REALIZACJI PROGRAMÓW REALIZOWANYCH PRZEZ ROPS

Działania Samorządu Województwa Pomorskiego realizowane są przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w oparciu o opracowane i przyjęte programy i plany działania. Dokumenty te obejmują analizę sytuacji w danym obszarze, a także wyznaczają kierunki podejmowanych interwencji. Niejednokrotnie stanowią podstawę podejmowania nowatorskich działań w obszarze polityki i pomocy społecznej.

Dokumenty strategiczne podlegają okresowej ocenie postępów realizacji w ramach monitoringu oraz ewaluacji. Poniżej prezentujemy sprawozdanie z realizacji w 2024 roku Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej na lata 2021–2030 oraz Regionalnego Plan Rozwoju i Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych i Zdrowotnych w Województwie Pomorskim na lata 2023-2025.

16.1. Wojewódzki Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej na lata 2021–2030

19 października 2021 roku Zarząd Województwa Pomorskiego przyjął Wojewódzki Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej na lata 2021–2030, a jego brzmienie zostało zmienione przez ZWP dwukrotnie: 16 maja 2024 roku oraz 19 grudnia 2024 roku. W ostatniej wersji dokumentu wskazano, że monitorowanie postępu oraz ocena realizacji Programu będą odbywać się w ramach opracowań wojewódzkich: oceny zasobów pomocy społecznej oraz raportu o stanie województwa. Sformułowane na tej podstawie wnioski i rekomendacje mogą być przesłanką do aktualizacji Programu.

Działania przewidziane Programem w roku oceny realizowano poprzez organizację szkoleń dla gminnych zespołów interdyscyplinarnych do spraw przeciwdziałania przemocy domowej, działających na terenie województwa pomorskiego. Odbyły się następujące szkolenia:

- 3-dniowe szkolenie „Rola i zadania zespołu interdyscyplinarnego ds. przeciwdziałania przemocy domowej oraz grup diagnostyczno-pomocowych

w świetle zmiany ustawy o przeciwdziałaniu przemocy domowej” dla gminnych zespołów ds. przeciwdziałania przemocy domowej i grup diagnostyczno-pomocowych oraz osób pracujących w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej – każde szkolenie obejmowało 24 godziny dydaktyczne, w których łącznie wzięło udział 60 osób (trzy grupy szkoleniowe);

- 3-dniowe szkolenie „Pomoc dziecku krzywdzonemu. Dziecko w procedurze Niebieskiej Karty” dla gminnych zespołów ds. przeciwdziałania przemocy domowej i grup diagnostyczno-pomocowych oraz osób pracujących w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej – każde szkolenie obejmowało 24 godziny dydaktyczne, udział wzięło łącznie 76 osób (cztery grupy szkoleniowe);
- 3-dniowe szkolenie „Dialog motywujący w pracy członków gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych” – każde szkolenie obejmowało 24 godziny dydaktyczne; łącznie w szkoleniach uczestniczyło 37 osób (dwie grupy szkoleniowe);
- w oparciu o Wytyczne ministra do spraw zabezpieczenia społecznego z dnia 30 października 2023 r. przygotowano szkolenie w formie utrwalonego nagrania (zapis szkolenia) obejmujące temat m.in.: profilaktyki przemocy domowej, sytuacji psychologicznej osób doznających przemocy oraz zachowań osób stosujących przemoc, etapów pracy z tymi osobami, przemocy stosowanej względem wybranych grup osób czy współpracy w zespołach interdyscyplinarnych oraz grupach diagnostyczno-pomocowych – szkolenie obejmowało 25 godzin dydaktycznych, a jego odbycie było obowiązkiem każdej osoby powołanej do zespołu interdyscyplinarnego lub grupy diagnostyczno-pomocowej (w ciągu 12 miesięcy od powołania), wydano 3200 zaświadczeń potwierdzających ukończenie szkolenia, a ponadto osoby korzystające miały możliwość konsultacji z trenerem;
- 2-dniowe szkolenie dla gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych „Rola gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych

w systemie przeciwdziałania przemocy domowej” w ramach porozumienia zawartego z Krajowym Centrum Profilaktyki Uzależnień, w którym udział wzięło 47 osób.

W roku sprawozdawczym Pomorski Urząd Wojewódzki we współpracy z UMWP zorganizował „Wojewódzkie spotkanie dotyczące interdyscyplinarnych działań w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej”. W spotkaniu udział wzięli przedstawiciele pomorskich zespołów interdyscyplinarnych ds. przeciwdziałania przemocy.

Ponadto Województwo Pomorskie uczestniczyło w Ogólnopolskiej Kampanii Dzieciństwo bez Przemocy, której organizatorem była Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę oraz Krajowa Koalicja na rzecz Ochrony Dzieci. Głównym partnerem kampanii jest Rzeczniczka Praw Dziecka. Celem Kampanii było przeciwdziałanie przemocy wobec dzieci. Składały się na nią ogólnopolskie i lokalne działania edukacyjne oraz medialne:

- uwrażliwianie społeczeństwa na problem krzywdzenia dzieci w Polsce;
- wspieranie ludzi w reagowaniu na przemoc wobec dzieci;
- promowanie idei uważnego rodzicielstwa;
- promowanie rozwiązań sprzyjających tworzeniu bezpiecznego i szczęśliwego dzieciństwa.

Ważnym momentem był finał akcji 19 listopada 2024 roku, który zbiegł się z Międzynarodowym Dniem Przeciwdziałania Przemocy wobec Dzieci. Budynek Urzędu Marszałkowskiego Województwa Pomorskiego rozbrzmiał na czerwono.

W grudniu Województwo Pomorskie było współorganizatorem V Pomorskiego Tygodnia Białej Wstążki – inicjatywy, która wyraża sprzeciw wobec przemocy stosowanej względem kobiet oraz deklarację, że w obliczu takich zdarzeń będziemy reagować. W ramach Pomorskiego tygodnia Białej Wstążki w Hotelu Arche Dwór Uphagena w Gdańsku odbyła się konferencja „Relacje bez przemocy”

Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

zorganizowana przez Fundację dla Dziecka i Rodziny „Wschodzące Słońce” oraz Samorząd Województwa Pomorskiego.

Monitoring wskaźników Programu za 2024 roku odzwierciedla postępy w realizacji zadań wskazanych w jego części operacyjnej. W tym okresie osiągnięto zaplanowane wskaźniki dotyczące: wzrostu kompetencji przedstawicieli instytucji i podmiotów realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej (wskaźnik rezultatu), liczby kampanii społecznych oraz innych działań informacyjno-edukacyjnych dotyczących przeciwdziałania przemocy domowej w regionie (wskaźnik produktu), liczby badań, analiz, raportów dotyczących zjawiska przeciwdziałania przemocy domowej przeprowadzonych lub upowszechnionych na stronie ROPS (wskaźnik produktu), liczby szkoleń dotyczących przeciwdziałania przemocy domowej dla pracowników szczebla powiatowego (wskaźnik produktu), liczby diagnoz potrzeb szkoleniowych oraz liczby szkoleń z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej w województwie (wskaźnik produktu). Pozostałe wskaźniki nie zostały osiągnięte lub osiągnięto je częściowo. Wynika to z aktualizacji zapisów Programu w grudniu 2024 roku, w których przewidziano realizację nowych zadań od kolejnego roku budżetowego.

Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Tabela 67. Monitoring wskaźników rezultatu Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej na lata 2021–2030 w roku 2024

Wskaźniki rezultatu	Wartość docelowa	Źródło danych	2024
Zwiększenie liczby ponadlokalnych działań profilaktycznych w obszarze przeciwdziałania przemocy w regionie	15 rocznie	Dane własne ROPS	0
Zwiększenie dostępności wsparcia osób dotkniętych przemocą poprzez działań realizowanych w tym obszarze	12 rocznie	Dane własne ROPS	0
Wzrost kompetencji przedstawicieli instytucji i podmiotów realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej	250	Dane własne ROPS	3420
Liczba szkoleń specjalistycznych w wymiarze powyżej 100 godzin dydaktycznych	1 rocznie	Dane własne ROPS	0
Liczba osób realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej objętych działaniami dotyczącymi przeciwdziałania wypaleniu zawodowemu	25 rocznie	Dane własne ROPS	0

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 68. Monitoring wskaźników produktu Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej na lata 2021–2030 w roku 2024

Wskaźniki produktu	Wartość docelowa	Źródło danych	2024
Liczba kampanii społecznych oraz innych działań informacyjno-edukacyjnych dotyczących przeciwdziałania przemocy domowej w regionie	5 rocznie	Dane własne ROPS	5

Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Wskaźniki produktu	Wartość docelowa	Źródło danych	2024
Liczba ponadlokalnych działań świadomościowych i edukacyjnych w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej w regionie	8 rocznie	Dane własne ROPS	5
Liczba badań, analiz, raportów dotyczących zjawiska przeciwdziałania przemocy domowej przeprowadzonych lub upowszechnionych na stronie ROPS	2 rocznie	Dane własne ROPS	2
Kwota środków finansowych przeznaczonych dla NGO na działania z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej	300 000 zł rocznie	Dane własne ROPS	0
Liczba realizowanych projektów NGO i SP ZOZ w zakresie pomocy osobom dotkniętym przemocą domową	10 rocznie	Dane własne ROPS	1
Liczba szkoleń dotyczących przeciwdziałania przemocy domowej dla pracowników szczebla powiatowego	2 rocznie	Dane własne ROPS	3
Liczba diagnoz potrzeb szkoleniowych	1 rocznie	Dane własne ROPS	1
Liczba szkoleń z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej w województwie	7 rocznie	Dane własne ROPS	7
Liczba inicjatyw mających wpływ na budowanie współpracy interdyscyplinarnej	10 rocznie	Dane własne ROPS	2

Źródło: opracowanie własne.

16.2. Regionalny Plan Rozwoju i Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych i Zdrowotnych w Województwie Pomorskim na lata 2023-2025

Regionalny Plan Rozwoju i Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych i Zdrowotnych w Województwie Pomorskim na lata 2023-2025 (RPDI) przyjęto Uchwałą Zarządu Województwa Pomorskiego w dniu 17 sierpnia 2023 roku. Monitoring oraz ocena stopnia realizacji RPDI mają służyć do wyznaczania kierunków podejmowanych interwencji, a także mogą stać się podstawą aktualizacji Planu lub tworzenia kolejnej edycji tego dokumentu.

W roku oceny Plan realizowano poprzez wsparcie szkoleniowe, doradcze oraz w formie warsztatowej dedykowane osobom zatrudnionym w systemie pomocy i integracji społecznej; m.in. kadrę zarządzającą CUS czy instytucje świadczące usługi społeczne. Działania te podjęto w ramach projektu „Włączamy Pomorskie!”. Gminy wspierano w procesie zmiany modelu wsparcia – tworzenia CUS.

W marcu 2024 roku w ramach realizacji projektu „Włączamy Pomorskie!” odbyła się Konferencja pn. „Rozwój i deinstytucjonalizacja usług społecznych oraz wybranych usług zdrowotnych w województwie pomorskim – perspektywy, szanse i możliwości wdrożeniowe”. Wydarzenie skupiło przedstawicielki i przedstawicieli pomorskich jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, organizacji pozarządowych oraz innych podmiotów zainteresowanych lub działających w obszarze realizacji usług społecznych i zdrowotnych. Głównym punktem Konferencji była premiera raportu z przeprowadzonego na zlecenie ROPS badania „Diagnoza w zakresie rozwoju i deinstytucjonalizacji usług społecznych i zdrowotnych w województwie pomorskim” wraz z prezentacją podsumowania badania przez jego wykonawcę.

Ponadto na podstawie kierunków interwencji określonych w RPDI zdefiniowano przedsięwzięcie strategiczne w ramach Regionalnego Programu Strategicznego w zakresie bezpieczeństwa zdrowotnego i wrażliwości społecznej, w obszarze usług społecznych i infrastruktury społecznej oraz zaprojektowano nowe przedsięwzięcie strategiczne w obszarze deinstytucjonalizacji pieczy zastępczej.

Ze zdefiniowanych w Planie kierunków interwencji wynika, że w każdym z obszarów niezbędny jest rozwój mieszkalnictwa wspomaganego i treningowego. Na tej podstawie zdefiniowano i przyjęto plan przedsięwzięcia strategicznego SWP „Zintegrowany rozwój infrastruktury i usług społecznych w województwie pomorskim” (Uchwała Nr 914/7/24 Zarządu Województwa Pomorskiego z dnia 16 lipca 2024 roku). Założono, że priorytetem w ramach przedsięwzięcia strategicznego będzie powstanie mieszkań wspomaganych i treningowych w obszarach objętych deinstytucjonalizacją, tj. w obszarze wsparcia rodziny i pieczy zastępczej, osób starszych, osób z niepełnosprawnościami, osób z zaburzeniami psychicznymi i w kryzysie psychicznym, osób w kryzysie bezdomności. Mieszkalnictwo wspomagane i treningowe stanowi alternatywę dla umieszczenia osób potrzebujących wsparcia w placówkach opieki całodobowej i szansę na prowadzenie niezależnego życia, dlatego należy położyć szczególny nacisk na rozwój tych form wsparcia w regionie. Przedsięwzięcie strategiczne będzie realizowane w szczególności poprzez wybrane działania programu Fundusze Europejskie dla Pomorza 2021–2027.

Dodatkowo, w związku z pogłębiającym się kryzysem w obszarze pieczy zastępczej zaprojektowano nowe przedsięwzięcie strategiczne „Deinstytucjonalizacja usług w obszarze pieczy zastępczej”. Objawy kryzysu systemu są widoczne na wielu poziomach systemu opieki nad dziećmi. Braki kadrowe, przepełnione placówki opiekuńczo-wychowawcze i rodziny zastępcze oraz niewystarczające wsparcie dla rodzin zastępczych to tylko niektóre z problemów, które przyczyniają się do pogarszającej się sytuacji. Wiele instytucji badających problematykę opieki zastępczej nad dziećmi wskazuje na potrzebę deinstytucjonalizacji pieczy zastępczej, podkreślając, że obecny system nie jest w stanie sprostać wymaganiom współczesnych standardów opieki nad dziećmi. Z uwagi na brak właściwego środowiska rodzinnego dzieci i młodzież przebywają w instytucjach nietworzących systemu pieczy zastępczej (w tym w domach pomocy społecznej), przedłużają się pobyty dzieci w szpitalach (w tym psychiatrycznych) z uwagi na brak miejsca

w pieczy zastępczej, a małe dzieci umieszczane są w instytucjonalnej pieczy zastępczej. Wyzwaniem jest także brak kandydatów na rodziny zastępcze oraz problem tzw. wypalenia istniejących już rodzin zastępczych.

Wskazane jest pilne wsparcie zarówno funkcjonujących już rodzin zastępczych, jak i dzieci przebywających w pieczy, co może tym samym zmniejszyć ryzyko tzw. „odpływu rodzin zastępczych” z systemu. W ramach planowanego przedsięwzięcia planowane jest przede wszystkim specjalistyczne wsparcie rodzinnej pieczy zastępczej, poprzez szkolenia, warsztaty, grupy wsparcia, superwizję dla osób prowadzących rodzinną pieczę zastępczą. Dodatkowym komponentem, niezbędnym do prawidłowego funkcjonowania rodzin zastępczych jest specjalistyczne wsparcie dzieci i młodzieży przebywających w pieczy zastępczej, zakładające w szczególności diagnozę i wszelkiego rodzaju terapie i rehabilitację, co w efekcie przełoży się na łatwiejszą pracę opiekuńczo-wychowawczą w rodzinach, lepsze zrozumienie problemów rozwojowych u dzieci i zapewni ich prawidłowy rozwój. Niezbędne jest również wsparcie usamodzielnianych wychowanków pieczy zastępczej, w szczególności tych z niepełnosprawnościami lub z deficytami, którzy bez dodatkowego wsparcia nie poradzą sobie na rynku pracy i w rezultacie mogą powiększyć grono osób korzystających z pomocy społecznej. Wskazane jest również podjęcie działań upowszechniających problematykę rodzicielstwa zastępczego, gdyż bez nowych kandydatów na rodziców zastępczych system rodzinnej pieczy zastępczej przestanie istnieć.

W 2024 r. w zakresie psychiatrii rozpoczęto prace związane z drugą edycją projektu „Lepsza przyszłość. Przeciwdziałanie zaburzeniom psychicznym dzieci i młodzieży” pod nazwą: „Lepsza przyszłość. Wsparcie pomorskiej psychiatrii”. Odbłyły się liczne spotkania robocze i konsultacyjne w zakresie obszarów koniecznych do ujęcia w nowym projekcie.

Projekt „Lepsza przyszłość. Wsparcie pomorskiej psychiatrii” realizowany będzie w formule grantowej, a swoim zakresem obejmie poprawę jakości i dostępności

do usług zdrowotnych w obszarze leczenia psychiatrycznego, w szczególności dzieci i młodzieży, w formach zdeinstytucjonalizowanych. Okres jego realizacji przewidziano na lata 2025 – 2028. Głównym celem projektu będzie poprawa dobrostanu psychicznego mieszkańców regionu oraz podniesienie jakości i dostępności świadczeń zdrowotnych w tym obszarze (poprzez granty dla podmiotów oraz prewencję i wzmocnienie zdrowia psychicznego mieszkańców).

W obszarze ochrony zdrowia psychicznego odbyły się dwa spotkania powołanego w 2024 r. Pomorskiego Zespołu ds. Zdrowia Psychicznego. Jedno ze spotkań w ramach współpracy z samorządami terytorialnymi zostało połączone z Pomorskim Forum Samorządowym ds. Profilaktyki i Promocji Zdrowia.

Monitoring wskaźników Planu za 2024 roku odzwierciedla postępy w realizacji zadań wskazanych w jego części operacyjnej. Część wskaźników (np. liczba pracowników zatrudnionych w instytucjach i podmiotach działających na rzecz włączenia społecznego, którzy dzięki wsparciu EFS+ świadczonemu przez ROPS podnieśli kwalifikacje) wykazywanych jest w sposób narastający, zatem wskazanie ich kumulatywnej wartości osiągniętej w trakcie całego okresu realizacji Planu możliwe będzie dopiero w raporcie końcowym. Niektóre z nich mają natomiast dynamiczny, bowiem zmienny każdego roku charakter. Dotyczy to np. odsetka gmin, w których uruchomiono/ realizowano specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi. Niejednokrotnie wiąże się to z wysoce ograniczonym wpływem SWP na zmiany tych wskaźników.

Analizując wartości za 2024 rok (zebrane w poniższej tabeli) można wskazać zarówno postępy, a także ograniczenia i utrudnienia w realizacji wskaźników.

Pierwsze dwa wskaźniki – liczba osób objętych usługami świadczonymi w społeczności lokalnej w programie oraz liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie są bezpośrednio powiązane z realizacją programu Fundusze Europejskie dla Pomorza 2021–2027. Wartości wskaźników wynikają z faktu, iż pierwszy nabór w celu (k) – FEP.M.05.17-IZ.00-001/24, ogłoszono

15.03.2024 roku. Uchwałą ZWP 1436/44/24 z dnia 26.11.2024 roku zatwierdzono wyniki oceny projektów dla tego naboru, wybrano 43 projekty na kwotę ogółem 142,61 mln zł. Jednak na dzień 31.12.2024, żadna umowa nie była jeszcze podpisana. W 2024 roku nie objęto wsparciem szkoleniowym/edukacyjnym zgodnie z ideą DI personelu zatrudnionego w podmiotach leczniczych. Nie przeprowadzono również regionalnych diagnoz w obszarze deinstytucjonalizacji.

W roku 2024 utworzono 15 mieszkań wspomaganych (wartość docelowa 20). W 77,2% gmin realizowano specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi (docelowo 85%), w 39,8% gminach funkcjonowały dzienne formy pobytu i wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi (docelowo 45%). 3,3% gmin posiadało centrum usług społecznych lub miejsce koordynacji usług społecznych (docelowo 10%), a 13,8% opracowało i realizowało lokalny plan deinstytucjonalizacji (docelowo 20%). Odsetek dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej wyniósł 80,9% (docelowo 85%). 365 osób zatrudnionych w instytucjach i podmiotach działających na rzecz włączenia społecznego dzięki wsparciu EFS+ świadczonemu przez ROPS podniosło swoje kwalifikacje (20,3% wskaźnika).

Wskaźnik „liczba podmiotów realizujących świadczenia medyczne na rzecz pacjentów z zaburzeniami w obszarze zdrowia psychicznego w formie dziennej” osiągnął w 2024 roku wartość 17, co oznacza realizację wskaźnika zaplanowanego do osiągnięcia na koniec 2025 roku na poziomie 188,9%. Zwiększona wartość wskaźnika związana jest z rozwojem reformy w ochronie zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży. Wprowadzony nowy model systemu ochrony zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży składa się z trzech poziomów referencyjnych i skupia się na przeniesieniu ciężaru opieki psychiatrycznej z zamkniętych szpitali do środowiska lokalnego, blisko miejsca zamieszkania. Na II poziomie referencyjnym systemu ochrony zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży tworzone są Centra Zdrowia Psychicznego, które oferują opiekę środowiskową, włączając wizyty w poradniach, wsparcie zespołów leczenia środowiskowego oraz pobyt

Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

na oddziałach dziennych. Przedstawiony wskaźnik uwzględnia zarówno Centra Zdrowia Psychicznego z oddziałami dziennymi dla dorosłych, jak i dla dzieci i młodzieży.

Wsparciem świadczonym przez ROPS objęto 3 882 osoby zatrudnione w instytucjach i podmiotach działających na rzecz włączenia społecznego – wskaźnik osiągnięto na poziomie 194,1%.

Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Tabela 69. Monitoring wskaźników RPDl za rok 2024

Wskaźnik	Wartość wskaźnika (2025)	Źródło danych do pomiaru wskaźnika	2024
Liczba osób objętych usługami świadczonymi w społeczności lokalnej w programie	2900	IZ FEP	0
Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie	800	IZ FEP	0
Liczba nowo utworzonych mieszkań wspomaganych z koszykiem usług dostosowanych do indywidualnych potrzeb osoby	20	OZPS/ROPS	15
Odsetek gmin, w których zostanie utworzone centrum usług społecznych lub miejsce koordynacji usług społecznych	10%	OZPS / ROPS	3,3%
Odsetek dzieci przebywających w pieczy zastępczej, które wychowują się w rodzinnej pieczy zastępczej	85%	OZPS / ROPS	80,9%
Odsetek gmin, w których uruchomiono/ realizowano specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi	85%	OZPS / ROPS	77,2%
Odsetek gmin, w których funkcjonują dzienne formy pobytu i wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi	45%	OZPS / ROPS	39,8%
Liczba podmiotów realizujących świadczenia medyczne na rzecz pacjentów z zaburzeniami w obszarze zdrowia psychicznego w formie dziennej	9	dane NFZ	17
Liczba pracowników zatrudnionych w instytucjach i podmiotach działających na rzecz włączenia społecznego, którzy dzięki wsparciu EFS+ świadczonemu przez ROPS podnieśli kwalifikacje	1800	dane własne ROPS	365

Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Wskaźnik	Wartość wskaźnika (2025)	Źródło danych do pomiaru wskaźnika	2024
Liczba pracowników zatrudnionych w instytucjach i podmiotach działających na rzecz włączenia społecznego objętych wsparciem świadczonym przez ROPS	2000	dane własne ROPS	3 882
Liczba podmiotów leczniczych, w których personel objęto wsparciem szkoleniowym/edukacyjnym, zgodnie z ideą DI	12	Dane własne DZ	0
Odsetek jednostek samorządu terytorialnego, które opracowały i realizują lokalne lub regionalne plany deinstytucjonalizacji usług społecznych	20%	Dane własne ROPS	13,8%
Liczba diagnoz w obszarze deinstytucjonalizacji przeprowadzonych na terenie województwa	2	Dane własne ROPS	0

Źródło: opracowanie własne.

Spis tabel

Tabela 1. Wybrane dane demograficzne według stanu na 31.12.2023 r.	17
Tabela 2. Zasoby komunalne gmin w latach 2022–2024.....	26
Tabela 3. Mieszkalnictwo treningowe i wspomagane w latach 2022–2024.....	27
Tabela 4. Dzielne placówki dla osób z niepełnosprawnościami, długotrwale chorych, w podeszłym wieku, z zaburzeniami psychicznymi w latach 2022–2024.....	28
Tabela 5. Domy pomocy społecznej prowadzone przez samorządy lub na zlecenie samorządów oraz placówki całodobowej opieki w latach 2022–2024	30
Tabela 6. Placówki dla osób w kryzysie bezdomności w latach 2022–2024	33
Tabela 7. Placówki dla osób doświadczających przemocy w latach 2022–2024	34
Tabela 8. Struktura osób rozpoczynających zajęcia w CIS w latach 2022–2024	39
Tabela 9. Struktura osób kończących zajęcia w CIS w latach 2022–2024.....	40
Tabela 10. Struktura osób rozpoczynających zajęcia w KIS w latach 2022–2024	41
Tabela 11. Struktura osób kończących zajęcia w KIS w latach 2022–2024.....	42
Tabela 12. Wybrane dane dotyczące WTZ w latach 2022–2024	44
Tabela 13. Zatrudnienie w zakładach aktywności zawodowej w latach 2021–2023	45
Tabela 14. Przedsiębiorstwa społeczne w układzie powiatów według stanu na 31.12.2024 r.	46
Tabela 15. Liczba spółdzielni socjalnych funkcjonujących w latach 2022–2024	47
Tabela 16. Wybrane dane dotyczące spółdzielni socjalnych dla których założycielem lub członkiem jest JST w latach 2022–2024.....	48
Tabela 17. Liczba uniwersytetów trzeciego wieku w powiatach województwa pomorskiego w latach 2022–2024.....	54
Tabela 18. Liczba słuchaczy uniwersytetów trzeciego wieku w powiatach województwa pomorskiego w latach 2022–2024	55
Tabela 19. Gminne rady seniorów w latach 2023–2024 według stanu na koniec roku w układzie powiatów.....	56
Tabela 20. Dzielne Domy Senior+ w roku 2024	57
Tabela 21. Kluby Senior+ w roku 2024.....	58
Tabela 22. Kluby seniora w latach 2022–2024	59
Tabela 23. Powody przyznania pomocy społecznej w latach 2022–2024.....	71
Tabela 24. Świadczenia ogółem z pomocy społecznej przyznane w latach 2022–2024	80
Tabela 25. Świadczenia pieniężne z pomocy społecznej przyznane w latach 2022–2024 ...	81
Tabela 26. Świadczenia pieniężne (liczba świadczeniobiorców) w latach 2022–2024.....	83
Tabela 27. Świadczenia niepieniężne (liczba świadczeniobiorców) w latach 2022–2024	85
Tabela 28. Świadczenia niepieniężne (liczba świadczeniobiorców) w latach 2022–2024	86
Tabela 29. Świadczenia niepieniężne – odpłatność gminy za pobyt w DPS w latach 2022–2024	87
Tabela 30. Kontrakty socjalne w latach 2022–2024	91
Tabela 31. Usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania oraz usługi sąsiedzkie w latach 2022–2024	92
Tabela 32. Specjalistyczne usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania – zadania własne gmin w latach 2022–2024.....	93

Tabela 33. Specjalistyczne usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi – zadania zlecone gminom w latach 2022–2024.....	93
Tabela 34. Hospicja stacjonarne i całodobowe w latach 2022–2024	94
Tabela 35. Asystentura rodzin i rodziny wspierające w latach 2022–2024	96
Tabela 36. Placówki wsparcia dziennego w latach 2022–2024	97
Tabela 37. Liczba dzieci w pieczy rodzinnej i instytucjonalnej w latach 2022–2024	98
Tabela 38. Czas przebywania dzieci w pieczy zastępczej w latach 2022–2024	99
Tabela 39. Liczba dzieci opuszczających pieczę rodzinną i instytucjonalną w latach 2022–2024	100
Tabela 40. Liczba dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej w latach 2022–2024.....	101
Tabela 41. Rodzinna piecza zastępcza w latach 2022–2024	101
Tabela 42. Liczba osób przeszkolonych na kandydatów na rodziny zastępcze i prowadzących rodzinne domy dziecka w latach 2022–2024.....	102
Tabela 43. Liczba placówek opiekuńczo-wychowawczych w latach 2022–2024	103
Tabela 44. Liczba miejsc w placówkach opiekuńczo-wychowawczych w latach 2022–2024	103
Tabela 45. Liczba dzieci w placówkach opiekuńczo-wychowawczych w latach 2022–2024	104
Tabela 46. Liczba osób powyżej 18 roku życia opuszczających pieczę rodzinną i instytucjonalną w latach 2022–2024 według przyczyn	105
Tabela 47. Liczba świadczeń udzielonych usamodzielniającym się wychowankom pieczy zastępczej w latach 2022–2024.....	106
Tabela 48. Dzieci przysposobione i szkolenia dla kandydatów na rodziny przysposabiające w latach 2022–2024.....	107
Tabela 49. Ogólna kwota dofinansowania (PFRON, środki własne powiatów) w latach 2022–2024 [zł]	108
Tabela 50. Dofinansowanie wybranych zadań rehabilitacji społecznej realizowanych przez powiaty województwa pomorskiego w latach 2022–2024	109
Tabela 51. Program „Aktywny Samorząd” w latach 2022–2024	111
Tabela 52. Zatrudnienie w jednostkach pomocy społecznej w latach 2022–2024	113
Tabela 53. Świadczenia wychowawcze – liczba złożonych wniosków w latach 2023 –2024	121
Tabela 54. Świadczenia wychowawcze – liczba dzieci, na które złożono wnioski w latach 2023 –2024	122
Tabela 55. Świadczenia wychowawcze – liczba dzieci, na które wypłacono świadczenie w latach 2023 –2024.....	123
Tabela 56. Świadczenia wychowawcze – kwota wypłaconych świadczeń w latach 2023 – 2024 [zł]	124
Tabela 57. Zasiłki rodzinne wraz z dodatkami w latach 2022–2024	125
Tabela 58. Fundusz alimentacyjny w latach 2022–2024	126
Tabela 59. Kwota świadczeń opiekuńczych w latach 2022–2024 [zł]	129
Tabela 60. Liczba świadczeń opiekuńczych w latach 2022–2024	129
Tabela 61. Dodatki mieszkaniowe w latach 2022–2024	130
Tabela 62. Liczba organizacji pozarządowych w latach 2022–2024.....	133

Tabela 63. Odsetek organizacji pozarządowych przypadających na 10 tysięcy ludności według powiatów w latach 2022–2024	134
Tabela 64. Zlecenie wybranych usług organizacjom pozarządowym w 2024 roku	135
Tabela 65. Środki przeznaczone na realizację zadań publicznych w ramach otwartych konkursów ofert oraz na dotacje w trybie 19a ustawy o działalności pożytku publicznego w 2024 roku.	138
Tabela 66. Środki finansowe na wydatki w zakresie pomocy społecznej i innych obszarach w latach 2022–2024 [zł]	140
Tabela 67. Monitoring wskaźników rezultatu Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej na lata 2021–2030 w roku 2024	158
Tabela 68. Monitoring wskaźników produktu Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej na lata 2021–2030 w roku 2024	158
Tabela 69. Monitoring wskaźników RPDl za rok 2024.....	166

Spis wykresów

Wykres 1. Struktura mieszkańców domów pomocy społecznej według typów DPS (stan na 31.12.2024 r.).....	32
Wykres 2. Liczba osób korzystających ze wsparcia i ze świadczeń pomocy społecznej w latach 2022–2024.....	65
Wykres 3. Liczba rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w latach 2022–2024	66
Wykres 4. Wskaźnik deprivacji lokalnej w podziale na powiaty w 2024 roku [%]	67
Wykres 5. Typologia rodzin korzystających z pomocy społecznej w latach 2022–2024	68
Wykres 6. Liczba rodzin, którym przyznano pomoc według najczęściej wskazywanych powodów w 2024 roku.....	70
Wykres 7. Odsetek rodzin, którym przyznano świadczenia z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby w liczbie rodzin objętych świadczeniami ogółem w powiatach w latach 2023–2024 [%].....	75
Wykres 8. Odsetek rodzin, którym przyznano świadczenia z powodu niepełnosprawności w liczbie rodzin objętych świadczeniami ogółem w powiatach w latach 2023–2024 [%].....	76
Wykres 9. Odsetek rodzin, którym przyznano świadczenia z powodu ubóstwa w liczbie rodzin objętych świadczeniami ogółem w powiatach w latach 2023–2024 [%].....	77
Wykres 10. Odsetek rodzin, którym przyznano świadczenia z powodu bezrobocia w liczbie rodzin objętych świadczeniami ogółem w powiatach w latach 2023–2024 [%].....	78
Wykres 11. Odsetek rodzin, którym przyznano świadczenia z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego w liczbie rodzin objętych świadczeniami ogółem w powiatach w latach 2023–2024 [%].....	78
Wykres 12. Odsetek rodzin, którym przyznano świadczenia pieniężne w liczbie rodzin, którym przyznano świadczenia ogółem w powiatach w latach 2023–2024 [%]	82
Wykres 13. Odsetek rodzin, którym przyznano świadczenia niepieniężne w liczbie rodzin, którym przyznano świadczenia ogółem w powiatach w latach 2023–2024 [%]	86
Wykres 14. Praca socjalna w latach 2022–2024.....	90

Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Wykres 15. Udział dzieci umieszczonych w pieczy rodzinnej i instytucjonalnej w ogólnej liczbie dzieci umieszczonych w pieczy w 2024 roku98